ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΙΑΝ

ΕΤΟΣ Α'. ΤΕΥΧΟΣ ΙΑ'.

ΜΕΤΑ ΕΙΚΟΝΟΓΡΑΦΙΩΝ

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ, ΤΗ 1 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 1880.

ΣΥΓΧΡΟΝΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΟΙ ΡΩΣΣΟΙ ΕΝ ΑΓΙΩι ΣΤΕΦΑΝΩι.

Παράρτημα τῆς « Ἱστορίας τοῦ Ρωσσοτουρκικοῦ Πολέμου».

—o=o—

ὑπὸ Δ. ΣΩΦΡΟΝΙΑΔΟΥ.

Ἡ Κυριακὴ τῆς 19]3 Μαρτίου τοῦ 1878 ἦτον ἡμέρα βροχερὰ καὶ συννεφώδης· ἀπὸ πρωΐας ἄφθονον πλῆθος ἤρξατο συρρέον εἰς τὸ ἑπτὰ μόνον χιλιαμέτρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπέχον καὶ ἐπὶ τῆς Προποντίδος κείμενον ἀφανὲς μέχρι τοῦδε πολύχνιον, οὕτινος ὅμως τὸ ὄνομα ἀπεθανάτισαν τὰ ἐν αὐτῷ διαδραματισθέντα γεγονότα τῆς τελευταίας φάσεως, τοῦ τελευταίου Ρωσσοτουρκικοῦ πολέμου— εἰς Ἅγιον Στέφανον.

Κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐπρόκειτο νὰ ὑπογραφῇ ὁριστικῶς ἡ μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ρωσσίας συνθήκη, τῶν πληρεξουσίων τῶν δύο κυβερνήσεων — στρατηγοῦ Ἰγνατιὲφ καὶ Νελιδδφ. Σαφφὲτ πασσᾶ καὶ Σαδουλὰχ βέη — περατωσάντων τὰς ἐπὶ τῶν ὅρων αὐτῆς συζητήσεις. Εἰς ἀνάμνησιν δὲ τοῦ σπουδαίου τούτου γεγονότος τὸ στρατηγεῖον τοῦ Μ. Δουκὸς Νικολάου, ἀρχιστρατήγου τοῦ ρωσσικοῦ στρατοῦ τῆς κατοχῆς, προανήγγειλεν ὡς γενησομένην αὐθημερὸν μεγίστην στρατιωτικὴν ἐπιθεώρησιν ἁπασῶν τῶν ἐν Ἁγίῳ Στεφάνῳ ρωσσικῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων.

Τὸ δημόσιον ἀνέμενεν ἵνα ἐντρυφήσῃ εἰς τὸ μεγαλοπρεπὲς τοῦτο θέαμα· ἐν τούτοις ἡ ὥρα παρήρχετο καὶ οὐδὲν σημεῖον ἐδείκνυε τὴν ἔναρξιν τῆς προαγγελθείσης στρατιωτικῆς τελετῆς. Ἡ ἀνυπομονησία ἥτις ἤρξατο καταλαμβάνουσα τοὺς πάντας καθίστατο ζωηροτέρα συνεπείᾳ τῆς βροχῆς ἥτις ἤρξατο πίπτουσα. Ἐν τούτοις οὐδεὶς ἐσκέπτετο νὰ ἀποχωρήσῃ· τὰ θεάματα ταῦτα εἰσὶν οὕτωσὶν ἔκτακτα ὥστε ἀντὶ πάσης θυσίας οἱ θεαταὶ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου ἠννόουν νὰ ἀπολαύσωσι τοῦ ὑποσχεθέντος.

Τὴν 3ην ἀκριβῶς ὥραν τῆς ἑσπέρας τὸ ἀνυπομονοῦν πλῆθος διέκρινε μακρόθεν ἅμαξαν ἐξερχομένην τοῦ χωρίου τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ διευθυνομένην ἐσπευσμένως πρὸς τὴν εὐρεῖαν πεδιάδα, ἔνθα ἀνέμενον ἡ Α. Ὑψ. ὁ Μ. Δοὺξ Νικόλαος μετὰ τοῦ πολυαρίθμου καὶ λαμπροῦ ἐπιτελείου του. Ἀνὴρ ζωηρᾶς φυσιογνωμίας, ἔχων πυρέσσοντα τὰ ὄμματα καὶ κρατῶν χάρτην ἀνὰ χεῖρας κατῆλθεν αὐτῆς καὶ κατηυθύνθη πρὸς τὸν Μ. Δοῦκα ἀρχιστράτηγον. «Ὑψηλότατε,—εἶπεν ἀποτεινόμενος πρὸς αὐτὸν καὶ ἐγχειρίζων τὸν χάρτην — λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ συγχαρῶ Ὑμᾶς ἐπὶ τῇ ὑπογραφῇ τῆς μετὰ τῆς Τουρκίας εἰρήνης». Ὁ ἀνὴρ οὗτος ἦτον ὁ πρῴην ἐν Κ]πόλει πρεσβευτὴς τοῦ Τσάρου στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ, ὁ δὲ χάρτης ἦτον ἡ διάσημος ἐκείνη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου συνθήκη, ἥτις ὅμως βραδύτερον τοσαύτας ἐπρόκειτο νὰ ὑποστῇ θλιβερὰς διὰ τοὺς ρωσσικοὺς πόθους ἀκρωτηριάσεις ἐπὶ τῆς πρασίνης τῆς Βερολινείου συνδιασκέψεως τραπέζης.

Ὁ ἐνθουσιασμὸς τοῦ ρωσσικοῦ στρατοῦ ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τῆς ὑπὸ τοῦ διπλωμάτου—στρατηγοῦ κομισθείσης ἀγγελίας ἦτον ἀπερίγραπτος. Γυνή τις ἀποσπασθεῖσα ἐκ τοῦ πυκνοῦ πλήθους ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ τραχήλου τοῦ στρατηγοῦ καὶ ἐνηγκαλίσθη δημοσίως αὐτόν· ἡ γυνὴ αὕτη, ἥτις δὲν ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ τὸν πυρέσσοντα αὐτῆς ἐνθουσιασμόν, ἦτον ἡ κυρία Ν. Ἰγνατιέφ.

Ἀμέσως μετὰ ταῦτα ἤρξατο ἡ στρατιωτικὴ ἐπιθεώρησις τελεσθεῖσα μετὰ τῆς ἐκτάκτου ἐκείνης λαμπρότητος ἥτις τοσοῦτον πάντοτε ἐξέπληξε τοὺς εὐτυχήσαντας νὰ παραστῶσιν εἰς τὰς τοιούτου εἴδους τοῦ ρωσσικοῦ στρατοῦ παρελάσεις.

Ὁ Μ. Δοὺξ μετὰ δακρύων εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἠθέλησεν ὅπως ἀναγγείλῃ εἰς τὸν στρατὸν αὐτοῦ τὸ εὐχάριστον γεγονὸς τῆς ὑπογραφῆς τῆς εἰρήνης, πλὴν μόλις ἤρξατο ὁμιλῶν καὶ οἱ λόγοι αὐτοῦ κατεπνίγησαν ἐν τῷ μέσῳ τῶν φρενιτιωδῶν ἐκείνων ο ὑ ρ ρ ὰ, ἅτινα ἐξέβαλεν ὁ ἐνθουσιῶν στρατός. Δὲν ἦτό πλέον χαρὰ, συγκίνησις, ἁπλοῦς ἐνθουσιασμός· ἦτο τι πλέον· ἦτον ἀληθὴς παραφορά. Κατασταλέντος σμικρὸν τοῦ ἀκρατήτου ἐκείνου ἐνθουσιασμοῦ, ἐψάλη ἐκτενὴς δοξολογία· οἱ δὲ εἰκοσακισχίλιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες ἐγονυπέτησαν μετὰ κατανύξεως καὶ ἔκυπτον τὰς κεφαλὰς ὑπὸ τὰς εὐλογίας τοῦ ἱερέως αὐτῶν.

Τὸ παριστάμενον πλῆθος ἤρξατο τέλος ἀποχωροῦν· ἡ δὲ τελετὴ ἔληξεν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε ἐνθουσιασμοῦ.

Τῆς ἡμέρας ταύτης οὔσης ὡσαύτως τῆς ἐπετείου τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Α. Μ. τοῦ αὐτοκράτορος Ἀλεξάνδρου, ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος ἀπηύθυνε τῇ Α. Μ. τὸ ἑπόμενον τηλεγράφημα:

Κ]πολις 19]3 Μαρτίου 1880.

Δραττόμενος τῆς εὐκαιρίας ἣν παρουσιάζει μοι ἡ ἐπέτειος τῆς εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσεως τῆς Ὑμετέρας Αὐτοκρατορικῆς Μεγαλειότητος συγχαίρω Αὐτὴν ἐκ καρδίας συγχρόνως δὲ εὔχομαι ὑπὲρ τῆς ἀνανεώσεως τῶν φιλικῶν ἡμῶν σχέσεων.

ΑΒΔΟΥΛ-ΧΑΜΗΤ.»

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξανδρος ἀπεκρίνατο:

«Πετρούπολις αὐθημερόν·

Εὐχαριστῶν τὴν Ὑμετέραν Αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα διὰ τὰς εὐχὰς ἃς Αὕτη ἐκφράζει ὑπὲρ ἐμοῦ, εὐχὰς, αἵτινες μοὶ διεβιβάσθησαν συγχρόνως μετὰ τῆς κοινοποιήσεως τῆς ὑπογραφῆς τῶν προκαταρκτικῶν ὅρων τῆς μεταξὺ ἡμῶν εἰρήνης. Ἐν τῇ συμπτώσει ταύτῃ ἥδομαι βλέπων ἐχέγγυον ἀγαθῶν καὶ διαρκῶν σχέσεων.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.»

Ἡ συμφιλίωσις λοιπὸν ἦτο πλήρης· ὁ δὲ πόλεμος τοῦ 1877—1878 ἔληγε διὰ τῆς συνομολογήσεως τῆς Συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου.

Πλὴν οἱ ρῶσσοι διπλωμᾶται, καὶ ἰδίᾳ ὁ πάντοτε ὁρμητικὸς καὶ ἐν ταῖς ἐνεργείαις αὐτοῦ ἀκατάσχετος στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ, ἐλησμόνησαν ὅτι ὑπάρχει . . . . Ε ὐ ρ ώ π η.

* *
*

Μετὰ ἑπτὰ ἀκριβῶς ἡμέρας ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τὴν 26[10 Μαρτίου ἡ αὐτοκρατορικὴ θαλαμηγὸς «Β λ α δ ί μ η ρ ο ς» ἀπέπλεε τοῦ Βοσπόρου κατευθυνομένη εἰς Ὀδησσόν. Ἐπὶ τοῦ ἀτμοπλοίου τούτου ἐπέβαινον ὁ στρατηγὸς Ἰγνατιὲφ καὶ ὁ Ρεοὺφ πασσᾶς μεταβαίνοντες παρὰ τῷ Τσάρῳ ὅπως ἐπιτελέσωσι καὶ τὴν ὑστάτην τῆς ὑπογραφείσης συνθήκης διατύπωσιν. Χαμὴτ ὁ Β΄. εἶχε θέσει ἤδη τὴν ὑπογραφὴν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ χάρτου τούτου· ὁ δὲ Ρεοὺφ πασσᾶς ἀπεστέλετο ὅπως λάβῃ τὴν ὑπογραφὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Β΄.

Ὁ Ρεοὺφ πασσᾶς εἶναι εἷς τῶν εὐγενεστέρων τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους πολιτικῶν· ἡ δὲ Πύλη ἀπεφάσισεν ὅπως ἀναθέσῃ εἰς αὐτὸν τὴν ἀποστολὴν ταύτην ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι ὁ συμπαθὴς οὗτος στρατηγὸς ἤθελε δυνηθῇ διὰ τῆς ἀξιότητος καὶ εὐγλωττίας αὐτοῦ νὰ ἐπιτύχῃ ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ Τσάρου μετρίασίν τινα τῶν τραχυτάτων ὅρων τῆς βαρυτάτης ταύτης συνθήκης· πλὴν ὁ Ρεοὺφ πασσᾶς ἐκόμισε τὸ κείμενον αὐτῆς εἰς Κωνσταντινούπολιν χωρὶς νὰ κατορθώσῃ οὔτε κατὰ κεραίαν νὰ μεταβάλῃ τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ.

Ἡ Εὐρώπη ἠθέλησε νὰ τηρήσῃ τὴν μεγαλειτέραν καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦ πολέμου τούτου ἀποχήν· οὕτως εἴδομεν τὴν Ρωσσίαν οὐδόλως ἀναστελλομένην ἐν τῇ ἀκατασχέτῳ αὐτῆς πρὸς τὰ πρόσω πορείᾳ. Μεθυσθεῖσα δὲ αὕτη ὑπὸ τῆς ἀπεριοκέπτου αὐτῆς φιλοδοξίας, ἐρρίφθη ἐπὶ τῆς λείας αὐτῆς μετὰ σπουδῆς, ἀπληστίας καὶ λύσσης τοιαύτης ἣν οὐδεὶς ἐπεδείξατο, ἐκ τῶν συγχρόνων τοὐλάχιστον νικητῶν. Δὲν ἦτο πλέον ἡ Ρωσσία τῶν Νεσελρόδ, τῶν Ροβεσπιέρρων, τῶν Bozzo di Borgo, τῶν Καποδιστρίων, τῶν Βρουνὼφ, τῶν συνετῶν τούτων ξένων οἵτινες ἐχαλιναγώγουν τὴν ἀπληστίαν τῆς σλαβικῆς ταύτης φυλῆς, ἧς διηύθυνον τὴν πολιτικήν· ἦτον ἡ Νέα Ρωσσία, ἡ Ρωσσία τῶν Ἰγνατιὲφ, τῶν Τσερνάγεφ, τῶν Φαδάγεφ κτλ. ἥτις ἠννόει νὰ μὴ ἐγκαταλείπῃ ἡμιτελὲς τὸ κατακτητικὸν ἔργον ὅπερ μετὰ τοσαύτης θαυμασίου ἐπιμονῆς καὶ καρτερίας ἐπεδίωξαν οἱ μύσται τῆς πάντοτε ὀπισθοβούλου πολιτικῆς της. Οὕτως ἡ εἰρήνη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου συνωμολογήθη διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου μεθ' οὗ διεξήχθη ὁ πόλεμος ὑπὸ τῶν στρατηγῶν Γούρκου καὶ Σκοβελέφ· ἤτοι διὰ διπλωματικοῦ πραξικοπήματος, δι' ἀποκρύφου καὶ ζοφερᾶς πολιτικῆς τέχνης ἐν ᾗ διέπρεψαν πάντοτε οἱ τῆς Ἰγνατιεφείου σχολῆς διπλωμάται. Δυνάμεθα δὲ νὰ θεωρήσωμεν τὴν συνθήκην ταύτην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου μᾶλλον ὡς τελεσίγραφον ἐπιβληθὲν κατεσπευσμένως καὶ γενόμενον κατ' ἀνάγκην παραδεκτὸν ὑπὸ τοῦ ἡττηθέντος ἢ συμβόλαιον οὗτινος οἱ ὅροι συνεζητήθησαν ἐλευθέρως ὑπὸ τῶν συμβαλλομένων μερῶν.

Οὐδενὸς ἐφείσθη ἡ ρωσσικὴ πολιτική· προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς ἀκατασχέτου αὐτῆς πλεονεξίας οὐδόλως ἐδίστασε νὰ θυσιάσῃ τὰ πολυτιμώτερα τῶν εὐρωπαϊκῶν δυνάμεων συμφέροντα, νὰ καταπατήσῃ δὲ μετὰ μεγίστης τόλμης καὶ τὰς ἀρχὰς ἐν ὀνόματι τῶν ὁποίων ἀνέλαβε τὸν τελευταῖον κατὰ τῶν Τούρκων πόλεμον.

Ἡ Ρωσσία ἐσκέφθη ὅτι ἐπέστη ὁ χρόνος ὅπως ἀποκαταστήσῃ ὁριστικῶς ἐπὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Αἵμου τὴν κυριαρχίαν αὐτῆς. Οὕτω δὲ ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἐπιτελέσεως ἔργου υἱικοῦ σεβασμοῦ ὀφειλομένου εἰς τὴν μνήμην τοῦ αὐτοκράτορος Νικολάου δὲν διστάζει νὰ ἀφαιρέσῃ αὐθαιρέτως ἀπὸ τῆς Ρουμανίας τὴν Βασσαραβίαν, καταλάβῃ ἐν ἄλλαις λέξεσι τὸ στόμιον τοῦ Δουνάβεως. Χωρὶς δὲ νὰ προσαρτήσῃ σπιθαμὴν γῆς εἰς τὸ κράτος αὐτῆς ἐν τῇ Εὐρωπαϊκῇ Τουρκίᾳ, ἀρκεῖται νὰ ἱδρύσῃ ἐν αὐτῇ τέσσαρας ὑποτελεῖς· γνωρίζει ὅτι οἱ ἡγεμόνες τῆς Ρουμανίας, τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου ἔσονται πάντοτε πειθήνια αὐτῆς ὄργανα· ὁ δὲ ἡγεμὼν τῆς Βουλγαρίας θέλει ὑπακούει μετὰ πλείονος σεβασμοῦ εἰς τὰς ἐκ τῆς Πετρουπόλεως διαβιβαζομένας αὐτῷ διαταγὰς ἢ ὁ εὐτελέστερος ρῶσσος διοικητής.

Τὰς ἐν Ἀσίᾳ ἐδαφικὰς αὐτῆς προσαρτήσεις

νομιμοποιεῖ — ἂν δύναται νὰ ὀνομασθῇ τοῦτο νομιμοποίησις — διὰ τῆς λήψεως αὐτῶν ἀντὶ τοῦ ποσοῦ ἑνὸς δισεκατομμυρίου ρουβλίων ἐκ τῆς κολοσιαίας ἐκείνης πολεμικῆς ἀποζημιώσεως ἣν ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου εἰς τὴν Τουρκίαν ἐπιβάλλει. Οἱ πληρεξούσιοι δὲ αὐτῆς δὲν ἠλησμονοῦσιν ἐκτὸς τούτου νὰ ἐπιβάλλωσι τῇ Πύλῃ τὴν πληρωμὴν ἑτέρου ποσοῦ ἐκ 300 ἑκατομμυρίων ρουβλίων, ὅπερ ποσὸν ἐστὶν ἐπίσης σημαντικὸν καὶ ὅπερ οὐδέποτε θὰ δυνηθῇ αὕτη νὰ ἀποτίσῃ.

Πότε καὶ πῶς τὰ ἑκατομμύρια ταῦτα θὰ πληρωθοῦν; Ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου οὔτε λέξιν περιέχει περὶ τούτου· οἱ ρῶσσοι διπλωμάται ἠθέλησαν νὰ τηρήσωσιν ἐν αὐτῇ ἀπόλυτον σιγὴν προκειμένου περὶ τοῦ τρόπου τῆς πληρωμῆς ὅσον καὶ περὶ τῶν ἐγγυήσεων ἃς θὰ παρεῖχεν ἡ Πύλη τῇ Ρωσσίᾳ πρὸς τοῦτο.

Τὰ γοητευτικὰ ἐκεῖνα τῶν Τσάρων ὄνειρα ἐπραγματοποιοῦντο ἐπὶ τέλους! Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης, ἣν οὐδόλως διστάζομεν νὰ ἀποκαλέσωμεν σατανικὴν, ἅπασα ἡ χερσόνησος τοῦ Αἵμου ἐκηρύσσετο ὑποτελὴς τοῦ ρωσσικοῦ κράτους· αἱ σλαβικαὶ ἡγεμονίαι τῆς Σερβίας καὶ τοῦ Μαυροβουνίου εἰσὶν ἀρχαῖα αὐτοῦ μαμόθρεπτα· ἡ τῆς Βουλγαρίας θέλει καταστῇ ρωσσικοτέρα τῆς μᾶλλον πειθηνίου ρωσσικῆς ἐπαρχίας· ἡ Ρουμανία, περικλειομένη πανταχόθεν ὑπὸ τῶν ρωσσικῶν ὁρίων, θὰ ὑφίσταται πάντοτε τὴν ἐπιρροὴν αὐτῆς.

Οἱ Ῥῶσσοι διπλωμάται διατυποῦντες ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοὺς πολιτικοὺς τούτους ὅρους κατεπάτουν ἀσυστόλως τὰς τοῦ 1856 καὶ 1871 διεθνεῖς συνθήκας, παρέβαινον παρατόλμως τὰς ὑποσχέσεις ἃς ἐπανειλημμένως κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ πολέμου ἐποιήσαντο τῇ Αὐστρίᾳ, τουτέστιν ὅτι ἤθελον πάντοτε σεβασθῇ τὰ συμφέροντα αὐτῆς· νῦν δὲ διὰ τῆς εἰς τὸ Μαυροβούνιον παραχωρήσεως τοῦ ἡμίσεως τῆς Ἑρζεγοβίνης καὶ τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτοῦ ἐπὶ τῆς Ἀδριατικῆς δὲν προσέβαλον προφανῶς ταῦτα παρέχοντες τοῖς προσφιλοῖς αὐτοῖς ὀρεινοῖς τὰ μέσα ὅπως συγχονευθῶσι μίαν ἡμέραν ἐπὶ βλάβῃ τῆς Αὐστρίας μεθ' ἁπάσης τῆς δαλματοσερβικῆς φυλῆς. Διὰ τῆς καταλήψεως δὲ τοῦ στομίου τοῦ μεγαλητέρου τῆς κεντρικῆς Εὐρώπης ποταμοῦ, τοῦ Δουνάβεως, δὲν προσέβαλον ἐπίσης σπουδαῖα, ζωτικὰ τῆς τε Αὐστρίας καὶ Γερμανίας συμφέροντα; Ἡ δὲ Ἀγγλία;... Οἱ πλεῖστοι τῶν ὅρων τῆς συνθήκης ταύτης εἰς ἓν καὶ μόνον ἀπέβλεπον: εἰς τὴν ἐξάλειψιν καὶ ἐκμηδένισιν τοῦ ἐν Ἀνατολῇ γοήτρου της. Ἡ δὲ ἀρχὴ τῶν ἐθνηκοτήτων, πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς ὁποίας ἡ φιλάνθρωπος αὕτη δύναμις ἐθυσίασε τοσούτους ἄνδρας καὶ ἐδαπάνησε τοσούτον χρῆμα;

Οἰκτρῶς οἰκτρότατα κατεπατῆτο διὰ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς ἐξαμβλωματικῆς ἐκείνης Βουλγαρίας ἥτις πάνυ καταλλήλως ἀπεκλήθη «Βουλγαρία τοῦ στρατηγοῦ Ἰγνατιέφ» καὶ ἥτις ἀπετέλεσε πάντοτε ἓν τῶν λαμπροτέρων ὀνείρων, ὧν τὴν πραγματοποίησιν ἐπεδίωξε πάντοτε μετὰ πάθους ἡ πλεονεκτικὴ αὐτοῦ σχολή.

Πιστοὶ καὶ ὅσον οἷόν τε ἀμερόληπτοι χρονικογράφοι ἐξετάσωμεν λεπτομερέστερον τὴν συνθήκην ταύτην καὶ ἴδωμεν τίνων μέσων ἐποιήσατο ἐν αὐτῇ χρῆσιν ἡ ρωσσικὴ διπλωματία ὅπως ἐπιτύχῃ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἰδεώδους ἐκείνου ὅπερ ὁ κ. Δὲ-Νεσελρὼδ ὑπεδείκνυεν ἐν τῇ διασήμῳ ἐκείνῃ διακοινώσει ἥτις κατὰ τὸ 1831 εἶδε τὸ φῶς, ἤτοι: Τουρκίαν ἀσθενῆ καὶ ὑποτασσομένην ὁλοσχερῶς τοῖς πόθοις καὶ ἐπιθυμίαις τῆς Ρωσσίας.

Κατὰ τὸ 1829 ἡ ρωσσικὴ διπλωματία ἐφοβεῖτο τὴν ἀνάπτυξιν καὶ ἐπέκτησιν ἣν ἠδύναντο νὰ προσλάβωσιν αἱ χριστιανικαὶ τῆς Τουρκίας ἐθνηκότητες ἂν προέβαινον εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ ἀπολευθέρωσιν αὐτῶν. Ἐφρικία ἀναλογιζομένη ὅτι αἱ ἐθνηκότητες αὗται ἠδύναντο μίαν ἡμέραν νὰ ἀποτελέσωσι κράτη ἅτινα βραδύτερον ἤθελον συναμιλλᾶσθαι μετὰ τῆς Ῥωσσίας κατὰ τὴν δύναμιν, τὸν πολιτισμόν, τὸν πλοῦτον, τὴν ἀνάπτυξιν. Κατεχομένη δὲ ὑπὸ τοῦ φόβου τούτου δὲν ἔπαυε συνηγοροῦσα ὑπὲρ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους. Ἐν τούτοις ἡ ρωσσικὴ διπλωματία ἐνθαρρυνθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀφανείας τῆς πεντηκονταετοῦς ὑπάρξεως τῆς Σερβίας καὶ Ρουμανίας παρεδέξατο εἶτα ὁλοσχερῶς ὅτι αἱ

μικραὶ χριστιανικαὶ ἡγεμονεῖαι οὐδόλως ἠδύναντο νὰ ἐξασθενίσωσι τὴν ἐπὶ τῆς Τουρκίας ἐπιρροὴν αὐτῆς, διὸ κατὰ τὸ 1878 ἔστρεψε πάλιν ἐπ' αὐτῶν τὸ ὄμμα καὶ εἰργάσθη μετὰ ἀξιοθαυμάστου ἐπιμονῆς ὅπως καταστήσῃ ταύτας ὄργανα ἐν τῇ ἐπιδιώξει τῶν ἐν Ἀνατολῇ σκοπῶν της.

Τέσσαρες ἦσαν ἐν Ἀνατολῇ αἱ χριστιανικαὶ ἐθνηκότητες ἃς ἠδύνατο νὰ χρησιμοποιήσῃ πρὸς τοῦτο ἡ πανοῦργος αὕτη τοῦ Βορρᾶ δύναμις· οἱ Ἕλληνες, οἱ Σέρβοι, οἱ Μαυροβούνιοι καὶ οἱ Βούλγαροι. Ἡ ρωσσικὴ διπλωματία οὔτε κἂν ἠθέλησε νὰ σκεφθῇ περὶ Ἑλλήνων, οὐδεμίαν δὲ περὶ τούτων ἡ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου συνθήκη ποιεῖ μνείαν.

Οἱ ρῶσσοι μὴ νομίσετε ὅτι ἀγαπῶσι τοὺς Σέρβους· κατέδειξαν πολλάκις ὅτι θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς ἔθνος ἐγωϊστικὸν, ἰδιοτελὲς καὶ ἥκιστα εὐμεταχείριστον· οὐδεὶς δὲ πιστεύομεν ἐλησμόνησε τοὺς προσβλητικοὺς ἐκείνους καὶ σκληροὺς λόγους οὓς ἐξεστόμησεν ὁ Τσάρος περὶ τῶν Σέρβων ἐν Μόσχᾳ, χαρακτηρίσας αὐτοὺς ἀνε-

ΡΕΟΥΦ ΠΑΣΣΑΣ.

πιφυλάκτως ἀνάνδρους καὶ ψοφοδεεῖς. Ἐν τούτοις δὲν ἠδύναντο νὰ μὴ δώσωσιν αὐτοῖς μέρος τῆς λείας. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἔπραξαν τοῦτο μετὰ μεγίστης φειδωλίας. Ἐν δὲ τῇ συνθήκῃ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου δὲν ὥρισαν δι' αὐτὴν οὔτε ἁπάσας τὰς ὑπὸ τοῦ σερβικοῦ στρατοῦ κατὰ τὸν πόλεμον καταληφθείσας χώρας. Ἐν τούτοις διὰ τῆς πρὸς τὴν Σερβίαν παραχωρήσεως ταύτης παρεβιάζετο πασιφανῶς ἡ θεμελιώδης ἐκείνη ἀρχὴ ἥτις, καθ' ἃ διετείνετο ἡ Ρωσσία, ἀπετέλει τὴν βάσιν τῆς ἐν Ἀνατολῇ πολιτικῆς της: ἡ ἀρχὴ τῶν ἐθνικοτήτων. Ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου παραχωρεῖ τῇ Σερβίᾳ μέρη τῆς Παλαιᾶς Σερβίας πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ Νόβι-Παζὰρ, ὡς καὶ τὰς πόλεις Προκόπλζε καὶ Κουρσούμλζε, ἤτοι ἔδαφος κατοικούμενον ὑπὸ Ἀλβανῶν. Γνωστὸν ὅτι ὁ πληθυσμὸς τῆς Παλαιᾶς Σερβίας μετῴκησε κατὰ τὰς ἀρ-

χὰς τοῦ 18ου αἰῶνος εἰς Οὐγγαρίαν, ἀντικατασταθεὶς ὑπὸ Ἀλβανῶν Τῇ Σερβίᾳ παραχωρεῖται ἐπίσης ἡ Νύσσα καὶ ἡ Λέσκοβατς. Μὴ καὶ αἱ πόλεις αὗται οἰκοῦνται ὑπὸ Σέρβων;

Οἱ Μαυροβούνιοι ἦσαν τοὐναντίον πάντοτε οἱ εὐνοούμενοι τῆς Ρωσσίας, οἱ ξηροὶ βράχοι τῆς χώρας των οὐδόλως δύνανται νὰ διαθρέψωσιν αὐτούς, ἡ δὲ Ρωσσία χορηγεῖ αὐτοὺς τὰ πάντα, χρήματα, ζωοτροφίας, ὅπλα. Οὕτως ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου παραχωρεῖ αὐτοῖς ἔδαφος διπλάσιον ἐκείνου ὅπερ ἠδύναντο νὰ ἀπαιτήσωσιν, ἐκτὸς δὲ τούτου ἱκανοποιεῖ καὶ ἕνα τῶν διακαεστέρων αὐτῶν πόθων παρέχουσα αὐτοῖς καὶ λιμένα ἐπὶ τῆς θαλάσσης.

Ἀσχοληθῶμεν τέλος ὀλίγον περὶ τοῦ παραδοξοτέρου δημιουργήματος τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, τῆς Βουλγαρίας. Ὅπως κατανοήσωσι δὲ οἱ ἡμέτεροι ἀναγνῶσται τὸ πῶς ἡ ρωσσικὴ διπλωματία ἥτις ἐπρέσβευεν πάντοτε τὴν ἀρχὴν τῆς μὴ χειραφετίσεως καὶ ἀναπτύξεως τῶν χριστιανικῶν τῆς Τουρκίας ἐθνηκοτήτων, ἀπεφάσισεν ὅπως παράσχῃ τῇ Βουλγαρίᾳ ἔκτασιν οὐτωσὶ καταπληκτικὴν καὶ δυσανάλογον, δέον νὰ ὑπομνήσωμεν αὐτοῖς τὸ μέρος ὅπερ διεδραμάτησεν αὕτη κατὰ τὸν τελευταῖον ρωσσο-τουρκικὸν πόλεμον. (ἕπεται συνέχ.)

ΕΠΙΣΤΗΜΗ ΚΑΙ ΥΛΙΣΜΟΣ

—ο—

ΚΑΥΣΙΜΟΝ ΤΙΝΩΝ ΓΟΗΤΩΝ.

1. Ὅτι ὁ παρὼν αἰὼν εἶναι σεσηπὼς ὡς θνησιμαῖον.

Βεβαίως ὁ ἀντίχριστος ἐγεννήθη! Βεβαίως τὸ τέλος τοῦ κόσμου τούτου ἤγγικεν!

Ἡ ἀσέβεια καὶ τὰ ὑφ' ὅλας τὰς ἐπόψεις εἰδεχθῆ συμβεβηκότα τὰ καθ' ἑκάστην πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν ἀνελισσόμενα, τόσον ἐπὶ γῆς ὅσον καὶ ἐν τοῖς ἀπείροις τῶν οὐρανῶν διαστάσεσι, εἰσὶ πασιφανὴς καὶ ἐναργεστάτη ἀπόδειξις τῆς καταστάσεως ταύτης.

Ὁτὲ μὲν ἡ γήϊνος σφαῖρα συνταράσσεται καὶ ἀσχάλει ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐνόχων θνητῶν, ὁτὲ δὲ οἱ ποταμοὶ καὶ οἱ ῥύακες, ἀντὶ ἡσύχως καὶ ὡς ἐν ὑμεναίῳ ῥέοντες, εἰς τοὺς ἀχανεῖς τοῦ πατρός των Ὠκεανοῦ κόλπους νὰ εἰσέλθωσι, ἀναπηδῶσι, λυσσωδῶς ἐκ τῆς βαθείας αὐτῶν κοίτης ἣν ἡ θεία τῆς Προνοίας χεὶρ τοῖς ἐχάραξε, καὶ μανιώδεις τὰ πεδία καὶ τὰς πόλεις κατακλίζοντες, τοὺς μὲν χαρίεις θερισμοὺς ἄρδην καταστρέφουσι τοὺς ἀγαθοὺς δὲ γεωργοὺς καταπνίγουσι. Ἄλλοτε δέ, θαῦμα τρομερώτερον! Οἱ ἐπὶ τοῦ κοιλώματος τοῦ κρυσταλλίνου θόλου τοῦ στερεώματος ὡς ἧλος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καθηλωθέντες ἀκτινοβόλοι ἀστέρες ἀποσπώμενοι, ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης, τῆς μυσαρᾶς καὶ εἰδεχθῶν κακιῶν ὀζούσης ἀβύσσου, καταπίπτουσι.

Μὴ πιστεύσητε τοὺς ἀσεβεῖς ἀστρολόγους τῆς ἐξαχρειωθείσης ταύτης γῆς, οἵτινες διατείνονται ὅτι πάντα ταῦτα εἰσὶν ἁπλᾶ καὶ φυσικὰ φαινόμενα, λάμψεις ἁπλαῖ ἀστέρων ἐν τοῖς αἰθερίοις διαστήμασι συστρεφομένων καὶ δίκην εὐπειθῶν θεραπόντων, τοῖς νόμοις δυνάμεώς τινος βαρύτητος καλουμένης, ὑπεικόντων. Αὗται εἰσὶν ἰδέαι παράλογοι, ἰδέαι τῆς κολάσεως, ἰδέαι τῶν αἱρετικῶν! Δὲν ἀποδεικνύεται ἄρά γε πράγματι κατὰ τὰς ἱερὰς βίβλους αἵτινες εἰσὶ πηγὴ καὶ διαυγὴς κρήνη πάσης ἀληθείας καὶ ὑγειῶν γνώσεων, ὅτι ὁ ἐπίγειος οὗτος κόσμος, ἐφ' οὗ ἕρπομεν ὡς ἄθλιοι σκώληκες, ἐστὶ καθειργμένος ὡς τυρὸς ἐντὸς τοῦ ὑελίνου τοῦ στερεώματος κώδωνος, ὅστις ἐπὶ τῆς κυρτωμένης αὐτοῦ ῥάχεος φέρει, καὶ θέλει φέρει μέχρι τῆς τελευταίας ἡμέρας τῆς κρίσεως τὸν βαρὺν ὄγκον τῶν μυκωμένων κυμάτων, ἅτινα θεία σοφία ἐχωρίσθησαν, κατὰ τὴν κτίσιν τοῦ κόσμου, ἀπὸ τῶν κυμάτων τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ ξηροῦ στοιχείου, ὡς ἐν τῇ γεννέσει τοῦ Μωϋσέως, ἄνευ περιστροφῶν, ἀναφέρεται;

Ἀλλ' ἡ ὁμοιοαληθὴς τῶν τοιούτων παραδόξων σημασία ἀνεπτύχθη φαίνεται, ἂν καὶ ματαίως, πρὸ ὀλίγου χρόνου παρά τινος ἱεράρχου, ἀδαοῦς τῶν ἱερῶν ἐπιστημῶν.

Πάντα ταῦτα εἰσὶ τρομερὰ προανακρούσματα· ἀγγελίαι ἐκδικήσεων, πρόδρομα σημεῖα, εἰσέτι ἐλαφρά, τῆς οὐρανίου ὀργῆς.

Ἀλλὰ τί; Κατέστημεν, κατὰ τὸν ἀξιοθρήνητον τοῦτον αἰῶνα, κωφοὶ καὶ τυφλοὶ ὡς κορμοὶ δένδρων.

Εἶναι δὲ κατάλληλον εἰς τοὺς ἀθλίους ἡμᾶς νὰ εἴπωμεν τοὺς λόγους τοῦ ἐθνικοῦ ποιητοῦ.

Quos vult perdere Jupiter dementat

ἀντικαθιστῶντες τὴν λέξιν Ζεὺς διὰ τοῦ ἀληθοῦς καὶ μόνου Θεοῦ.

2. Ὅτι οἱ ἀρχαῖοι χρόνοι ἦσαν πολὺ προτιμώτεροι καὶ λογικότεροι.

Ἄλλοτε οὐχ οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, ὅτε οἱ Εὐσεβέστατοι υἱοὶ τῆς Αἰκατερίνης τῶν Μεδίκων ἐξήστραπτον ἐνδόξως ὑπὸ τοὺς κρίνους τοῦ Γαλλικοῦ θρόνου. Τότε, κατὰ τοὺς εὐδαίμονας ἐκείνας χρόνους, κατεδίωκον ἐρρωμένως καὶ κανονικῶς τὰ μισηρὰ τοῦ Βεελζεβοὺλ στηρίγματα, ὡς π. χ. τοὺς αἱρετικοὺς Οὐγενότους τῶν ὁποίων ἀνετίναζον τοὺς τυρῷ παρεμφερεῖς μυέλους διὰ καλῶν βολῶν εὐστόχων πυροβόλων, τοὺς πνεύμασι κακοῖς κατεχομένους τοὺς δαιμονιῶντας, τοὺς γόητας, τοὺς Μάγους, ἀληθῆ δηλητήρια τοῦ Σατανᾶ τὰ ὁποῖα οὕτος κακοβούλως ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διαχέει διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς προπατορικῆς κηλῖδος, καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἀνθρωπίνου ἡμῶν γένους.

Ἡ αὐτὴ ἐστὶν ἡ τοῦ καλοῦ Ἐρρίκου Δ'. ἐποχή, καί τοι κατὰ τοὺ ἐν λόγῳ ἡγεμόνος ἀνεφύησαν καὶ σοβαραὶ ὑπόνοιαι ἐνόχων μετὰ τῆς αἱρέσεως σχέσεων, δι' ὃ καὶ ἐτιμωρήθη διὰ τῆς μαχαίρας τοῦ Ραβαλιὰκ, ἀλλὰ ἡ ἁγία τότε ἐκκλησία ὑποστηριζομένη ἐν τούτῳ ὑπὸ τοῦ Αἰωνίου βραχίονος κατεδίωκεν ζωηρῶς τοὺς μεγάλους μισητοὺς τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξεδίκει εὐσεβῶς ἅγιον ὄνομα τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν, διὰ τῆς ἐξοντώσεως τοῦ ἐπιπολάζοντος δηλητηρίου τῶν μυσαρῶν γοήτων.

3. Περὶ τοῦ ἀγαθοῦ δικαστοῦ Ἐρρίκου Βογιὲ τοῦ Ἁγίου Κλαυδίου.

Μεταξὺ τῶν ἐκλεκτῶν δούλων τοῦ Θεοῦ, τινες διὰ νὰ ἀντιστρατευθῶσι τὸν Σατανᾶν ἠγωνίζοντο κατ' αὐτοῦ ταῖς αὐτοῖς αὐτῷ στοιχείοις χρώμενοι· ἤτοι τῷ πυρὶ ἐν ᾧ κατέκαιον τοὺς ψευδεῖς αὐτῶν φίλους, τοὺς γόητας καὶ δαιμονιῶντας, ὁδηγούμενοι ἐν τούτῳ ὑπὸ δύω στηλῶν νεφέλης, τῆς θρησκείας καὶ τῆς δικαιοσύνης. Διότι ὁ Θεὸς, θέλων νὰ ὑποδείξῃ τοῖς δικαστοῖς νόμους, ἐφ' ὧν οὗτοι νὰ στηρίξωσι τὰς θανατικὰς αὐτῶν ἀποφάσεις κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν καὶ τῶν ἐξομωτῶν δὲν τοῖς εἶπε· «Ὅταν σοὶ ἀναγγελθῇ καὶ ἀκούσης ὅτι τοιαύτη ἀχρεῖα πρᾶξις ἐγένετο ἐν τῷ Ἰσραὴλ, θέλεις ἐξετάσει ἐπισταμένως ἂν τὸ ἀγγελθὲν ἐστὶν ἀληθὲς καὶ βέβαιον.»

Μεταξὺ λέγω, τῶν ἐκλεκτῶν τοῦ Θεοῦ, τῶν μετὰ ζήλου καταδιωκτῶν τῶν γοήτων ἀνέλαμψεν πρωτοβαθμίως ὁ ἐν ἐξόχοις Ἐρρῖκος Βογιὲ μέγας δικαστὴς ἐν τῇ κομητείᾳ τῆς Βουργωνίας, ἐμβριθὴς συγγραφεὺς τοῦ «Μυσαροῦ τῶν γοήτων λόγου» ἀμμείλικτος αὐτῶν ἐχθρὸς ὡς τιτλοφορεῖται ὁ ἴδιος ἐν τῷ προλόγῳ τοῦ διδακτορικοῦ αὐτοῦ συγγράμματος.

Ὦ! Πόσον σκληρῶς ἐπολέμησεν ζῶν ὁ ἅγιος οὗτος ἄνθρωπος τὴν γενεὰν τοῦ ἑωσφόρου! Πόσα ὡραῖα θυσιαστήρια ἀνερίπισεν ἐν Ἁγίῳ Κλαυδίῳ εὐάρεστον ὀσμὴν τοῖς ἀγαθοῖς παρέχοντα, ἑνὸς ἢ δύω γοήτων ἐπ' αὐτῶν ἀεὶ ἐψηνομένων.

Γνωρίζω ὅτι ἄπιστοί τινες κατηγοροῦν τὸν ἅγιον τοῦτον τοῦ Θεοῦ δικαστὴν φλυαροῦντες ὅτι ἂν εἶναι ἀληθὲς, ὅτι οὗτος ἐμάχετο κατὰ τοῦ κακοῦ πνεύματος βεβαίως δὲν εἶχεν ὁ ἴδιος ἀρκετὸν πνεῦμα, διότι μεταξὺ πολλῶν ἄλλων φλυαριῶν ἐπίστευεν ὅτι τάγμα δαιμόνων ἠδύνατο νὰ κατοικήσῃ ἐντὸς ἑνὸς μήλου μιᾶς μηλέας.

Ἀ! Κατηραμένοι, ἐξηχρειωμένοι, αἱρετικοὶ, ἄθεοι, καὶ πρὸ πάντων ἐπικούριοι, κλείσατε τὸ βρωμερὸν καὶ ἀσεβὲς ἡμῶν στόμα. Προσποιεῖσθε καλῶς ὅτι ἀγνοεῖτε τὰς πλεκτάνας τοῦ Σατανᾶ ἀλλ' οὗτος θὰ σᾶς τυραννήσῃ κατ' ἀξίαν ἐντὸς τῆς καταχθονίου Γεέννης. Ἀγνοεῖτε λοιπὸν, ἀχρεῖα καθάρματα τοῦ αἰῶνος τούτου τὰ τοῦ Εὐαγγελιστοῦ Λουκᾶ (Λουκ. 8—2), ὅτι δηλαδὴ μία ὁλόκληρος λεγεὼν δαιμόνων εἰσῆλθεν ἐντὸς ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου; Ἀλλ' ἐν μιᾷ λεγεῶνι ὑπῆρχον 6666 ἄτομα, ὥστε δύναται κάλλιστα ἓν τάγμα νὰ εἰσέλθῃ οὐχὶ μόνον ἐντὸς μήλου καὶ ἀκόμη καὶ ἐντὸς ἑνὸς πυρῆνος.

Ἤδη ἐπανέλθωμεν, χωρὶς πλέον νὰ μακρυνθῶμεν ἀπ' αὐτοῦ, εἰς τὸν ἄξιον λόγου Ἐρρῖκον Βογιὲ τὸν ὁποῖον ἐπιθυμοῦμεν νὰ προτείνωμεν ὡς τύπον καὶ ὑπογραμμὸν κατὰ τὸν ἀσεβῆ τοῦτον αἰῶνα, πιστεύοντες ὅτι θὰ δυνηθῶμεν οὕτως νὰ ἐπαναγάγωμεν εἰς τὴν εὐθεῖαν ὁδὸν ψυχὰς τινὰς ἀποσπασθεῖσας τοῦ λίκνου τῆς πίστεως.

4. Οὐσιώδης μυελὸς τοῦ «μυσηροῦ λόγου τῶν γοήτων» ὑπὸ Ερ. Βογιέ.

Πόσην ὁ καλὸς οὗτος καθολικὸς δικαστὴς δειδικνύει ἐμβρίθειαν καὶ ἀληθῆ θρησκείαν, εἰς τὸ σύγγραμμά του «ὁδηγίαι εἰς δικαστὴν ὡς πρὸς τὴν γοητείαν» ἐπιγραφόμενον!

Ἕνεκα, λέγει, τοῦ μεγέθους τοῦ τῆς γοητείας ἐγκλήματος, ἡ διαδικασία πρέπει νὰ γίνηται ἐκτάκτως.

Προκαταλήψεις, εἰκασίαι, κατηγορίαι συνενοχῆς, καὶ ἁπλαὶ ἀκόμη φῆμαι ἀρκοῦν πρὸς σύλληψιν ἀτόμου. (Ἄρθρ. 2 καὶ 3).

Ἐὰν ὁ δικαστὴς δὲν δύναται νὰ ἀποσπάσῃ τὴν ὁμολογίαν τοῦ κατηγορουμένου, δέον οὕτος νὰ ἐγκλεισθῇ ἐντὸς σκοτεινῆς καὶ στενῆς φυλακῆς, διότι ἐκ πείρας ἀπεδείχθη ὅτι πολλάκις ἡ αὐστηρότης τῆς φυλακῆς ἠνάγκασε τοὺς γόητας νὰ ὁμολογήσουν, ἐὰν μάλιστα εἰσὶν εἰσέτι νέοι. (Ἄρθρ. 7).

Καλὸν ἐστι μάλιστα νὰ συμφυλακίζεται καὶ

ἄλλος, κατηγορούμενος δῆθεν ἐπὶ τῷ αὐτῷ ἐγκλήματι, διὰ νὰ ὑποχρεωθῇ ὁ γόης δι' ὅλων τῶν νομίμων μέσων, νὰ ὁμολογήσῃ τὴν ἀλήθειαν. (Ἄρθρ. 18).

Ἐπιτρέπεται νὰ καθυποβληθῇ ὁ γόης εἰς βασάνους ἐν ἑορτασίμῳ ἡμέρᾳ. Ἐὰν μάλιστα ἡ ἑορτὴ ἐστὶ Δεσποτική.

Ἡ κοινὴ φήμη, μετ' ἄλλων ἐνδείξεων ἀρκοῦν πρὸς ἐφαρμογὴν τῶν βασάνων.

Καὶ ἐλαφραὶ ἀκόμη ἐνδείξεις ἀρκοῦν π. χ. ὅταν ἐρωτόμενος ὁ κατηγορούμενος χαμηλώσει τοὺς ὀφθαλμούς, ἢ καὶ κατ' ἄλλους ὅταν ἔχει τὸ βλέμμα ἀπαίσιον.

Ὅταν ἐπίσης ὁ κατηγορούμενος ἐγεννήθη ἀπὸ γονεῖς γόητας, ὅταν συνειθίζει νὰ ὀργίζηται, νὰ βλασφημῇ (Ἄρθρ. 36) ἢ νὰ κάμνῃ ἄλλας βδελιγμίας, (Ἄρθρ. 38). Ἐὰν δὲν ἔχῃ σταυρὸν εἰς τὸ κομβολόγιόν του, ἢ τέλος ἐὰν ὁ σταυρὸς λείπῃ ἀλλαχόσε. (Ἄρθρ. 60).

Ἐὰν ὁμολογήσας ἅπαξ, ἀποσύρει ἔπειτα τὴν ὁμολογίαν του, δέον νὰ καθυποβληθῇ ἐκ νέου εἰς βάσανα, μέχρι τρίτης φορᾶς.

Κατὰ τὸν ἐπιστημονικώτατον Βογιὲ δύναταί τις νὰ καταδικάσῃ τὸν κατηγορούμενον ὅταν νομίμως πεισθῇ δι' ἐπαρκοῦς ἀριθμοῦ μαρτύρων, ἀξιόπιστοι δὲ μάρτυρες εἰς τὸ ἔγκλημα τοῦτο δυνατὸν νὰ θεωρηθῶσι πάσης ζύμης ἄνθρωποι, ὡς οἱ συνένοχοι, ὁ υἱὸς κατὰ τοῦ πατρὸς, ὁ πατὴρ κατὰ τοῦ υἱοῦ, οἱ ἀλητήριοι, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη οἱ ἐχθροὶ· ἐπίσης οἱ παῖδες οἵτινες δὲν ἔφθασαν εἰσέτι εἰς τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν. (Ἄρ. 52, 53, 54, 55, 56).

Μετὰ τὴν καταδίκην δύναται νὰ γίνῃ καὶ ἡ ἐκτέλεσις τῆς συνήθους τῶν γοήτων ποινῆς ἥτις ἐστὶν τὸ καίειν αὐτοὺς ζῶντας ἢ καὶ προηγουμένως στραγγαλισθέντας· ὑπάρχουν διδάκτορες παραδεχθέντες τὸ ἓν ἢ τὸ ἄλλο μέσον.

Ἐπιτρέπεται καὶ ἁρμόζει τὸ φονεύειν παῖδα γόητα ἐὰν ἀναγνωρισθῇ ὅτι ὑπάρχει ἐν αὐτῷ δολιότης· ἀλλὰ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δὲν ἐπιτρέπεται ἡ χρῆσις τῆς συνήθους ποινῆς ἀλλ' ἄλλης ἐλαφροτέρας ὡς π. χ. τὸ σχοινίον κτλ.

Εἰς ἐκείνους δὲ οἵτινες, εἴτε ἐξ εὐαισθησίας εἴτε ἐκ πιθανῆς ἀσεβείας ἀπορρίπτουσι τυχὸν τὸν νόμον τοῦτον ὡς ὑπερβολικῶς αὐστηρὸν, δυνάμεθα νὰ δείξωμεν τὸ ἀξιομνημόνευτον παράδειγμα τῶν 40 παίδων τοὺς ὁποίους δύω ἄρκτοι κατέφαγον ὡς χλευάσαντας τὸν Ἐλισσαῖον, διότι ἀφοῦ ἅπαξ ὁ Θεὸς ὠργίσθη διὰ τὴν γενομένην τῷ προφήτῃ αὐτοῦ προσβολὴν, τί θέλει πράξει ἅταν αὐτὸς οὗτος ἀποκυρηχθῇ καὶ ἐξυβρισθῇ, ἀφοῦ μάλιστα εἶναι τοσοῦτον ζηλότυπος τῆς ἑαυτοῦ τιμῆς καὶ ὑπολήψεως!!! ὥστε συχνάκις εἶναι προσφορώτατον τὸ καταδικάζειν τὸ τῆς γοητείας ἔγκλημα ἐπὶ ἐνδείξεσι καὶ εἰκασίαις ἀναμφιβόλοις.

Τοιαύτη ἡ θρεπτικὴ οὐσία ἡ ἐμπεριεχομένη ἐν τῷ ἀντιδαιμονιακῷ κώδηκι τοῦ Κ. Βογιὲ· λοιπὸν τώρα, σεῖς οἱ ἀσεβεῖς, οἱ ἀλητήριοι, καὶ οἱ ἐπικούριοι, κλείσατε πλέον τὸ στόμα.

5. Διαδικασίαι τοῦ μεγάλου δικαστοῦ Βογιὲ, ἐν Ἁγίῳ Κλαυδίῳ.

Ἀλλ' ἡ σπανία σοφία, ὁ ἀληθῶς καθολικὸς ζῆλος τοῦ ἀξιαγάστου Βογιὲ ἀναλάμψει ἰδίως καὶ μετὰ λαμπροτέρας αἴγλης, εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκείνων, οἵτινες τῶν καλῶν ἀναγνωσμάτων θιασῶται, μελετήσωσιν ἐπισταμένως τὰς παρ' αὐτοῦ γενομένας διαδικασίας, τὰς ὁποίας, ὑπὸ σπανίας εὐνοίας ὠθούμενοι θέτομεν ἐνταῦθα εἰς φῶς, ὡς ἐξήγαγεν αὐτὰς συλλέξας ἀπὸ τῶν δημαρχικῶν ἀρχείων τοῦ Ἁγίου Κλαυδίου, σοφὸς διδάκτωρ δεινὸς περὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἀρχαίων γριφωδῶν ἐγγράφων καὶ ἰδίᾳ τῶν χειρογράφων, ἰδοὺ αὐτά! ἀναγνώσατε ὦ καλοὶ κἀγαθοὶ ἄνδρες.

«Δίκη γενομένη ἐν Ἁγίῳ Κλαυδίῳ κατὰ Κλαυδίου Ἰανκαττίνου, Ἰαττὸζ ἐπικληθέντος καὶ κατὰ τῆς θυγατρός του Κλαυδίας Ἰανκαττίνου χήρας Κλαυδίου Κομουὰ, Χονδρὸ-Ἰωάννου ἐπονομασθέντος καὶ κατ' ἄλλων πολλῶν συνενόχων ἐπὶ γοητείᾳ κατηγορουμένων· ἔτος 1607 καὶ 1608. Ἐρρῖκος Βογιὲ ἐξεταστής.»

4 Αὐγ. 1607. Ἐρρῖκος Βογιὲ διδάκτωρ τῆς νομικῆς μέγας δικαστὴς τῆς χώρας Σαιντουάν. Γνωστοποιοῦμεν σήμερον τὴν τετάρτην ἡμέραν τοῦ χιλιοστοῦ ἑξακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ἔτους ὅτι εἰδοποιηθέντες ὅτι τὴν Κυριακὴν 27ην ἡμέραν τοῦ λήξαντος Ἰουλίου, ἡ Ἰωάννα Πατιὲ δαιμονιῶσα, καθὼς καὶ τινες ἄλλοι δαιμονιακοὶ, ἐρώρμησαν κατὰ τῆς Κλαυδίας Ἰανκαττίνου θυγατρὸς τοῦ Κλαυδίου Ἰανκαττίνου, Ἰαττὸζ ἐπικαλουμένου καὶ τὴν ἐμαστίγωσαν, καὶ ὅτι μετὰ ταῦτα ἡ Κλαυδία αὕτη ὡμολόγησεν διαφόρους πράξεις μαγείας.

Προσεκαλέσαμεν ἐνώπιον ἡμῶν τὸν Κλαύδιον Μονιὲ, εἰσαγγελέα τῆς ἐν λόγῳ χώρας, καὶ ὡς γραμματέα τὸν Ἰάκωβον Μιχαλέτον ἀρχειοφύλακα τῆς μεγάλης δικολογίας ὡς καὶ αὐτὴν τὴν Κλαυδίαν ὅπως μάθωμεν παρ' αὐτῆς τὴν ἀλήθειαν· ἀπεστείλλαμεν αὐτὴν εἰς τὴν δημαρχίαν τοῦ Σαντουὰν ἔνθα καθυποβαλλόντες αὐτὴν συνωδᾷ τῷ νόμῳ εἰς ὅρκον, ἀνεκρίνομεν ὡς ἕπεται.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΝ ΛΕΥΚΩΜΑ.

—o—

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΧΑ-Ι-ΡΕΔΔΙΝ ΠΑΣΣΑΣ.

(Σκιαγραφία πρωτότυπος.)

Ἂν ὑπάρχωσι πολιτικοὶ οἵτινες διὰ σαφοῦς περιεσκεμμένης καὶ συνετῆς πολιτικῆς ἀπέκτησαν ἀληθεῖς τίτλους ἐκτιμήσεως οὐ μόνον παρὰ τῷ δημοσίῳ τῆς χώρας αὐτῶν ἀλλὰ παρὰ συμπάσῃ τῇ πεπολιτισμένῃ Εὐρώπῃ, ἀναντιρρήτως εἷς τῶν πολιτικῶν τούτων ἐστὶ καὶ ὁ πρώην Μ. Βεζύρης στρατηγὸς ΧΑ-Ι-ΡΕΔΔΙΝ ΠΑΣΣΑΣ.

Ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς κατάγεται ἐκ Τύνιδος, ἐκ μιᾶς τῶν εὐγενεστέρων τῆς χώρας ταύτης οἰκογενειῶν. Ἂν ἡ ἡγεμονία τῆς Τύνιδος ἀπηλλάγη σήμερον τῆς οἰκτρᾶς ἐκείνης πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς καταστάσεως, τῆς ἀληθοῦς ἐκείνης παραλυσίας, ἐν ᾗ ὑφ' ὅλας ἀνεξαιρέτως τὰς ἐπόψεις οὐχὶ πρὸ πολλῶν ἐτῶν διετέλει, τὸ θαυμάσιον τοῦτο ἀποτέλεσμα ὀφείλει εἰς τὴν ἱκανότητα καὶ ἐνεργητικότητα ἑνὸς μόνου ἀνθρώπου ὅστις δι' ἐκτάκτου πολιτικῆς περινοίας κατώρθωσε ν' ἀναπληρώσῃ ἅπαντα τὰ σπουδαῖα τῶν προκατόχων αὐτοῦ πολιτικῶν τῆς χώρας ταύτης σφάλματα, ἅτινα εἶχον καταντήσει τὴν Τύνιδα

Ο ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΧΑ-Ι-ΡΕΔΔΙΝ ΠΑΣΣΑΣ.

τὸ θέατρον οἰκτρᾶς εὐρωπαϊκῶν τινων δυνάμεων ἀντιζηλείας. Ἐσωτερικαὶ διχόνοιαι καὶ σπαραγμοί, διαρκὴς ἀφορία, καταχρηστικὴ τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς διαχείρησις καὶ ἀκαταλόγιστος ἐν γένει πολιτικὴ τῶν ἰθυνόντων τὰς τύχας αὐτῆς ἀνδρῶν εἶχον περιαγάγει ἀφ' ἑτέρου τὴν Τύνιδα εἰς ἀληθῆ ἀναρχίαν. Ἐν τῇ οἰκτρᾷ δὲ ταύτῃ καταστάσει διετέλει ἡ ἡγεμονία κατὰ τὸ 1873 ὅτε ὁ στρατηγὸς Χαϊρεδδὶν προσεκλήθη ὑπὸ τοῦ ἡγεμόνος ὅπως ἀναλάβῃ τὴν πρωθυπουργίαν. Ἡ σοβαρότης τῆς καταστάσεως ταύτης ἤθελεν ἀποθαρρύνει καὶ ἀποτρέψει πάντα ἕτερον ὅστις θὰ προσεκαλεῖτο ὑπὸ περιστάσεις οὕτωσι δυσχερεῖς νὰ ἰθύνῃ τὰ τῆς ἐν λόγῳ ἡγεμονίας, οὐχὶ ὅμως καὶ τὸν Χαϊρεδδὶν πασσᾶ. Καθ' ὅλον τὸ τετραετὲς διάστημα καθ' ὃ κατεῖχε τὴν πρωθυπουργίαν δὲν ἔπαυσεν ἐργαζόμενος μετ' ἐκτάκτου ὄντως ἀποφασιστικότητος εἰς τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῆς φθισιώσης ἡγεμονίας. Ἀπανταχοῦ καθίδρυσε τὴν τάξιν, ἐξησφάλισε τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τοὺς πιστωτὰς καὶ ἀπήλλαξεν ἂν μὴ ὁλοτελῶς, ἀλλὰ κατὰ μέγα τοὐλάχιστον μέρος, τὴν Τύνιδα τῶν εὐρωπαϊκῶν ἀντιζηλειῶν.

Πλὴν ὁ κακὸς τῆς Τύνιδος δαίμων δὲν ἠθέλησεν ὅπως ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν φιλοπρόοδον τοῦτον ὑπουργὸν νὰ συμπληρώσῃ τὸ ἔργον οὗτινος ἐν τῷ μέσῳ τοσούτων καταπληκτικῶν προσκομμάτων ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς ἤρξατο. Ἡ ραδιουργία κατωτέρων τινῶν τῆς ἡγεμονίας ὑπαλλήλων, ὧν τοὺς καταχθονίους σκοποὺς ἐματαίουν ὁλοτελῶς τὰ μεταρρυθμιστικὰ τοῦ στρατηγοῦ σχέδια, εἶχε καταστήσει τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀφόρητον· διὸ ἀπέναντι τῆς ἀχαρακτηρίστου ταύτης ἀγνωμοσύνης ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς παρῃτήθη κατὰ τὸ 1877 τῆς πρωθυπουργίας καὶ ἀπεσύρθη τῆς πολιτικῆς τύρβης.

* *
*

Τὸ μεταρρυθμιστικὸν ἐν τούτοις ἔργον τοῦ βαθύνοος καὶ φιλοπρόοδου πολιτικοῦ δὲν εἶχε λήξει εἰσέτι, καθότι προσεκαλεῖτο μετ' οὐ πολὺ ὅπως χρησιμοποιήσῃ ὑπὲρ εὐρυτέρου κράτους, ὑπὲρ αὐτῆς τῆς ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας τὰς πολιτικὰς αὐτοῦ ἀρετὰς καὶ προσόντα.

Κατὰ τὸ 1878 ὁ Σουλτὰν Ἀβδοὺλ Χαμὴτ ἐνόμισε καθῆκόν του ἐν τῇ κρίσει ἣν διέρχεται ἡ Αὐτοκρατορία Του νὰ καλέσῃ καὶ πέραν τῶν συνόρων πολιτικὸν κατέχοντα τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα ὅπως βοηθήσῃ τὴν Α. Μ. ἐν τῇ διεξομαλύνσει τῶν γνωστῶν ἐκείνων δυσχερειῶν αἵτινες ἀνεφύησαν συνεπείᾳ διαφόρων ἀτυχῶν γεγονότων διὰ τὸ κράτος Αὐτοῦ· οὕτω κατὰ τὸν αὔγουστον τοῦ αὐτοῦ ἔτους ὁ Χαϊρεδδὶν προσεκλήθη εἰς Κ[πολιν. Ἡ Α. Μ. ὁ Σουλτάνος ἐκτιμῶν μεγάλως τὴν εὐθυκρισίαν καὶ πολύτιμον τοῦ Τυνησίου στρατηγοῦ πεῖραν προσέφερεν αὐτῷ κατὰ πρῶτον τὰ χαρτοφυλάκια τῶν ὑπουργείων τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῆς Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως· πλὴν ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς ἠρνήθη ἐπιμόνως ὅπως ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν δύο τούτων ὑπουργείων, προτάσσων ὡς λόγον ἀποποιήσεως τὴν ἄγνοιαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων τῆς Τουρκίας ἀφ' ἑνὸς, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν πρόθεσιν αὐτοῦ ὅπως μένῃ πιστὸς εἰς τὴν πατρίδα του Τύνιδα καὶ ἐπανέλθῃ ἐν αὐτῇ εἰς πρώτην κλῆσιν ἢ πρῶτον κίνδυνον. Ἐν τούτοις συνεπείᾳ ἰσχυρᾶς τοῦ Σουλτάνου ἐπιμονῆς ὁ στρατηγὸς ἐδέξατο τὴν προεδρείαν τῆς ἐξ ἀνωτέρων λειτουργῶν ἀποτελεσθείσης καὶ εἰς τὴν διαρρύθμισιν τῆς οἰκονομικῆς τοῦ Κράτους καταστάσεως ἀποβλεπούσης ἐπιτροπῆς.

Ἐν τούτοις παρουσιάσθησαν πολλάκις τῇ Α. Μ. τῷ Σουλτάνῳ περιστάσεις ὅπως ἐκτιμήσῃ τὰ σπουδαῖα τοῦ πολιτικοῦ τούτου προσόντα, διὸ κατισχύσας ἐπὶ τέλους τῆς ἐπιμονῆς αὐτοῦ διώρισεν αὐτὸν τὴν 22 Νοεμβρίου τοῦ αὐτοῦ ἔτους Μ. Βεζύρην.

Οὐδεὶς πιστεύομεν ἐλησμόνησε τὴν εἰλικρινῆ εὐχαρίστησιν ἣν ᾐσθάνθη ἅπαν τὸ τῆς Αὐτοκρατορίας δημόσιον ἐπὶ τῷ διορισμῷ τῆς Α. Ὑψηλότητος. Ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς ἀπολαύει ὁμοθύμου, γενικῆς, πανευρωπαϊκῆς, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν, ὑπολήψεως. Τὰ εὐρωπαϊκὰ ἀνακτοβούλια δὲν ἔλειψαν νὰ συγχαρῶσι τὴν Α. Μ. ἐπὶ τῇ ἐμπιστοσύνῃ ἣν ἐπεδείξατο πρὸς τὸν ἱκανὸν καὶ πεπειραμμένον τοῦτον πολιτικόν· ὁ δὲ εὐρωπαϊκὸς τύπος — μηδ' αὐτῶν τῶν δυσμενῶν πρὸς τὴν Τουρκίαν δημοσιογραφικῶν ὀργάνων ἐξαιρουμένων — ἐχαρακτήρισε τὴν εἰς τὸ ἀξίωμα τῆς Μ. Βεζιρείας προαγωγὴν τοῦ Χαϊρεδδὶν πασσᾶ ὡς ἀφετηρίαν νέας διὰ τὴν Τουρκίαν ἐποχῆς ἐν ᾗ ἔμελλον νὰ καταδικασθῶσιν ἅπαξ διὰ παντὸς αἱ σωζώμεναι ὀπισθοδρομικαὶ προλήψεις καὶ βαδίσῃ τὸ ὀθωμανικὸν Κράτος ἀπροσκόπτως καὶ ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς προόδου καὶ τῶν μεταρρυθμίσεων.

* *
*

Ἐνώπιον τοῦ κρισίμου τῶν περιστάσεων ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς κατενόησεν ἀμέσως ὅτι εἶχεν ἀνάγκην συνεργάτου συναινοῦντος μεγίστην πεῖραν καὶ σύνεσιν ἀφ' ἑνὸς, πλὴν καὶ ἔκτακτον δραστηριότητα καὶ ἀποφασιστικότητα ἀφ' ἑτέρου, εἰς ὃν νὰ ἀναθέσῃ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς καὶ ἐργασθῇ ἐκ συμφώνου μετ' αὐτοῦ πρὸς ριζικὴν λύσιν τῶν δίκην δαμοκλείων ξιφῶν τότε — καὶ νῦν δυστυχῶς εἰσέτι — ἐπεκρεμαμένων ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῆς Ὑψ. Πύλης δύο ἐκκρεμῶν ζητημάτων—ἑλληνικοῦ καὶ μαυροβουνιωτικοῦ. Τὸ ὀξὺ καὶ διορατικὸν αὐτοῦ πνεῦμα ἀνεκάλυψε τὸν ἄνδρα τοῦτον ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Α. Ε. τοῦ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ Πασσᾶ διορισθέντος νομάρχου τῆς νήσου Κρήτης καὶ πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ ἀπελθόντος. Διὸ ὁ βαθύνους στρατηγὸς ἐζήτησε παρὰ τῆς Α. Μ. ὅπως προσκαλέσῃ αὐτὸν ἀμέσως ἐκ Κρήτης καὶ ἀναθέσῃ τῇ Α. Ε. τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν ὑπουργείου. Οἱ εἰλικρινεῖς φίλοι τῆς Τουρκίας — καὶ εὐτυχῶς δὲν στερεῖται τοιούτων — ᾐσθάνθησαν μεγίστην ἀνακούφησιν ἐπὶ τῷ ἐπιτυχεῖ τούτῳ ὑπουργικῷ συνδυασμῷ· πᾶς τις κατεννόει ὅτι οἱ δύο οὗτοι ἄνδρες κατεῖχον ἅπαντα τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα πολιτικῆς καὶ διοικητικῆς ἱκανότητος ὅπως διεξομαλύνωσιν ἁπάσας τὰς τὸ Κράτος ἐπιβαρυνούσας περιπλοκὰς, ἐκπληρώσωσι τὰς διεθνεῖς ἃς ἀπέναντι τῆς Εὐρώπης ἀνέλαβεν ὑποχρεώσεις, εἰσαγάγωσι μεταρρυθμίσεις τελεσφόρους καὶ πραγματικὰς καὶ παράσχωσιν ἐν γένει εἰς αὐτὸ νέαν ζωὴν καὶ δραστικότητα. Ἡ εἰλικρινὴς ἐκτίμησις ἣν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ ἐξοχώτεροι τῶν τῆς Εὐρώπης πολιτικῶν — καὶ αὐτοῦ τοῦ κορυφαίου αὐτῶν πρίγκηπος Βίσμαρκ συμπεριλαμβανομένου— ἀπέδωκαν κατὰ τὸ Βερολίνειον συνέδριον τῷ Ἀλεξάνδρῳ Καραθεοδωρῇ ἀπετέλει τὴν πολυτιμωτέραν ἐγγύησιν τοῦ ὅτι αἱ κυβερνήσεις τῶν διαφόρων εὐρωπαϊκῶν κρατῶν ἤθελον προθυμοποιηθῆ νὰ παράσχωσιν εἰς ὑπουργεῖον ἐν ᾧ οὕτωσὶν ἐνεργὸν ὁ Καραθεοδωρῆς ἐλάμβανε μέρος πᾶσαν διευκόλυνσιν, σύμπραξιν καὶ ἀρωγὴν ὅπως ἐκπληρώσῃ ὅσον οἷόν τε εὐχερέστερον τὴν σπουδαίαν αὐτοῦ ἀποστολήν.

Ἐκ τῆς ἐγκυκλίου ἣν ἀπηύθυνον εἰς τὰ εὐρωπαϊκὰ ἀνακτοβούλια ἅμα ἀνέλαβον τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑπουργείου οἱ πασσάδες Χαϊρεδδὶν καὶ Καραθεοδωρῆ κατεδείχθη ὅτι οἱ πολιτικοὶ οὗτοι ἦσαν ἀκριβῶς οἱ ἄνθρωποι τῶν περιστάσεων, δηλαδὴ ἀποφασιστικοὶ καὶ μετριοπαθεῖς. « Ἡ ἐσχάτως ἐπελθοῦσα ὑπουργικὴ μεταβολὴ—ἔγραφεν ὁ Καραθεοδωρῆ πασσᾶς, ὁ ἀπαράμιλλος οὗτος κατὰ τὴν σύνεσιν καὶ πολιτικὴν περίνοιαν τοῦ ὀθωμανικοῦ Κράτους λειτουργὸς πρὸς τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀπεσταλμένους τῆς Πύλης — σκοπεῖ τὴν διὰ δραστηρίων μέσων λύσιν ἁπάντων τῶν ἐκκρεμῶν ζητημάτων, συμπεριλαμβανομένων καὶ τῶν ἐκ τῆς ἐν Βερολίνῳ συνθήκης προκυπτόντων, πρὸς δὲ καὶ τῶν ἐσωτερικῶν δυσχερειῶν».

Ἡ γλῶσσα δὲ ἀφ' ἑτέρου ἧς ἐποιεῖτο χρῆσιν ὁ Χαϊρεδδὶν πασσᾶς ἦτο σταθερὰ καὶ ἀποφασιστική· « Ὡς πρὸς ἐμὲ — ἔλεγεν ὁ φιλελεύθερος στρατηγὸς, ἀπαντῶν εἰς τὰ συγχαρητήρια τοῦ Πατριάρχου τῶν Ἀρμενίων— πάντες οἱ ὑπήκοοι εἰσὶν ἴσοι. Ἡ δικαιοσύνη ἀπονεμηθήσεται μετ' ἀμεροληψίας· τὰ ὑπουργήματα δοθήσονται ἄνευ διακρίσεως θρησκεύματος· ἐν δὲ τοῖς τεμένοις ἡμῶν θέλομεν παρακαλεῖ τὸν Θεὸν νὰ ἐκτείνῃ τὴν προστασίαν αὐτοῦ ἐφ' ὑμῶν, ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας ὑμῶν καὶ ἐπὶ τοῦ ποιμνίου ὑμῶν ». Οὐδέποτε φιλελευθερώτεροι λόγοι ἐξῆλθον τῶν χειλέων ὀθωμανοῦ λειτουργοῦ.

Ὁ Χαϊρεδδὶν καὶ ὁ Καραθεοδωρῆ πασσᾶς εἶχον σταθερὰν, ἀμετάτρεπτον ἀπόφασιν ὅπως ἐφαρμόσωσι πιστῶς τὸ μεταρρυθμιστικὸν αὐτῶν πρόγραμμα, πρόγραμμα ὅπερ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἓν τῶν μᾶλλον φιλελευθέρων ἐξ ὅσων ἐκυοφορήθησάν ποτε εἰς τὰς κεφαλὰς ὀθωμανῶν

πολιτικῶν· πλὴν διὰ λόγους σπουδαίους οὓς δὲν ἐναπόκειται εἰς ἡμᾶς νὰ ἐξετάσωμεν ἐνταῦθα, ἀμφότεροι οὗτοι οἱ πεπειραμένοι καὶ φιλοπρόοδοι ὑπουργοὶ ἠναγκάσθησαν μετὰ παρέλευσιν ὀλιγομήνου χρονικοῦ διαστήματος νὰ καταθέσωσι τὴν ἐξουσίαν καὶ παραδώσωσι τὰς ἡνίας τοῦ Κράτους εἰς τοὺς πασσάδες Ἀαριφῆ ὡς Μ. Βεζίρην, Σαφφὲτ ὡς ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν καὶ Σάββα ὡς ὑφυπουργόν.

Ἡ ζωηρὰ λύπη ἣν ἐξεδήλωσεν σύμπασα ἡ κοινὴ τῆς χώρας ἡμῶν καὶ τῆς Εὐρώπης γνώμη ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει τῶν ἱκανοτάτων τούτων λειτουργῶν ἐστὶ τρανή, τρανοτάτη ἔνδειξις τῆς εἰλικρινοῦς ἐκτιμήσεως ἣν δὲν ἔπαυσε τρέφουσα πρὸς τὴν συνετὴν καὶ φιλελεύθερον αὐτῶν πολιτικήν.

Καίτοι ἀποσυρθεὶς τῆς ἐνεργοῦ πολιτικῆς ὁ ΧΑ-Ι-ΡΕΔΔΙΝ ΠΑΣΣΑΣ δὲν ἔπαυσεν ἐν τούτοις ἀπολαύων τῆς ἐξόχου τῆς Α. Μ. τοῦ Σουλτάνου εὐνοίας καὶ εἰλικρινοῦς αὐτοῦ ἐκτιμήσεως. Ἡ Α. Μ. δὲν λείπει προσκαλοῦσα τὴν Α. Υ. πολλάκις παρ' Αὐτῷ καὶ ἐκζητουμένη τὴν γνώμην αὐτοῦ προκειμένου περὶ τῶν σπουδαιοτέρων τοῦ Κράτους Αὐτοῦ συμφερόντων.

ΕΠΕΙΣΟΔΙΟΝ ΤΟΥ

« Tanhaüser ».

—

ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΒΙΕΝΝΗΣ

Ὑπὸ **Θ. Μ.**

(Συνέχ. ἴδε ἀριθ. 304 Τεῦχος Γ.)

III

Τίς ἤδη ἡ Βαγνερία μουσουργία, ἡ μόνη — κατὰ τοὺς ὀπαδοὺς αὐτῆς ἀληθὴς μουσικὴ «ἢν παρ' ἀξίαν — κατὰ τὸν χαλκέντερον αὐτῆς συνθέτην — τὸ ἐνεστὼς μιτεῖ καὶ ἀποστρέφεται, δι' ἣν δὲ τὸ μέλλον προετοιμάζει στεφάνους καὶ ὁλοκαυτώματα·» ἧς τὰ Γαλλικὰ φύλλα, οἱ Γάλλοι καὶ οἱ μελομανεῖς ἐν γένει ἁπαξάπαντες μετὰ χλευασμοῦ ἀείποτε μνημονεύουσιν, εἰς ἀντίθεσιν τῶν Γερμανικῶν καὶ δὴ Βαυαρικῶν Κονσερβατορίων, ἅτινα θεοποιοῦσιν αὐτήν; Οἷα — λέγω — ἡ πολύκροτος αὕτη μουσικὴ, ἣν ὁ ἐκ τῶν μελοποιῶν κλεινὸς J. Offembach ἀπεκάλει. « Μεδούσης κεφαλήν.» καὶ «Σχολὴν ἄνευ μιμητῶν», ποιητὴς δέ τις τῶν ἡμετέρων ὠνόμαζε «ναυτιάσεως φάρμακον,» μεμφόμενος ἐν Ἰουβεναλείῳ δριμύτητι τὸν Βάγνερ, ὡς μὴ προειδοποιήσαντα αὐτὸν νὰ φέρῃ ἐν τῷ θεάτρῳ . . . . λεκάνην. (!!) (*).

Τῇ πιθανωτάτῃ ταύτῃ τοῦ ἀναγνώστου ἐρωτήσει ἀνερυθριάστως ἐξομολογούμενοι λέγομεν ὅτι ἀδυνατοῦμεν ἀποκριθῆναι, διότι ἵνα περὶ Βάγνερ λαλήσῃ τις ὀφείλει νὰ ἦναι τῇ ἀληθείᾳ Βάγνερ, ὡς περὶ Ὁμήρου Ὅμηρος — ὡς ἀπεφάνθη τις τῶν Γαλατῶν ποιητῶν· — τοσοῦτον τὸ ὑψηλὸν, τοσοῦτον τὸ τερατῶδες καὶ μέγα καὶ ἀκατάληπτον ἐν τοῖς ὑψηλοῖς ἐκείνου φθόγγοις κυμαίνεται καὶ ἐκχειλίζει, μεθ' ὅσα οἱ μελομανεῖς κατ' αὐτοῦ δρακοντείως, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος, ἐπὶ εἰκοσάδα ἤδη ἐτῶν ἐλάλησαν καὶ λαλοῦσι. — Ἠδυνάμεθα πλεῖστας ὅσας γνώμας περὶ τῆς μουσουργίας ταύτης καὶ δὴ τῆς ποιήσεως τῆς τρομερᾶς εὐφυΐας νὰ ἀναφέρωμεν, ἀρυόμενοι ἐκ τῶν τοσούτων μελετῶν ὅσας κατὰ καιροὺς ἀνέγνωμεν, ἀλλὰ τὸ διήγημα ἡμῶν θὰ ὑπερέβαινε τὰ ὅρια αὐτοῦ, καὶ πᾶν ἄλλο θὰ περιέγραφεν ἢ ἁπλουστάτας Βιενναίας ἀναμνήσεις ἡμῶν. Ἠδυνάμεθα ἐξετάζοντες τοὺς καρδιακοὺς ἡμῶν παλμοὺς οὓς ἄχρι δακρύων καὶ νευρικῆς συγκινήσεως ἀνεπτέρωσε τοσάκις ἡ — κατὰ τὴν ἀναξίαν ἡμῶν γνώμην — θεσπέσιος αὕτη μουσουργία, ἐγκώμια ὁλόκληρα — καίπερ ἀποφώλια καὶ οὐτιδανά — νὰ ψάλωμεν τῷ προσφιλεῖ ἀναγνώστῃ, ἀλλὰ τὶς κατενύγη ποτε ἐπὶ μόνῃ τῇ ἀναγνώσει μονογραφίας τοῦ Παρθενῶνος, πρὶν ἢ τὸν ἐλάχιστον αὐτοῦ κίονα ἅπαξ ἐπὶ ζωῆς ἐκ τοῦ σύνεγγυς ἴδῃ καὶ θαυμάσῃ; διότι οἱανδήποτε γνώμην κἂν περὶ τῆς Βαγνερίου μουσουργίας ἐν νῷ τις σχηματίσῃ ἔσεται ἀναποφεύκτως ἠπατημένος τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἰδίοις ὠσὶν ἐκείνης ἀκούσει. Παύσωμεν ὅθεν τοῦ περὶ αὐτῆς λόγου ἵνα μὴ διαβληθῶμεν ὡς ἐκ προκαταλήψεως περὶ Βάγνερ φληναφοῦντες. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ διήγημα ἡμῶν καὶ ἡ κυρίως προσφιλεστέρα Βιενναία ἀνάμνησις στερρῶς ἐστὶ συνδεδεμένη — ὡς καὶ ὁ τίτλος δηλοῖ — τῷ ὑψηλῷ τοῦ «Τανχάϋζερ» μουσικοδράματι, καὶ ἂν δὲν παρευρισκώμεθα ἐν αὐτῷ τὴν ἑσπέραν ἐκείνην δὲν θὰ συνηντῶμεν τὴν περικαλλῆ ἐκείνην κόρην ἥτις ἐπέπρωτο λυπηρὰς νὰ καταλήψῃ ἡμῖν ἀναμνήσεις, δὲν θὰ ἠκολουθοῦμεν αὐτὴν μετέπειτα κατὰ βῆμα, δὲν θὰ παριστάμεθα μάρτυρες σκηνῆς τραγικωτάτης, καὶ δὲν θὰ ἐγράφομεν ἴσως οὔτε περὶ Βάγνερ οὔτε περὶ Βιέννης, δεῦτε ἀκολουθήσωμεν — ἐξ ἀνάγκης — λεπτομερείας τινας τοῦ ἀριστουργήματος καὶ ἀποφανθῶμεν περί τε τῆς Βαγνερίου μουσουργίας καὶ τῶν ἐν ταῖς Γερμανίσι καρδίαις ἀποτελεσμάτων αὐτῆς (ἀνευθύνως ἐννοεῖται) πανθ' ὅσα ἠκούσαμεν ἀπὸ στόματος Γερμανίδος, ἔστω καὶ τοῦ λαοῦ.

IV

Ὁ ἠλεκτρικὸς κωδωνίσκος ἐλαφρῶς κρούσας ἀνήγγελλε τὴν ἑβδόμην ὥραν.... Ὁ γλυκὺς αὐτοῦ ἦχος συνεκίνησέ με πλεῖον ἢ ὅσον πολεμικὴ σάλπιγξ ἀγγέλλουσα τὴν ἔναρξιν αἱματηρᾶς μάχης. Ὁ ἀρχιμουσικὸς F. . . . διάσημος capelmeister τοῦ ἀμβουργείου θεάτρου μεσῆλιξ τις φαλακρὸς καὶ γεννάδας ἀνελθὼν τὴν ὑψηλὴν μουσικὴν ἕδραν ἀνύψου ὑπερηφάνως τὴν ράβδον ἐκείνην ἥτις, ὡς ἡ τοῦ Μωϋσέως ἐξετέλει θαύματα ἐπὶ τῶν καρδιῶν ἐπέκεινα τῆς χιλιάδος ἀκροατῶν.... Ἡ ἐκ τῆς ὀροφῆς τῆς μεγάλης αἰθούσης ἑκατοντάφωτος λυχνοῦχος ἠλάττου τὸ φῶς ὅπως δίδῃ μείζονα τοῖς σκηνικοῖς φωσὶν ἔντασιν. . . . Ἡ ὡραία γείτων ἀνύψου τὸ πρώτιστον τὸ θελκτικὸν αὐτῆς ὄμμα ἐκ τῆς νόττας της, καὶ ἐνατενίζουσα τὴν ὀρχήστραν προσέμενε. . . . Καὶ ἐν τῷ σοβαρῷ ἐκείνῳ τοῦ θεάτρου σκότει ἐδίδετο τὸ σημεῖον τῆς ἐνάρξεως τοῦ « Τανχάϋζερ » τὸ κλασσικὸν ἐκεῖνο «Γερμανοί! ἀκούσατε!» τῶν ἀρχαίων. . . .

Ἡ εἰσαγωγὴ (ouverture) τοῦ « Τανχάϋζερ » ἤρξατο ἐν ἀπάσῃ τῇ παταγώδει αὐτῆς δόξῃ, ἐφ' ᾧ καὶ μετὰ ρίγους ἀπέστρεψα αὐθωρεὶ τὸ ὄμμα ἀπὸ τῆς Βαγνεριζούσης κορασίδος, καὶ ἐνητένισα τὴν Βαγνερίζουσαν ὀρχήστραν, καὶ ἤκουον ἐναλλὰξ καὶ ἐρρίγουν, καὶ ἐπὶ τέταρτον ὅλον τῆς ὥρας ἀνιπτάμην ἐν τῷ μετέωρος, καὶ κατηρχόπαραυτίκα καὶ ἀπροόπτως εἰς τὴν γῆν, καὶ ἐρριπτόμην ἐν διανοίᾳ ἀπὸ βράχου εἰς βράχον ἰδεῶν καὶ ἀπὸ σκοπέλου εἰς σκόπελον φαντασίας.

Δὲν ἦτο μουσικὴ ἡ μουσικὴ ἣν ἤκουον τὸ πρῶτον τὴν στιγμὴν ἐκείνην, διότι ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἔλλειπεν ἡ μελῳδία, ἣν γδοῦπος ἀλλεπάλληλος ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν ὀργάνων, ἣν βρυχηθμοὶ λεόντων ἐναλλὰξ καὶ λεαινῶν καὶ λεοντιδέων ἐν ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ ὑποχθονίῳ ἄντρῳ, ἣν ὀρυγμοὶ οὓς ἐξερρεύγοντο ἑκατὸν καὶ ἐπέκεινα δρακόντων πνεύμονες. Κλίμαξ τρομερὰ ἀνερχομένη καὶ κατερχομένη ἐπὶ τέταρτον ὅλον τῆς ὥρας παταγωδῶς ἐναλλὰξ καὶ ἠρέμα ἐν τρομερῷ accelerendo καὶ βαθμιαίῳ σπαρακτικωτάτῳ diminuendo βαρβίτων οἰμωγαί, σαλπίγκων καὶ τυμπάνων ἀπαίσιοι γδοῦποι, καὶ βιολίων μελῳδικώτατοι κλαυθμηρισμοί, ἀνερχόμενοι εἰς οὐράνιον — τῇ ἀληθείᾳ — ὕψος, καὶ αὐθωρεὶ καταδύοντες εἰς ταρτάρεια βάθη, καὶ οἱονεὶ ἐξαφανιζόμενοι εἰς τὰ μύχια βαθυκρύπτων τρωγλῶν καὶ ἄντρων, ἀπετέλουν ἐπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὴν μουσικὴν ἐκείνην εἰσαγωγὴν, ὑψηλὴ καὶ τεθηπὼς ὅλος καὶ φρικιῶν ἐκυμαινόμην ἐν τῷ τρίζοντί μοι ἐδωλίῳ, ἐρωτῶν συνεχῶς ἐν ἐμαυτῷ ἐὰν ἦτο μουσικὴ, ἡ μουσικὴ ἣν ἤκουον τὰς στιγμὰς ἐκείνας, ἐὰν ἠδυνήθη χάρτης νὰ φορτωθῇ τὸν βαρύφορτον, τοιούτων τεραστίων μουσικῶν φθόγγων, φόρτον, χωρὶς νὰ διαρραγῇ, ἐὰν ἀνθρωπίνη διάνοια ἠδυνήθη νὰ παράξῃ τοιαῦτα ἔργα, ἂν εὑρισκόμην, τέλος, ἐν θεάτρῳ, ἢ τῇ προδόμῳ ἐκείνῃ τῆς Κολάσεως τοῦ εὐφαντάστου Ἀλιγιέρη, ἔνθα. «Οἱ θρῆνοι, καὶ οἱ βρυγμοὶ τῶν ὀδόντων, καὶ οἱ πάταγοι τῶν χειρῶν

(*) Λαλοῦσιν οἱ ξένοι κατὰ τοῦ Βάγνερ, ἀλλὰ πρὸς Μουσῶν! καὶ ἡμεῖς; Δὲν ἀρκεῖ ὅτι ὑπολειπόμενοι καὶ αὐτῶν τῶν Τούρκων στερούμεθα παντελῶς μουσικῆς, καὶ ἐπὶ πολὺ ἔτι στερηθησόμεθα τοιαύτης, ἐν ὅσῳ ἐμμένομεν σταθεροὶ (καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ μουσικὸν ζήτημα μόνον), πρὸς τὰ ἀρχαῖα; καὶ τερπόμεθα εἰς θηλυπρεπῆ καὶ τραγέλαφα ᾄσματα ἅπερ κατὰ βούλησιν λαρυγγίζουσιν ἡμῖν οἱ κατ' εὐφημισμὸν . . . μουσικοὶ καὶ ψάλται μας... Πρέπει νὰ σχολιάζωμεν καὶ ὅσοι δὲν κατανοοῦμεν, ἐν ᾧ αὐτοὶ καθ'ἑαυτοὶ ἐσμὲν κατὰ πολλὰ ἔτι ψεκτέοι καὶ σχολιαστέοι;

καὶ αἱ παρωργισμέναι ψυχῶν ἐξάψεις, ἀπετέλουν τὸν θόρυβον ἐκεῖνον ὃν ἐγείρει ἡ ἄμμος ἀφρικανικῆς ἐρήμου ἐν τῇ ἐξάψει αἰφνηδίου λιβός. . . .»

Ἡ μεγαλοπρεπὴς αὐλαία ἀνήρχετο τὸ πρῶτον, ἀποκαλύπτουσα ἡμῖν ὡραίαν σκηνογραφίαν.

Ἡ ζοφερὰ μυθολογία τοῦ Βορρᾶ μεμιγμένη τοῖς ἐκ παραδόσεως θαύμασι τῆς Χριστιανικῆς θρησκείας πρωτεύει ἐν ἅπασι σχεδὸν τοῖς μουσικοδράμασι τοῦ Βάγνερ. Ἀμφότερα ταῦτα ὁρῶμεν ἀείποτε σχεδὸν, ὡς ἐν ἐπεισοδίῳ, ἐπισκηνῆς ἀντιμέτωπα, καὶ παλαίοντα ἐν ὑπερανθρωπίνῳ θράσει. Τὴν Σκανδιναυϊκὴν μυθολογίαν, καὶ τὴν ἡρωϊκὴν τῶν Τευτόνων καὶ Γότθων ἐποχὴν εἰκονίζει ἐν συντόμῳ ὁ Βάγνερ ἐν τῇ πολυμιγεῖ καὶ τερατώδει ἐκείνῃ, τετραλογίᾳ τῶν Νιεβελούνγων (Die Ring des Niebelungen). Τὴν πτῶσιν δὲ κυρίως τῆς πολυθείας αὐτῶν ἐν τῷ τετάρτῳ αὐτῆς μέρει. «Θεῶν πτῶσις.» (Götterdammerung). Τὸ ὑψηλὸν καὶ τερατῶδες ὄντως τῶν Νιεβελούνγων θέμα ἠρύσθη ὁ Βάγνερ ἐκ τῆς ὁμωνύμου ἐποποιΐας, ἀληθοῦς Ἰλιάδος τῶν Γότθων καὶ ἐθνικοῦ τῶν Γερμανῶν ἔπους ἀποδιδομένου κατὰ τὰς γνώμας τῶν φιλολόγων τοῖς ραψῳδοῖς (Minnesinger) Klingsor τῆς Οὐγγαρίας, καὶ Heinrich von Oftersingen, καὶ ἄλλοις. — Θάλασσα ἠγριωμένη, κύματα παφλάζοντα, ἀντίπαλοι χαρακτῆρες, δάση νήνεμα, ζεφύριος αὔρα, στρουθοὶ ἱπτάμενοι ἀπὸ κλάδου εἰς κλάδον, λέοντες βρυχώμενοι, δράκοντες ἐρευγόμενοι φλόγας καὶ πῦρ, κτλ. κτλ. καὶ παν' ὅσα ὁρῶμεν ἐν τῇ ζοφερᾷ ἐκείνῃ καὶ καταπληκτικωτάτῃ ἐν τῷ ὕψει αὐτῆς Τευτονικῇ τῶν Νιεβελούνγων ἐποποιΐᾳ, ταῦτα θεώμεθα φρικιῶντες ἐν τῇ δρακοντείᾳ ἐκείνῃ μουσικοδραματικῇ τοῦ Βάγνερ τετραλογίᾳ, ἣν ἐπὶ τέσσαρας κατὰ συνέχειαν νύκτας καὶ δὶς κατ' ἐπανάληψιν ἠκούσαμεν ὁλόκληρον, ἀπὸ σκηνῆς τοῦ Βιενναίου θεάτρου. Ἀλλ' ἀφέντες τοὺς Νιεβελούνγας, διότι καὶ τὸ ἔργον τραχὺ καὶ ἡ περιγραφὴ δι' ἡμᾶς ἀκατόρθωτος, ἔλθωμεν εἰς τὸν κλεινὸν ἡμῶν Ταγχάϋζερ, ὅστις ἐπέπρωτο νὰ καθέξῃ ἐν τῷ λευκώματι τῆς νεότητος ἡμῶν μίαν τῶν τραγικωτέρων καὶ περιπαθεστέρων σελίδων ἕνεκα τῆς ἐν αὐτῷ συναντήσεως τῆς ὡραίας ἀλλ' ἀτυχοῦς ἐκείνης κόρης.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

—

(Συνέχ. ἴδε τεῦχος Θ'. σελ. 268).

Εὐκόλως δὲ πᾶς τις ἀνακαλύπτει ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ, ὅτι ὁ ἄλλοτέ ποτε πλούσιος καὶ εὐγενὴς ἦν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος, τὰ δὲ πολλὰ καὶ παντοῖα αὐτοῦ κτήματα ἦσαν ἡ κατὰ πᾶν εἶδος μαθήσεως εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν ἀνάβασις τούτου, ἀλλ' ἰδίᾳ ταῦτα γράφων, τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν μου εἶχον προσηλωμένην εἰς τὴν μουσικὴν τῆς ὁποίας τὴν γλυκυτάτην γεῦσιν γευσάμενος παιδιόθεν δὲν θέλω λησμονήσει οὐδέποτε αὐτὴν, καὶ μέχρι τοῦ χείλους τοῦ τάφου. Πρὸ εἰκοσιπενταετίας καὶ ἐπέκεινα τινὲς τῶν ἐν τῇ δυτικῇ Εὐρώπῃ παροικούντων ὁμογενῶν Ἑλλήνων ἕνεκεν τῆς πολυχρονίου ἀναμίξεως καὶ συναναχρώσεως αὐτῶν μετὰ ἀλλοεθνῶν τὰ πολλὰ ἀφωμοιωθέντες, καίτοι διατηροῦντες ἄθικτα καὶ θρησκείαν καὶ ἐθνισμὸν, ἐπεθύμησαν νὰ περιβάλωσι τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν μὲ τὸν μανδύαν τῆς τετραφωνίας. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, καὶ παραμεληθέντος τοῦ ἱεροῦ τούτου κειμηλίου μὴ ὑπαρχούσης μουσικῆς σχολῆς (διότι κἀγὼ καθὼς καὶ ἅπαντες οἱ συνηλικιῶται μου Ἱεροψάλται, διεσώσαμεν τὸ κειμήλιον τοῦτο, παραδιδόμενοι καὶ ἀλληλοδιδασκόμενοι ἐν γωνίᾳ καὶ ἐν παραβύστῳ καὶ ἐν ταῖς νάρθηξι τῶν Ἐκκλησιῶν) τὸ ζήτημα ἐλάμβανεν εὐρείας διαστάσεις ὥστε σήμερον ἀποφαίνονται διαρρήδην ὅτι δὲν ὑπάρχει Ἐκκλησιαστικὴ μουσική, καὶ ὅτι ἡ ἐν ταῖς ἱεραῖς Ἐκκλησίαις ψαλλομένη μουσικὴ εἶναι Φεῦ!!! τουρκικὴ καὶ πρέπει νὰ ἀντικατασταθῇ διὰ τῆς τετραφώνου Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, καὶ ἐπειδὴ οὗτοι πολλὰς φέρουσι παρατηρήσεις καὶ κρίσεις καὶ προτάσεις περὶ βελτιώσεως τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς (διότι δρυὸς πεσούσης πᾶς ἀνὴρ ξυλεύεται) ὁδηγηθεὶς ὑπὸ διαφόρων συγγραμμάτων τῆς τε καθ' ἡμᾶς καὶ τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς καὶ μετρίαν γνῶσιν λαβὼν τούτων, ἐτράπην ἔπειτα εἰς τὴν μελέτην τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς μουσικῆς, ἐκ τῶν περισωθέντων ἀρχαίων καὶ νεωτέρων συγγραφέων, καὶ παρετήρησα ὅτι ὅσα ἐγράφησαν περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς δὲν εἶναι οὔτε ὀρθὰ οὔτε δίκαια. Καὶ πρῶτον: πολλοὶ γράφοντες ἢ λαλοῦντες περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς καλοῦσιν αὐτὴν Ἐκκλησιαστικὴν, διότι τὴν μεταχειριζόμεθα εἰς τὰς Ἱερὰς Ἐκκλησίας, τινὲς δὲ καὶ εἰδικώτερον Κωνσταντινουπολιτικὴν, διότι ἅπαντες οἱ διδάσκαλοι καὶ μελουργοὶ ἤκμασαν εἰς τὴν

Κωνσταντινούπολιν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ῥητόν· «οὗτος ὁ Ἱεροψάλτης ἔχει τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸ ὕφος» θιασῶται ὅμως τῆς Εὐρωπαϊκῆς μουσικῆς, καὶ τυφλοῖς ὄμμασιν ὑπείκοντες αὐτῇ ἀποκαλοῦσιν αὐτὴν Ἄπαγε!! Τουρκικὴν, ἀλλ' ἐρωτῶ τοὺς Κυρίους αὐτούς. Ὅταν τὰ Ὀθωμανικὰ στίφη ὁρμήσαντα ἐκ τῆς Ἀραβίας κατέκλυσαν ἅπασαν τὴν Ἀνατολὴν, δὲν εἶχον οὐδὲ γλῶσσαν ὥστε ἐβιάσθησαν καὶ ἔλαβον ἑπτὰ τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς, καὶ τρία τοῖς ἑκατὸν ἐκ τῆς Περσικῆς, καὶ ἐμόρφωσαν γλῶσσαν, πῶς ἠδύναντο νὰ ἔχωσι καὶ Μουσικήν; ὥστε δίκην ἡλίου φαεινότερον ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ τὴν Μουσικὴν τὴν παρέλαβον ἐξ ἡμῶν διότι εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἤκμαζον ὁ θεῖος Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνὸς ὁ μαθητὴς αὐτοῦ ὁ θεῖος Κοσμᾶς, ἕτερος Κοσμᾶς πρὸ αὐτῶν δὲ Ἀνδρέας ὁ Κρήτης, Θεόδωρος ὁ Παλαιστινὸς ρωμανὸς, ὁ μελωδὸς, καὶ ἡ μουσικὴ ὑπῆρχεν ἐν ταῖς Ἱεραῖς τελεταῖς ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων ὥστε ἁμαρτάνουσιν θανασίμως ἀπαλλοτριοῦντες ἐκ τῶν ἱερῶν Ἐκκλησιῶν τὴν Ἱερὰν Ἐκκλησιαστικὴν μουσικήν. Ἡ μουσικὴ ὅμως αὕτη εἶναι ὅτι πρέπει νὰ ὀνομάζεται νεωτέρα ἑλληνικὴ, ἐπειδὴ κατὰ τοὺς κανόνας τούτους δὲν ψάλλωνται μόνον τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ᾄσματα, ἀλλὰ καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα οἷον, τὰ Ἡρωϊκὰ, κλέφτικα, ἐρωτικὰ, κῶμοι, τὰ ἐν τοῖς συμποσίοις, τὰ ἐν τοῖς χοροῖς κτλ. Διακρίνουσι δὲ ταῦτα οἱ μουσικοδιδάσκαλοι τὰ μὲν Ἐκκλησιαστικὰ ἐσωτερικὰ καλοῦντες, τὰ δὲ μὴ τοιαῦτα ἐξωτερικὰ, καὶ διὰ μὲν τὰ Ἐκκλησιαστικὰ κοινῶς μεταχειρίζονται, τὸ ῥῆμα ψάλλω, διὰ δὲ τὰ ἐξωτερικὰ τὸ τραγουδῶ, ἀλλὰ καὶ οἱ ψάλλοντες, τραγουδοῦσιν κατὰ τοὺς αὐτοὺς κανόνας τῆς αὐτῆς μουσικῆς. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι πλεῖστα μὲν ἐγράφησαν ὑπὸ τῶν μελοποιῶν περὶ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν, ὀλίγα δὲ περὶ τῶν ἔξω, ἀλλὰ καθὼς ἡ γλῶσσα ἣν μεταχειρίζεταί τι ἔθνος, εἶναι καὶ λέγεται γλῶσσα τοῦ ἔθνους τούτου, εἴτε μεγάλη, εἴτε μικρὰ, εἴτε καὶ οὐδεμία γίνεται χρῆσις τῆς γραφῆς, τὰ αὐτὰ πρέπει νὰ εἴπωμεν καὶ περὶ τῆς μουσικῆς. Ἡ μουσικὴ εἶναι μία τῶν ὡραίων τεχνῶν, αἱ δὲ λεγόμεναι ὡραῖαι ἢ ἐλευθέριοι τέχναι ἀπαιτοῦσι καὶ ἐλεύθερον τὸ ἔθνος, ὅπως ἀναπτύσσῃ ἢ τοὐλάχιστον διατηρῇ αὐτάς. Καὶ ἦτον ἄρα δυνατὸν ἐπὶ πολλὰς πολλῶν ἐτῶν περιόδους ἐν δουλείᾳ ὂν τὸ ἡμέτερον ἔθνος νὰ διατηρήσῃ ἀκμαίαν τὴν μουσικὴν αὐτοῦ; Ἀλλ' ἐκ τούτου γεννᾶται ἀμέσως τὸ ζήτημα· διετήρησα τοὐλάχιστον ἴχνη ταύτης; Ὅτι οὐδέποτε ὑπῆρξεν ἐποχὴ καθ' ἣν τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος δὲν εἶχεν ᾄσματα (θρήνους ἂν οὐχὶ ἄλλο καὶ μυρολόγια) οὐδεὶς μέχρι τοῦδε τὸ ἔθεσεν εἰς ἀμφιβολίαν, εἶχεν ἐπομένως καὶ μουσικήν. Ὅτι δὲ παρὰ τῷ λαῷ σώζονται καὶ τραγουδοῦνται ᾄσματα ἀπὸ στόματος εἰς στόμα μεταδιδόμενα, καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως, αὐτὰ ταῦτα τὰ ᾄσματα τὸ ἀποδεικνύουσι. Κατὰ τὸν ρυθμὸν δὲ τῶν σημερινῶν πολιτικῶν στίχων, ἔχομεν ᾄσματα πρὸ δέκα καὶ ἐπέκεινα ἑκατονταετηρίδων, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ρυθμὸν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Τροπαρίων, διεσώθησαν πολιτικοὶ ὕμνοι παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς συγγραφεῦσι λίαν ἀρχαιοτέρας ἐποχῆς. Εἶχον λοιπὸν οἱ πατέρες ἡμῶν ἐκ τῶν πάππων καὶ προπάπων παραλαβόντες ᾄσματα, τραγουδοῦντες αὐτὰ, κατά τινα βέβαια ἔμμουσον ἢ ἄμουσον μουσικὸν ρυθμόν· μετεβίβαζον δὲ καὶ τὰ ᾄσματα, καὶ τὸ ἰδιάζον ἑκάστου μέλος διὰ προφορικῆς παραδόσεως· καὶ ἐσχάτως μὲν κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους, ἐγένοντο καὶ γίνονται συλλογαὶ τῶν ᾀσμάτων τούτων, ἀλλὰ τὸ μέλος, ὁ ἦχος καθ' ὃν ἄδονται εἰσέτι καὶ σήμερον, προφορικῶς μᾶλλον διατηροῦνται καὶ μεταδίδονται. Ἐγράφοντο καὶ διὰ τῆς γραφῆς παρεδίδοντο κυρίως, τὰ μέλη τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων, τὰ δὲ τῶν τραγουδίων συνήθως διὰ τῆς ἀκοῆς· ὁσάκις ὅμως ἤθελον νὰ γράψωσι καὶ τῶν ἐξωτερικῶν ᾀσμάτων τὸ μέλος μετεχειρίζοντο τὰ αὐτὰ σημεῖα, δι' ὧν ἔγραφον καὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ, ἀνάγοντες ταῦτα εἰς ἤχους κτλ. καθὼς καὶ τὰ Τροπάρια. Ἐπειδὴ δὲ περισσοτέρα πρόνοια καὶ προσοχὴ ἐλαμβάνετο, ἵνα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ᾀσμάτων ὁ ρυθμὸς καὶ τὸ μέλος, διατηρηθῶσιν ὅσον οἷόν τε καὶ ἀμετάβλητα, διὰ τοῦτο περὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ μᾶλλον κατεγίνοντο, καὶ χάριν τῆς εἰς τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἐπιτηδεύσεως ἐσπούδαζον αὐτὴν, ἀλλ' οἱ σιασημότεροι περὶ τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἐμέλιζον καὶ ἐξωτερικὰ, μὲ τὰ αὐτὰ σημεῖα καὶ τοὺς αὐτοὺς κανόνας τῶν ἐσωτερικῶν, ἐκτὸς ἐκείνων τῶν διαφορῶν τοῦ μέλους, αἵτινες προέρχονται ἐκ τῆς διαφόρου φύσεως τοῦ ᾄσματος. Ὅτι λοιπὸν ὑπῆρχε καὶ ὑπάρχει παρ' ἡμῖν ἀλληλοδιαδόχως, ἐκ τῶν προγόνων εἰς τοὺς ἀπογόνους μεταδοθεῖσα ἐθνικὴ μουσικὴ, καθ' ἣν καὶ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἔξωθεν, ὡς τροπάρια ψάλλομεν, καὶ στίχους τραγουδοῦμεν, εἶναι ἀναντίρρητον. Ἀλλ' ἡ μουσικὴ αὕτη εἶναι αὐτὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων; Ἀφοῦ τὸ ἔθνος, καὶ ἡ γλῶσσα ἐπομένως αὐτοῦ ἔλαβε τοσαύτας καὶ τοιαύτας καταστροφὰς, ἀφοῦ ἡ ποίησις καὶ ὁ στίχος, ἔνθα κυρίως ἡ μουσικὴ στρέφεται, ἔλαβον τοσαύτας ἀλλοιώσεις, ἡ ἀπαράλλακτος καὶ ἀναλλοίωτος διατήρησις τῆς μουσικῆς ἤθελεν εἶναι θαῦμα, καὶ θαῦμα τῶν θαυμάτων θαυμασιώτερον. Ἀλλὰ καθὼς

ἡ γλῶσσα τοῦ ἔθνους ἠλλοιώθη μὲν καὶ μετεσχηματίσθη δὲν εἶναι ὅμως ξένη ἡ σημερινή· καθὼς μεγαλητέραν ἀλλοίωσιν ἔλαβεν ὁ στίχος, εὑρίσκονται ὅμως ἐν αὐτῷ ἴχνη τοῦ ἀρχαίου· τοιουτοτρόπως πολὺ μεγαλητέραν καταστροφὴν ἔλαβεν ἡ μουσικὴ, ἀλλὰ τὰ σωζόμενα αὐτῆς λείψανα εἰς τὰς αὐτὰς ρίζας, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν κορμὸν τῆς ἀρχαίας ἔχουσι τὴν ὑπόστασιν Ἐὰν τῳόντι ἐξετάσωμεν τὰ σωζόμενα ἐκ τῶν περὶ ἀρχαίας μουσικῆς συγγραφέντων, ἐξετάσωμεν δὲ καὶ τὰς περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς μουσικῆς νεωτέρας συγγραφὰς, θέλομεν παρατηρήσει ὅτι τὰ γένη, τὰ εἴδη καὶ συστήματα τῆς ἀρχαίας τίθενται ὡς βάσις τῆς θεωρίας τῶν νεωτέρων, δὲν διετήρησεν ἡ νεωτέρα πάντα τὰ τῶν ἀρχαίων, ἀλλ' ὑπάρχουσιν ἐν αὐτῇ ἴχνη ποῦ μὲν περισσότερα, ποῦ δὲ ὀλιγώτερα ἐξ ὅλων τῶν γεννῶν καὶ ἐξ ὅλων τῶν συστημάτων. Καὶ συμφωνοῦσι μὲν πάντες ὅτι οἱ ἀρχαῖοι εἶχον μουσικὴν θείαν οὐράνιον· ἀλλ' οἱ πλεῖστοι συμπεραίνουσι τοῦτο, ὡς ἐκ τῆς ἀναπτύξεως τῶν συγγενῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς ἐρεύνης, ἐπὶ τῶν διασωθέντων περὶ μουσικῆς ἀρχαίων συγγραμμάτων. Συμφωνοῦσιν ὁμοίως πάντες ὅτι προαγομένου καὶ ἀναπτυσσομένου τοῦ Ἔθνους, εἰς τὰς ἄλλας ἐλευθερίους τέχνας καὶ ἐπιστήμας, πρέπει νὰ ἀναπτυχθῇ καὶ ἡ μουσικὴ αὐτοῦ. Μεγίστη ὅμως διαφωνία ὑπάρχει ὡς πρὸς τὴν ὁδὸν ἣν πρέπει νὰ βαδίσῃ. Καὶ εὑρισκόμεθα τούτου ἕνεκεν ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς μουσικῆς ἐκ παραλλήλου (εἰ καὶ εἰς μείζονα ἀπόστασιν) πρὸς τὸ ἀπὸ μακροῦ ἤδη χρόνου συζητούμενον, καὶ εἰσέτι μὴ ἀκριβῶς λελυμένον περὶ γλώσσης ζήτημα. Καὶ καθὼς εἶπον εἰς τὸ πρῶτον μου μάθημα ἀπὸ τούτου τοῦ βήματος, πάλιν ἐπαναλαμβάνω νὰ εἴπω, ὅτι εἰς τρεῖς κατηγορίας δύνανται νὰ καταταχθῶσιν αἱ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου γνῶμαι. Ὑπάρχει παρ' ἡμῖν μία τάξις ἀνθρώπων οἵτινες οὐδὲ κἂν ζήτημα θεωροῦσιν τὸ περὶ ἐθνικῆς μουσικῆς, κατ' αὐτοὺς ὑπάρχει ἤδη λελυμένον. Καθὼς λέγουσιν μετὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους, παρελάβομεν ἐκ τῆς ἐλευθέρας καὶ ἐξευγενισμένης Εὐρώπης καὶ μιμούμεθα τὰ ἐξευγενισμένα ἤθη καὶ ἔθιμα αὐτῆς καὶ εὐρωπαϊστὶ διαιτώμεθα, εὐρωπαϊστὶ ἐνδυόμεθα εὐρωπαϊστὶ εὐρωπαϊκοὺς χοροὺς χορεύομεν, εὐρωπαϊκὰ ὄργανα εὐρωπαϊστὶ διδάσκομεν τοὺς υἱοὺς καὶ θυγατέρας ἡμῶν τοιουτοτρόπως εὐρωπαϊστὶ πρέπει νὰ ᾄδωμεν οὐχὶ μόνον ἐν ταῖς σουαρὲς καὶ ἑορταῖς καὶ ἐν τοῖς χοροῖς κτλ. ἀλλὰ καὶ ἐν Ἐκκλησίαις· τοὐλάχιστον ὁσάκις ἐκκλησιάζεται ἡ ἐξηυγενισμένη τάξις, καθὼς οἱ ἐν τῷ παραβολικῷ ἐκείνῳ κήπῳ μίσθιοι, οἵτινες ὑπηρετήσαντες εἰς τὸν ξένον κῆπον τῶν περισίκων, ἄγρια ἐθεώρησαν πᾶν ὅ,τι εὑρίσκεται ἐν τῷ πατρικῷ κήπῳ. Τὴν δύσηχον καὶ ἔρρινον καὶ μονότονον καὶ μὴ ἁρμονικὴν Ἀσιατικὴν καὶ Τουρκικὴν μουσικὴν ἃς τὴν ἀρίσωμεν εἰς τὸν ἀγενῆ καὶ ἀπαίδευτον ὄχλον καὶ εἰς τοὺς τουρκομαθημένους ψάλτας, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τοὺς καταδικάσωμεν διότι ἡ ἕξις ἐγένετο δευτέρα φύσις, ὡς εἰς τὰ αἰσθήματα ἡ κρίσις οὐδὲν ἢ μικρὸν δύναται νὰ ἐπιδράσῃ. Εἶναι ἀξιέπαινος ἡ εἰλικρίνεια αὐτῶν, ἀφοῦ ῥητῶς καὶ ἄνευ περιαγωγῶν ἀποφαίνονται, ὅτι οὔτε ἀναγνωρίζουσιν, οὔτε ἀνέχονται νὰ ἀκροῶνται Ἑλληνικοὺς ρυθμοὺς καὶ ᾄσματα καὶ ὅτι εἰς μόνην τὴν Εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν ἀρέσκονται, καὶ ἐν οἴκῳ, καὶ ἐν δήμῳ, καὶ ἐν Ἐκκλησίαις. Ἡ δευτέρα καὶ πολυπληθεστέρα μερὶς ἐπιμένει εἰς τὴν διατήρησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς. Ἀναγνωρίζει μὲν καὶ ὁμολογεῖ ὅτι ἦτον ἀδύνατον νὰ διατηρήσωσιν οἱ πατέρες ἡμῶν μετὰ τοσαύτας ἐθνικὰς συμφορὰς, ἀκμαίαν καὶ ἀνθηρὰν τὴν μουσικὴν αὐτῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις διαιτώμενοι, καὶ ὅτι ἑπομένως μετὰ τῶν ἄλλων ὑπέστη καὶ ἡ μουσικὴ καταστροφὰς, ἐξηχρειώθη καὶ ἐβαρβαρώθη, λησμονήσαντες ὅτι διὰ τῆς μονοτόνου καὶ βαρβάρου ταύτης μουσικῆς ὕμνουν καὶ ἐδοξολόγουν τὸν Θεὸν ἐν τῇ συστικῇ τοῦ ἔθνους κιβωτῷ, ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Ἀποστόλων μέχρι σήμερον, καθὼς οἱ ἐν τῷ παραβολικῷ ἐκείνῳ κήπῳ ὀπαδοὶ τῆς δευτέρας καὶ πολυπληθεστέρας μερίδος, οἵτινες ἐπιλήσμονες γενόμενοι τῶν πατρικῶν παραδόσεων ἀπώλεσαν καὶ τὸ αἴσθημα τῆς ἰδίας αὐτῶν εὐγενείας. Διὰ τοῦτο λέγομεν πρὸς αὐτούς. Σκληρὸν καὶ λίαν σκληρὸν, νὰ ἀναγκάζητε ἡμᾶς, ἵνα ἐγκαταλείψωμεν οὐχὶ ἀγενοῦς καταγωγῆς ἤθη καὶ ἔθιμα. καὶ νὰ ἀσπασθῶμεν ξένα καὶ ἀλλότρια, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι καὶ ἡμεῖς ταῦτα ἠσπάσθητε ὡς ἐντελέστερα καὶ κομψότερα καὶ τοῦ συρμοῦ. Ἡμεῖς οὔτε βουλόμεθα, οὔτε δυνάμεθα νὰ πείσωμεν ἡμᾶς ἵνα ἀρέσκεσθε εἰς τὰ ἡμέτερα. Ἓν καὶ μόνον μᾶς λυπεῖ, καὶ περὶ τούτου καθ' ἡμῶν μεμψιμοιροῦμεν· ἐνῷ ὑμεῖς ὡς προεξάρχοντες ἔπρεπε νὰ συνεργήσητε προπορευόμενοι εἰς τὴν διάσωσιν τῶν πτωχῶν καὶ πενιχρῶν λειψάνων τῆς ἀρχαίας κοινῆς ἡμῶν δόξης, ἐγκαταλείψατε ἡμᾶς μόνους, ἵνα καὶ τὰ μικρὰ ταῦτα ῥάκη ἀπολέσωμεν. Ἀλλ' ἐγκαταλείψαντες ἡμᾶς ἀπροστατεύτους, παύσατε ὅμως καὶ ἐνοχλοῦντες τὴν οἱανδήποτε τέρψιν καὶ εὐαρέσκειαν ἡμῶν.

(ἀκολουθεῖ).

Ο ΣΚΟΡΦΟΣ ΤΟΥ ΚΟΖΑΚΟΥ

(Συνέχ. ἴδε ἀριθ. 308 Τεῦχος Γ.)

Περὶ οὐδενὸς δὲ τῶν κατὰ τὸ διάστημα τῶν δέκα τούτων ἐτῶν γενομένων ἐπληροφορήθη οὐδὲ ἠθέλησέ ποτε νὰ πληροφορηθῇ. Καὶ ὅμως σπουδαῖα γεγονότα, ἅτινα ἀφῆκαν ἐποχὴν ἐν τῇ ἱστορίᾳ, συνέβησαν κατὰ τὸ δεκαετὲς τοῦτο διάστημα.

Ὁ Ναπολέων ἀπὸ τοῦ 1802 μέχρι τοῦ 1813 περιηγήθη καὶ ὑπέταξεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ ἅπαντα σχεδὸν τὰ κράτη τῆς Εὐρώπης διὰ τῶν ἐπιτυχῶν καὶ ἐνδόξων αὐτοῦ μαχῶν. Ἀνεβίβασεν

(Ἡ κυρία Μοντριὲ συνομιλοῦσα μετὰ τῆς Παλόττας).

εἰς τοὺς θρόνους τῆς Εὐρώπης τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἀξιωματικοὺς αὐτοῦ, καὶ ἀνύψωσε τὴν Γαλλίαν εἰς τὸν ὕπατον βαθμὸν τῆς δόξης αὐτῆς.

Ἐγκαταλειφθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς τύχης, ἥτις ἐπὶ τοσοῦτον ὑπεβοήθησεν αὐτὸν εἰς τὰς μεγαλεπιβούλους αὐτοῦ ἐπιχειρήσεις, μικροῦ δεῖν ἐξεμέτρα καὶ οὗτος τὸ ζῆν ἐντὸς τῶν ἐμήρων πεδιάδων τῆς Ρωσσίας, ὅπου πεντακόσιοι περίπου χιλιάδες στρατιωτῶν ἔπεσαν μαχόμενοι ὑπὲρ τῆς δοξομανίας αὐτοῦ, εἰ καὶ τότε αἱ περιστάσεις δὲν συνεβοήθουν αὐτῷ πρὸς διάσωσιν τῆς ζωῆς του.

Τέλος ὅμως ἡ Εὐρώπη μὴ δυναμένη νὰ ὑπείκῃ εἰς τὰς διαταγὰς καὶ τὰς ὀρέξεις τοῦ κυρίου της ἤγειρεν ἀγέρωχον κεφαλὴν, καὶ ἀπειλοῦσα αὐτὸν, ὡς ὁ κατασυντρίβων τὰς ἀλύσσεις του

κύων, συνήνου ἀπάσας τὰς δυνάμεις αὐτῆς παρασκευαζομένη διὰ τὴν πολύκροτον ἐκείνην μάχην τοῦ 1813, καθ' ἣν ἡ Γαλλία ἐγκαταλειφθεῖσα παντελῶς ὑπὸ τῶν συμμάχων αὐτῆς καὶ στερουμένη χρημάτων καὶ στρατιωτῶν ἔμελλε νὰ διακυβεύσῃ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐκλειαν αὐτῆς, ἣν μετὰ τοσούτους κόπους καὶ μόχθους ἐπὶ ἕνδεκα ὁλόκληρα ἔτη ἠδυνήθη νὰ προσκτήσηται.

Ὁ Ρενέος εἰσήρχετο τότε εἰς τὸ εἰκοστὸν περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας του. Ἦτο ὡραῖος, ὑπερήφανος καὶ ἀνδρίος νέος. Τὸ ροδόχρουν καὶ λεπτοφυὲς αὐτοῦ πρόσωπον ἀρκούντως ὑπέκρυπτε τὴν ἡλικίαν αὐτοῦ, ἐνῷ τοὐναντίον ἡ βραγχνώδης φωνὴ καὶ τὸ βλέμμα αὐτοῦ προὔδιδον αὐτήν.

Ἦτο πάντοτε πρόθυμος εἰς τὰς διαταγὰς τῆς μητρός του, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἐναντιώσεως εἰς τὰς ἰδιοτροπίας αὐτῆς, παιδιόθεν συνῳκειωθεὶς μετ' αὐτῶν. Ὁ Ρενέος ἦτο πάντοτε διὰ τὴν βαρωνίδα δωδεκαετὲς παιδίον, τὸ ὁποῖον ὁτὲ μὲν ἐθώπευεν καὶ ἠσπάζετο ὁτὲ δὲ ἐπέπληττεν αὐστηρῶς.

Καίτοι δὲ ὁ Ρενέος πάντοτε ἔβλεπεν αὐτὴν ὠχρὰν καὶ τεθλιμμένην, οὐχ ἧττον μετὰ λύπης παρετήρει τὴν κατάστασιν αὐτῆς ταύτην καθ' ἑκάστην αὐξάνουσαν ὡς ἐκ τοῦ μονήρους καὶ μελαγχολικοῦ αὐτῆς βίου.

Οὕτω μετὰ φρίκης ἀναλογιζόμενος τὰ ὀλέθρια ἀποτελέσματα τῆς ἀλλοκότου ταύτης ζωῆς, τὸ πρῶτον ἤδη ἠθέλησε νὰ ἐρευνήσῃ καὶ ἀνεύρῃ τὴν αἰτίαν αὐτῆς.

Αἱ λυπηραὶ ἀναμνήσεις τοῦ παρελθόντος καὶ ἡ δυστυχία τοῦ πατρός του δὲν ἐφαίνοντο εἰς αὐτὸν ἐπαρκεῖς λόγοι, οἵτινες ἠνάγκαζον τὴν μητέρα του, Κ. Μοντριὲ, νὰ διάγει τοιοῦτον βίον.

Ἐσκέφθη λοιπὸν οὕτω, ἠρεύνησεν ἐπὶ πολύ. Ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαγάγῃ οὐδὲν συμπέρασμα ἱκανοποιοῦν τὴν ἀπορίαν αὐτοῦ.

Ἀπεφάσισε τέλος νὰ ἐρωτήσῃ τὴν μητέρα του. Ἀλλ' αὕτη μόλις ἀκούσασα τὰς λέξεις: Διατί; ἠννόησε πάραυτα τὴν ἐρώτησιν τοῦ υἱοῦ της καὶ διέκοψεν αὐτόν. Ἐπί τινας δὲ στιγμὰς ἔμεινεν ἔκπληκτος ὡς ἐκ τῆς ἀπροόπτου ταύτης ἐρωτήσεως.

Ἀκολούθως δὲ βιαίως καὶ ἀποτόμως τῷ λέγει:

— Δὲν εἶσαι λοιπὸν εὐχαριστημένος;

— Ἐγὼ μῆτερ μου; ἐγώ!

— Λοιπὸν σιώπα. Τῷ ἐπαναλαμβάνει.

Ἐγείρεται δὲ ἀμέσως, ἐναγκαλίζεται αὐτὸν καὶ κλείεται ἐντὸς τοῦ δωματίου της.

Ἔκτοτε ὁ Ρενέος ἦτο πάντοτε κατηφὴς καὶ μελαγχολικός. Τὰ ὡραιότερα θεάματα, ἡ καλλονὴ τῆς φύσεως, ἡ λαμπρότης τοῦ Ἡλίου, αἱ τερπνότεραι διασκεδάσεις δὲν ἠδύναντο νὰ συγκινήσωσι τὴν τεθλιμμένην καὶ ψυχρὰν αὐτοῦ καρδίαν.

Πολλάκις ὅτε ὁδεύων ἔφιππος ἐπλησίαζε χωρίον τι ἐπεθύμει νὰ σταματήσῃ τὸν ἵππον του καὶ νὰ καταβῇ. Πολλάκις ἀπαντῶν καθ' ὁδὸν χωρικόν τινα ἐπεθύμει νὰ πλησιάσῃ καὶ νὰ συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ. Ἀλλὰ ὁ Βενουὰ ὅστις πάντοτε παρηκολούθει αὐτὸν κατὰ διαταγὴν τῆς μητρός του τὸν ἀπέτρεπε καὶ ἀσπαζόμενος τὰς χεῖρας του τῷ ἔλεγε:

—Μή! Κύριε βαρῶνε. Μή!... Ἐὰν τὸ μάθῃ ἡ μήτηρ σας!

Ἀναλογιζόμενος τὴν θέσιν του ταύτην ὁ Ρενέος καὶ μὴ δυνάμενος νὰ ἀνθέξῃ πλέον εἰς τὰς ἀλόγους ταύτας θελήσεις τῆς μητρός του ἤρξατο νὰ σκέπτηται περὶ τῆς ἀπελευθερώσεώς του.

Πρὸς τοῦτο ὅμως συνεβοήθουν αὐτῷ καὶ αἱ περιστάσεις.

Πρωΐαν τινὰ ἡ πρὸς τὸ μέρος τῆς ὁδοῦ πλευρὰ τοῦ τείχους τοῦ περιβόλου κατέρρευσεν. Ἡ δὲ βαρωνὶς τοῦ Μοντριὲ ἔσπευσε καὶ διέταξε τὸν Βενουὰ ἵνα προσκαλέσῃ ἐργάτας πρὸς ἀνέγερσιν τῆς καταρρευσάσης πλευρᾶς τοῦ τείχους, ἐκ φόβου μήπως ὁ Ρενέος συνδιαλέγητε μετὰ τῶν διὰ τῆς ὁδοῦ διαβαινόντων.

Τὴν ἐπιοῦσαν καθ' ἣν οἱ κτίσται ἠργάζοντο πρὸς ἐπισκευὴν τοῦ τείχους, ὁ Ρενέος κατὰ τύχην περιδιάβαζεν ἐν τῷ περιβόλῳ ἄνευ τοῦ Βενουά. Ἅμα δ' ὡς παρετήρησε μακρόθεν τοὺς ἐργάτας ἐκείνους ἐργαζομένους ἀνέκραξε μετὰ χαρᾶς:

— Ὄντα ζῶντα! . . . Ἄνθρωποι! . . . ;

Καὶ πάραυτα ἔσπευσεν ὅπως συνομιλήσῃ ἐπ ὀλίγας στιγμὰς μετ' αὐτῶν.

Ἐπλησίασε λοιπὸν πρὸς αὐτοὺς καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἵστατο ἄφωνος μὴ ἔχων τι νὰ εἴπῃ αὐτοῖς, ἀκολούθως ὅμως ἀποφασίσας ὅπως μὴ ἀφήκῃ νὰ παρέλθῃ ἐπὶ ματαίῳ τοιαύτη ἀπροσδόκητος εὐκαιρία προχωρήσας ὀλίγον ἔλαβε τὴν χεῖρα τοῦ πρώτου ἐργάτου καὶ ἐχαιρέτισεν αὐτὸν λίαν φιλοφρόνως καὶ εὐγενῶς.

Ὁ ἐργάτης οὗτος, ὅστις ἦτο γέρων μὲ κόμην κατάλευκον, ἔμεινεν ἐκστατικὸς ἐπὶ τῇ τιμῇ ταύτῃ, ἣν περιεποιήσατο αὐτῷ ὁ Ρενέος· διὸ καὶ ἀφήρεσε πάραυτα ἐκ σεβασμοῦ κινούμενος τὸν πῖλόν του εἰπὼν συνάμα πρὸς αὐτόν:

— Σᾶς προσκυνῶ, Κύριε βαρῶνε!

Μεθ' ὃ ἐπανέλαβε τὴν ἐργασίαν του.

— Λίαν ἐπίπονον εἶναι τὸ ἔργον σας, φίλοι μου! Εἶπεν ὁ Ρενέος μετὰ παρέλευσιν στιγμῶν τινων.

— Ἐπίπονον; . . . Ὑπέλαβεν ὁ γηραιὸς ἐκεῖνος ἐργάτης. Σᾶς διαβεβαιῶ, Κύριε βαρῶνε, ὅτι εἴμεθα πολὺ εὐτυχέστεροι ἐκείνων, οἵτινες, σήμερον θυσιάζουσι καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν των μαχόμενοι, χάριν τῆς δοξομανίας ἑνὸς καὶ μόνου ἀνθρώπου!

— Καὶ ἔχομεν πόλεμον; Ἐρωτᾷ τότε ὁ Ρενέος.

Ἐπὶ τῇ ἐρωτήσει ταύτῃ, ἅπαντες οἱ ἐργάται ἤγειρον τὰς κεφαλὰς καὶ ἔκθαμβοι ὅλοι παρετήρουν ἀλλήλους.

Τότε εἷς ἐξ αὐτῶν εἶπεν εἰρωνικῶς:

— Παράδοξον! . . . Ἡ ἐρώτησις αὕτη μοὶ φαίνεται λίαν ἀγροῖκος. . . .

Αἱ λέξεις αὗται ἐξηρέθισάν πως τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Ρενέου, οὗτινος ἡ ὄψις πάραυτα ἠρυθρίασεν. Ἀλλ' ὅμως προσποιηθεὶς ὅτι οὐδὲν ἤκουσεν ἐπανέλαβε:

— Καὶ ἐναντίον ποίων;

Ὁ γηραιὸς ἐκεῖνος καὶ ἀγαθὸς ἐργάτης ἤρξατο νὰ σκέπτηται στηρίξας τὴν κεφαλήν του ἐπὶ τῆς δεξιᾶς χειρός του. Ἐὰν αἱ ἐρωτήσεις αὗται τοῦ Ρενέου προήρχοντο ἀληθῶς ἐξ ἀγνοίας ἢ ὑπέκρυπτον ἐπιβούλους καὶ δολίους σκοπούς. Μετά τινας δὲ στιγμὰς εἶπε πρὸς αὐτόν:

— Συγγνώμην, Κύριε βαρῶνε· ἀλλὰ μοὶ φαίνεσθαι . . . ὀλίγον ἁπλοϊκός. . . . Καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἰδικόν σας σφάλμα. . . . Ἀφορᾷ τὴν Κυρίαν μητέρα σας . . . θὰ κανονίσῃ ὅμως τὸν λογαριασμὸν τοῦτον . . . ὄχι βεβαίως μ' ἐμὲ . . . μ' ἐσᾶς. Ἴσως . . . ἂν ὄχι σήμερον ἀλλ' ἀφεύκτως μετ' ὀλίγας ἡμέρας. . . . Ἀ! ἂν καὶ δὲν εἶμαι διάσημος καθηγητὴς, γνωρίζω ὅμως πολλὰ περισσότερα ἀπὸ ἐσᾶς. . . . Μάλιστα! Μάλιστα! Ἔχομεν πόλεμον.

Ὁ Ρενέος κεκυφὼς καὶ συνωφρυωμένος ἤκουε τοὺς λόγους τούτους μετ' ἐκπλήξεως καὶ ἐσωτερικῆς ταραχῆς.

— Ἐρωτᾶτε δὲ ἐναντίον ποίων; Δὲν ἔχει οὕτως;

Ἐναντίον ὅλης σχεδὸν τῆς Εὐρώπης. Ἀπὸ ἕνδεκα περίπου ἐτῶν παρεδώκαμεν ἅπαντες εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀδελφούς μας· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ χρήματά μας. . . . Ὅσοι ἀναχωροῦσι διὰ τὸν πόλεμον δὲν ἐπιστρέφουσι πλέον. . . . ἡ δυστυχία μας εἶναι μεγίστη καὶ ἀπαρηγόρητος. Δὲν ἔμεινεν οὐδεὶς μετὰ τοῦ ὁποίου νὰ συζεύξωμεν τὰς θυγατέρας μας, οὐδεὶς διὰ νὰ καλλιεργήσῃ τὰς ἀμπέλους καὶ τοὺς ἀγρούς μας. . . . Καὶ ὅμως ὑπάρχουσιν ἄλλοι ἐν τῇ κωμοπόλει ἡμῶν οἵτινες ζῶσιν ἐν πλήρει ἀνέσει ἀπολαύοντες πάντων τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς καὶ μετ' ἀπαθείας βλέποντες ἡμᾶς τοὺς δυστυχεῖς καὶ πτωχοὺς ἐργάτας, ἀλληλοκτονοῦντας καὶ ἀποθνήσκοντας τῆς πείνης! . . . Ἀλλ' οὗτοι δὲν εἶναι χωρικοὶ, ἁπλοὶ ἐργάται! . . . Ἄραγε ὁ νόμος δὲν καθιερώθη δι' ἅπαντα ἀνεξαιρέτως τὸν κόσμον! . . . Δὲν ἐφαρμόζεται ἐπ' αὐτῶν.

Ὁ Ρενέος μετὰ ψυχικοῦ ἄλγους ἤκουε τοῦ γηραιοῦ ἐκείνου ἐργάτου τοὺς σπαραξικαρδίους ἐκείνους λόγους. Ἀποχαιρετίσας δ' ἀκολούθως αὐτὸν ὡς καὶ τοὺς λοιποὺς συντρόφους του μετὰ τῆς αὐτῆς καὶ πάλιν εὐφροσύνης ὡς καὶ πρότερον, ἀπεμακρύνθη αὐτῶν, ὧν ἡ συμπεριφορὰ καὶ αἱ ἀπαντήσεις εἰς τὰς ἐρωτήσεις του ζωηρὰν ἐνεποίησαν αὐτῷ ἐντύπωσιν. Ἤρξατο δὲ τότε, ἐξετάζων, τὸ ἴδιον αὐτοῦ παρελθὸν, νὰ διορᾷ τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων τοῦ γηραιοῦ ἐκείνου ἐργάτου. Ἡ ἀδημονία αὐτοῦ ἐπὶ μᾶλλον ηὔξανε, συναισθανομένου ὅτι οἱ τελευταῖοι αὐτοῦ λόγοι ἐφηρμόζοντο κάλλιστα ἐπὶ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ βίου.

Πρὸ πολλοῦ ὅμως ὁ Ρενέος εἶχεν ἐννοήσει, ὅτι ὁ μονήρης βίος, ὃν διῆγον ἐν τῷ ἀπομεμονωμένῳ μεγάρῳ τῆς Βιβιέρης αὐτός τε καὶ ἡ μήτηρ του οὐ μόνον αὐτοὺς ἔβλαπτεν ἀλλὰ καὶ τὴν πατρίδα· διότι ἐκτὸς τῶν ἀγαθῶν τοῦ κοινωνικοῦ βίου, ὧν ἐστεροῦντο μακρὰν τῆς κοινωνίας ζῶντες, δὲν ἠδύναντο προσέτι καὶ τὰ πρὸς τὴν πατρίδα καθήκοντα αὐτῶν δεόντως νὰ ἐκπληρῶσιν.

Ἐνδόμυχος δέ τις φωνὴ ἤρξατο νὰ ψεγῇ αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα του, διὰ τὴν τοιαύτην αὐτῶν διαγωγήν.

Αἱ ἰδέαι δ' αὗται κατ' ἀρχὰς μὲν ἐπήρχοντο αὐτῷ συγκεχυμέναι, μετέπειτα ὅμως καθαρώτεραι καὶ μᾶλλον δριμεῖαι.

Ἀπεφάσισε τότε νὰ μελετήσῃ καλῶς καὶ γνωρίσῃ τὰ καθήκοντα ταῦτα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν πατρίδα, οἱαδήποτε δὲ κἂν ὦσι σπεύσῃ πρὸς ἐκπλήρωσιν αὐτῶν, ὁπότε οἱ νόμοι τῆς πατρίδος ἀπαιτήσωσι παρ' αὐτοῦ τοῦτο.

Ἀλλὰ οἱ νόμοι οὗτοι, οὓς ἠγνόει, τί ἀπῄτουν παρ' αὐτοῦ; ἠδύνατο νὰ ἐκπληρώσῃ αὐτούς; καὶ πῶς;

Ἀντὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὸ μέγαρον ὁ Ρενέος ἔδραμεν ἀμέσως εἰς τὴν Σαμμεβεόλην. Ὅτε δὲ περὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ἐπανῆλθεν, οὐδεμία ἐγένετο αὐτῷ παρατήρησις ἐκ μέρους τῆς μητρός του, ἐπὶ τῇ ἀπουσίᾳ αὐτοῦ.

Ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ τούτου ὁ Ρενέος ἐπεσκέφθη καὶ πάλιν μετά τινας ἡμέρας τὴν Σαμμεβεόλην. Οἱ δὲ φίλοι αὐτοῦ τῆς Σαμμεβεόλης εἴτε ὑπ' αὐτοῦ παρακληθέντες, εἴτε αὐτοὶ οὗτοι συναισθανθέντες τοῦτο, οὐδενὶ διεκοίνωσαν τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ρενέου οὐδὲ τὰ φρονήματα αὐτοῦ. Οὕτω καὶ ἡ δευτέρα αὕτη παρεκτροπὴ αὐτοῦ παρῆλθεν ἐν σιγῇ ὡς καὶ ἡ πρώτη.

Ἔκτοτε δὲ ἤρξατο καθ' ἑκάστην νὰ ἐπισκέπτηται ἐπὶ μίαν καὶ δύο, πολλάκις δὲ καὶ ἐπὶ πολλὰς ὥρας τὴν Σαμμεβεόλην. Ἐπιστρέφων δὲ κατὰ τὸ ἑσπέρας ἦτο πάντοτε φαιδρὸς καὶ χαρίεις, ἠσπάζετο καὶ ἠναγκαλίζετο τὴν μητέρα του, μετὰ πλείονος ἀγάπης καὶ ἀφοσιώσεως ἢ πρότερον πάντοτε δὲ διηγήτο αὐτῇ πλεῖσθ' ὅσα γεγονότα, χωρὶς ὅμως ποτὲ νὰ προδοθῇ.

Ἐκ τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ Ρενέου ἡ βαρωνὶς τοῦ Μοντριὲ οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ἐξ ὅσων οὗτος διενήργει ἐν Σαμμεβεόλῃ· οὐδὲ ἀπέτρεπεν ὅμως αὐτὸν τοῦ νὰ ἐπισκέπτηται συχνάκις αὐτὴν καὶ νὰ συναναστρέφεται μετὰ τῶν ἐκεῖσε φίλων του.

Οὕτω παρῆλθον ἀνεπαισθήτως τὸ ἔαρ καὶ τὸ θέρος τοῦ 1813, τελευτοῦντος δὲ τοῦ φθινοπώρου, τὸ καλλίγονον τῆς γῆς στῆθος ἤρχιζε νὰ καλύπτηται ὑπό τινος παγετώδους καὶ ὑπολεύκου χιτῶνος.

Ἦτο ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ὁ Βενουὰ, ὅστις ἐξετέλει καθήκοντα ὑπηρέτου καὶ ἐπιστάτου συνάμα τῶν κτημάτων τῆς βαρωνίδος προσήρχετο καθ' ἑκάστην εἰς τοὺς ἐνοικιαστὰς αὐτῶν πρὸς συλλογὴν τῶν ἐτησίων δικαιωμάτων.

Ἑσπέραν τινὰ ἐπιστρέφων ἐκ τῶν ἀγρῶν εἰσῆλθεν ἀποτόμως ἐντὸς τῆς αἰθούσης τῆς βαρωνίδος, ἥτις ἀνεγίγνωσκε καθημένη ἐπὶ μεγαλοπρεποῦς ἕδρας παρά τινι τραπέζῃ.

Ἅμ' ὡς παρετήρησε τὴν ταραχὴν τοῦ Βενουὰ, ἔκλεισεν ἀμέσως τὸ βιβλίον καὶ ἔντρομος ὅλως ἠρώτησεν αὐτόν:

— Τί συμβαίνει, φίλε μου;

— Ἰδοὺ τί . . . ἐτοιχοκόλλησαν . . . ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ δημαρχείου! Ἀπεκρίθη μὲ φωνὴν τρέμουσαν ὁ Βενουὰ, ἐγχειρίζων συγχρόνως αὐτῇ μεγάλην ἐγκύκλιον.

Λαβοῦσα ἀνὰ χεῖρας τὴν ἐγκύκλιον ἐκείνην ἡ βαρωνὶς ἤρξατο νὰ ἀναγιγνώσκῃ αὐτὴν ὡς ἕπεται.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ ἐλέῳ Θεοῦ καὶ τῶν συνταγμάτων αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας, προστάτης τῆς ὁμοσπονδίας τοῦ Ρίνου, διαιτητὴς τῆς Ἑλβετικῆς ὁμοσπονδίας κτλ. κτλ. κτλ. πᾶσι τοῖς νῦν καὶ τοῖς μετέπειτα χαίρειν.

Ἡ Γερουσία ἀκούσασα τῶν ῥητόρων τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ἐψήφισε, ἡμεῖς δὲ διατάσσομεν τὰ ἑξῆς:

ΑΝΤΙΓΡΑΦΟΝ

τοῦ πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς συντηρητικῆς Γερουσίας τῆς 15ης Νοεμβρίου τοῦ 1813.

Ἡ συντηρητικὴ Γερουσία συνελθοῦσα παρόντων τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρ. 90 τῶν συνταγμάτων τῆς 13ης Νοεμβρίου 1799 ὁριζομένων Γερουσιαστῶν καὶ λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν ὅτι ὁ ἐχθρὸς εἰσέλασεν ἤδη εἰς τὰ σύνορα τοῦ κράτους καὶ ὅτι τὰ σύνορα τοῦ Ρίνου ὡς καὶ τὰ ἐκεῖθεν τῶν Ἄλπεων δεινῶς ἀπειλοῦνται,

Ἰδοῦσα τὸ νομοσχέδιον τὸ συντεταγμένον κατὰ τὸν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 97 τῶν συνταγμάτων τῆς 4ης αὐγούστου 1802 ὁριζόμενον τύπον,

Ἀκούσασα τὰς αἰτιολογίας τῶν ῥητόρων τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους ἐπὶ τοῦ ῥηθέντος νομοσχεδίου καὶ τὴν ἔκθεσιν τῆς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς τῆς ἐκλεγείσης ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς 12ης τοῦ παρόντος μηνός.

ΑΠΟΦΑΣΙΖΕΙ:

Ἄρθρ. Α'. Τριακόσιαι χιλιάδες νεοσυλλέκτων ἐκ τῶν τάξεων τῶν ἐτῶν 11, 12, 13 καὶ 14 τοῦ 1806, 1807 καὶ τῶν ἑπομένων ἐτῶν συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ 1814 τίθενται ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ ὑπουργοῦ τῶν στρατιωτικῶν.

Ἄρθρ. Β'. Ἑκατὸν πεντήκοντα χιλιάδες ἀνδρῶν θέλουσι στρατολογηθῆ ἀνυπερθέτως ἵνα ὑπηρετήσωσι παραχρῆμα. . . .

Πρὶν δὲ ἡ βαρωνὶς ἀποπερατώσῃ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἐγκυκλίου στραφεῖσα πρὸς τὸν Βενουὰ λέγει μὲ ὕφος ἀπότομον πρὸς αὐτόν:

— Καὶ λοιπὸν τίνα σχέσιν ἔχει τοῦτο μὲ ἡμᾶς;

— Τίνα σχέσιν . . . ἐπανέλαβεν ὁ Βενουὰς ὑψόνων τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν. Ἀλλὰ, Κυρία, δὲν σκέπτεσθε ὅτι δυνατόν . . . ὅτι ὁ Κύριος βαρῶνος ἄγει τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του!

— Καὶ ἀκολούθως;

— Ἔχουσιν ἔλλειψιν ἀνθρώπων. . . .

— Καὶ τί πρὸς τοῦτο;

— Ἐὰν ἀπαιτήσωσι νὰ τὸν λάβωσιν!

Ἡ Κυρία Μοντριὲ ἀκούσασα τὰς λέξεις ταύτας ἠγέρθη βιαίως ἐκ τῆς ἕδρας της καὶ ὅλως τεταραγμένη ὑπὸ ὀργῆς ἀνέκραξε:

— Εἶσαι τρελλός!

— Καλά! . . . ὁ χρόνος θὰ ἀποδείξῃ. . . .

— Εἶσαι τρελλὸς . . . σοὶ λέγω. Θὰ μοὶ ἀφαιρέσωσι τὸν υἱόν μου; Ὕπαγε ἐντεῦθεν!

Ἡ Κυρία Μοντριὲ ἦτο τοσοῦτο πεπεισμένη περὶ τοῦ ἐναντίου ὥστε ἀμέσως καταπραϋνθεῖσα ἐπέθεσε μετὰ μειλιχίου τρόπου τὴν χεῖρα της ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ Βενουὰ καὶ ὑπομειδιῶσα τῷ εἶπε!

— Μὴν ἀνησυχῇς σὲ παρακαλῶ . . . νομίζεις, ὅτι θὰ ἔμενον ἔτι ἐδῶ, ἐὰν ὁ υἱός μου διέτρεχε τοιοῦτον κίνδυνον;

Ὁ Βενουὰ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς αἰθούσης σείων τὴν κεφαλὴν, ἡ δὲ Κυρία Μοντριὲ ἐπανέλαβε καὶ αὖθις τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ βιβλίου ἐκείνου, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ταραχῆς καὶ μερίμνης περὶ τῆς ἐγκυκλίου, ἣν πρὸ ὀλίγου ἀνέγνω, καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου φόβου περὶ τοῦ μέλλοντος τοῦ υἱοῦ της.

Τὴν ἐπιοῦσαν κατὰ τὸ σύνηθες ὁ Βενουὰ μετέβη εἰς τὴν Σαμμεβεόλην· τὸ ἑσπέρας δὲ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του ἐνεχείρισε τῇ βαρωνίδι ἐκ μέρους τοῦ δημάρχου ἐπιστολὴν ἐπ' ὀνόματί της. Εἰσερχόμενος δὲ ἐν τῇ αἰθούσῃ ἔλεγε:

— Καλὰ σᾶς ἔλεγον ἐγὼ χθές! . . . Καλὰ σᾶς ἔλεγον.

Ἡ βαρωνὶς ἥρπασεν ἀμέσως τὴν ἐπιστολὴν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ Βενουὰ καὶ ἀποσφραγίσασα αὐτὴν, ἀνέγνω μετ' ἐκπλήξεως ὅτι ὁ υἱός της, Ρενέος Κάστωρ βαρῶνος τοῦ Μοντριὲ, προσεκαλεῖτο ὅπως κατὰ τὴν 25 Νοεμβρίου ε. ε. ἀνυπερθέτως παρουσιασθῇ εἰς τὸ δημαρχεῖον καὶ συμμορφωθῇ πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ περὶ στρατολογίας νόμου.

Ἡ Κυρία Μοντριὲ ἀναγνοῦσα τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἐκυριεύθη πάραυτα ὑπὸ ὀργῆς καὶ μετέβαλεν ὄψιν. Τὴν κόμην δὲ ἔχουσα λελυμένην καὶ ἐπὶ τῶν ὤμων ἐρριμμένην, κρατοῦσα δὲ εἰς χεῖρας τὴν ἐπιστολὴν τοῦ δημάρχου ἐξῆλθεν ὅλως ἔντρομος καὶ ὡς παράφρων ἐκ τοῦ Μεγάρου καὶ ἔδραμεν εἰς τὴν Σαμμεβεόλην.

Ὁ δήμαρχος τῆς κωμοπόλεως ταύτης ἦτο ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πολίτης καλὸς, ἀφωσιωμένος ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὸ καθῆκον, ὅπερ ἐπεβάλλετο αὐτῷ ὑπὸ τῶν νόμων. Ἡ Κυρία βαρωνὶς τοῦ Μοντριὲ εἰσελθοῦσα ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτοῦ ἀπηύθυνεν αὐτῷ μετὰ τρόπου ἀποτόμου καὶ βαναύσου τὴν ἀκόλουθον ἐρώτησιν, ῥίπτουσα συγχρόνως ἐπὶ τῆς τραπέζης παρὰ τῇ ὁποίᾳ ἐκάθητο ὁ δήμαρχος τὴν ἐπιστολὴν ἣν ἐκράτει:

— Τί εἶναι αὐτό;

Πρὶν δὲ ὁ δήμαρχος ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώ-

τησίν της ταύτην καὶ ἐνῷ ἐγείρετο ὅπως χαιρετίσῃ καὶ περιποιήσῃ αὐτῇ τὰς ἀνηκούσας εἰς τὴν κοινωνικὴν θέσιν της φιλοφρονήσεις καὶ τιμάς, αὕτη ἐπανέλαβεν:

— Φαντάζεσθε ὅτι θὰ περιέμενον τὴν πρόσκλησίν σας ταύτην, ἐὰν οἱ νόμοι ἐπεβάρυνον ποσῶς τὸν υἱόν μου; . . . Καλέσατε τοὺς νεοσυλλέκτους . . . φονεύσατέ τους, ἐὰν θέλητε . . . ὁ υἱός μου κατὰ τοὺς νόμους δὲν εἶναι στρατεύσιμος.

— Δὲν γνωρίζω τίποτε, Κυρία. Ἀπαντᾷ εἰς ταῦτα ὁ δήμαρχος ὑποκλίνων τὴν κεφαλὴν μετὰ σεβασμοῦ πρὸς τὴν Κυρίαν βαρωνίδα τοῦ Μοντριέ.

— Τὶς λοιπὸν τότε χρεωστεῖ νὰ γνωρίζῃ τοὺς νόμους ἐὰν δὲν τοὺς γνωρίζητε ὑμεῖς οἱ ἐκτελεσταὶ αὐτῶν;

— Ἔχετε δίκαιον, Κυρία, ἀλλ' ὅμως δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἄμεσος ἐκτελεστὴς τῶν νόμων· διὸ καὶ δὲν χρεωστῶ νὰ γνωρίζω αὐτοὺς ἀκριβῶς. Ἐν τούτοις δύναμαι νὰ σᾶς πληροφορήσω ὅτι ἡ στρατολογία ἀφορᾷ πάντα πολίτην ἀνεξαρτήτως τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ θέσεως.

Ἐν ὅσῳ ὁ δήμαρχος ἔλεγε ταῦτα ἡ Κυρία Μοντριὲ παρετήρει αὐτὸν μετ' ἐκπλήξεως καὶ ὀργῆς. Μετά τινας δὲ στιγμὰς προχωρήσασα ὀλίγον πρὸς αὐτὸν καὶ λαβοῦσα ἦθος ἀπειλητικόν, τῷ εἶπε:

— Ψεύδεσθε! Ψεύδεσθε!

Ὁ δήμαρχος ἔντρομος γενόμενος ὑπὸ τῆς διαγωγῆς ταύτης τῆς βαρωνίδος περιεστάλη ὑπὸ τὴν τράπεζαν καὶ ἀκολούθως μετὰ τρόπου μειλιχίου καὶ χαμηλῇ τῇ φωνῇ εἶπεν αὐτῇ:

—Καταπραΰνθητι, Κυρία. . . . Μὴ νομίζεται ὅτι ἐπειδὴ ἔπεσεν εἰς τὸν υἱόν σας ἡ ψῆφος θὰ ἀναχωρήσῃ . . . ἡ κλήρωσις γίνεται πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν τύπων τοῦ νόμου. . . . Ἔχομεν ἐν τῷ χωρίῳ ὑμῶν ἀρκετὸν ἀριθμὸν νεοσυλλέκτων, ἐξ ὧν οἱμὲν διατηροῦσιν οἰκογενείας, οἱ δὲ εἰσὶν ὅλως ἀνίκανοι διὰ πόλεμον . . . Μήπως νομίζεται ὅτι ἅπαντες οὗτοι θὰ ἀναχωρήσωσι . . . τὸ αὐτὸ δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ καὶ διὰ τὸν υἱόν σας. . . .

— Ἄ! Εἶσθαι βέβαιος περὶ ὅσων μοὶ λέγετε; Ἠρώτησε τότε ἡ Κυρία βαρωνὶς μὲ ὕφος χαρίεν.

— Ὑπερβέβαιος, Κυρία μου· τῇ ἀπήντησεν ὁ δήμαρχος, συγκινηθεὶς ὑπὸ τῆς πρὸς τὸν υἱόν της ἀμέτρου φιλοστοργίας τῆς βαρωνίδος, ἣν ἑκάστη αὐτῆς λέξις καὶ κίνημα προὔδιδον.

— Σᾶς ζητῶ λοιπὸν συγγνώμην, Κύριε δήμαρχε, διὰ τὴν πρὸς ὑμᾶς διαγωγήν μου. . . . Δὲν ἐγνώριζον τί ἐποίουν . . . εὑρισκόμην ἐν παραφροσύνῃ. . . .

— Ἐννοῶ κάλλιστα, Κυρία . . . συναισθάνομαι τὴν λύπην. . . . Ἀλλὰ μὴ φοβεῖσθαι ἐὰν ὁ υἱός σας ὑπόκειται σήμερον εἰς γενικόν τι μέτρον. . . . Ὁ Νομάρχης καὶ τὸ συμβούλιον θὰ ἀποφανθῶσιν ἀκολούθως ἐὰν ὁ υἱός σας θὰ ἀποσταλῇ εἰς τὸν πόλεμον ὡς στρατιώτης ἢ οὔ;

(ἀκολουθεῖ)

ΖΩΟΛΟΓΙΚΑ

—ο—

(Ἴδε τεῦχος Γ.)

Ἀπέθανε πρὶν ἢ δημοσιεύσῃ τὸ ἔργον του, καὶ ὅτε, πολὺν χρόνον μετὰ τὸν θάνατόν του, τὸ βιβλίον του ἐνετυπώθη ἐπὶ τέλους, ἄλλοι σοφοὶ εἶχον ἤδη ἐκδόσει περαιτέρω αὐτοῦ τὰς περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου παρατηρήσεις. Χάρις εἰς τὴν ἐφεύρεσιν τοῦ Μαράλδη, ὁ Ρεωμοὺρ, ὁ Ζὸν Οὔντερ, ὁ Σιρὰς, ὁ Φραγκῖσκος Οὔβερ, ἀπεκάλυψαν, διὰ τῶν θαυμασ.ων αὐτῶν ἀναζητήσεων, τὰ καταπληκτικὰ ἤθη τῶν Μελισσῶν.

Αἱ ἀνακαλύψεις τοῦ Φραγκ.σκου Οὔβερ φαίνονται μετέχουσαι τοῦ θαύματος, ὅταν θεωρήσωμεν ὅτι ὁ παρατηρητὴς οὗτος ἦτο τυφλὸς ἀπὸ τῆς δεκαεπταετοῦς ἡλικίας αὐτοῦ.

Ἐστερημένος τοῦ θεάματος τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ὁ Φραγκῖσκος Οὔβερ δὲν ἠθέλησεν ὀλιγώτερον νὰ καθιερώσῃ τὸν βίον του εἰς τὴν παρατήρησιν καὶ εἰς τὴν μελέτην τῆς φύσεως. Ἤκουεν ἀναγιγνωσκόμενα τὰ καλλίτερα σύγχρονα αὐτοῦ ἔργα περὶ τῆς φυσικῆς ἱστορίας καὶ τῆς φυσικῆς.

Ὁ συνήθης αὐτοῦ ἀναγνώστης ἦτον ὁ ὑπηρέτης του, ὀνομαζόμενος Φραγκῖσκος Βουρνὲνς, καταγόμενος ἐκ τῆς χώρας τῶν Βώδ.

Ὁ τίμιος Βουρνὲνς ἐνδιεφέρετο κατ' ἐξοχὴν εἰς ὅ,τι ἀνεγίγνωσκε, καὶ ἀπεκάλυπτε διὰ τῶν

κριτικῶν σκέψεών του ἀληθὲς προτέρημα παρατηρητοῦ. Ὁ Οὔβερ ἀπεφάσισε νὰ καλλιεργήσῃ τὸ προτέρημα τοῦτο. Μετ' οὐ πολὺ ἠδυνήθη νὰ παραχωρήσῃ πᾶσαν πεποίθησιν εἰς τὸν σύντροφόν του, καὶ νὰ βλέπῃ διὰ τῶν ὀφθαλμῶν του ὡς διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὀφθαλμῶν.

Οἱ δύο φυσιολόγοι (δὲν διστάζομεν νὰ δώσωμεν τὸν τίτλον τοῦτον εἰς τὸν πτωχὸν χωρικὸν τοῦ διαμερίσματος τῶν Βώδ, ὅστις ἐβοήθησε τόσον καλῶς τὸν κύριόν του ἐν ταῖς μακραῖς αὐτοῦ ὥραις μελέτης) ἐπενόησαν πλῆθος ἀρχικῶν πειραμάτων, τὰ ὁποῖα τοῖς ἔκαμον ν' ἀνακαλύψωσιν ἀλήθειας, ἃς οὐδεὶς εἶχεν ὑπονοήσει μέχρι τοῦδε. Τὰ συμπεράσματα τῶν ἀναζητήσεων αὐτῶν ἐδημοσιεύθησαν ἐν ἔτει 1789, ἐν τόμῳ, ὅστις παρήγαγε, μεταξὺ τῶν φυσιολόγων, βαθείαν κρίσιν.

Ὁ Βουρνὲνς ἀνεκλήθη βραδύτερον ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του, καὶ περιεβλήθη ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν του σπουδαῖα ἔργα. Ὁ Φραγκῖσκος Οὔβερ ἐξηκολούθησε τότε τὰς παρατηρήσεις του, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς ἐξαιρέτου γυναικός, ἣν εἶχε νυμφευθῆ. Δεύτερος τόμος συνετέθη οὕτως ὑπ' αὐτοῦ, εἴκοσιν ἔτη ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ πρώτου.

Ὁ τόμος οὗτος ἐδημοσιεύθη ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του Πέτρου Οὔβερ, εἰς ὃν ὀφείλονται αἱ θαυμάσιαι ἀναζητήσεις περὶ τῶν μυρμήκων, περὶ ὧν θὰ ὁμιλήσωμεν πορρωτέρω.

Φθάσωμεν ἤδη εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἠθῶν τῶν Μελισσῶν. Αἱ ἐργασίαι τῶν Ρεωμοὺρ, τῶν Schirach, τῶν Οὔβερ μᾶς τὰ ἀπεκάλυψαν ἐντελῶς καὶ μᾶς ἐμύησαν, διὰ πλήρους τρόπου, εἰς τὰς ἕξεις τῶν πολυτίμων τούτων Ὑμενοπτέρων, τὰ ὁποῖα εἰσὶ κατά τινα τρόπον δι' ἡμᾶς ζῶα οἰκιακά.

Ἂς ἀρχίσωμεν νὰ περιγράψωμεν τὴν συνήθη Μέλισσαν, ἢ Μυίαν πρὸς μέλι.

Κατὰ τὸ μεγαλείτερον μέρος τοῦ ἐνιαυτοῦ, τὸ πλῆθος τῶν κυψελῶν συντίθεται ἀποκλειστικῶς ἐκ δύο εἰδῶν ἐντόμων· τοῦ θήλεος, ἢ μητρὸς Μελίσσης, καλουμένης ὡσαύτως βασιλίσσης, καὶ τῶν ἐργατίδων, ἢ οὐδετέρων, αἵτινές εἰσι, κυρίως εἰπεῖν, θήλεις ἀτελῶς ἀνεπτυγμέναι. Τρίτη κατηγορία ἐντόμων, οἱ ἄρρενες καλούμενοι ὡσαύτως ψευδεῖς-βόμβηκες, δὲν ἀπαντῶνται ἐν γένει εἰμὴ ἀπὸ τοῦ μηνὸς Μαΐου μέχρι Ἰουλίου.

Ἡ ἐργάτις Μέλισσα (σχ. 1.) εἶναι ὁ λαός, τὸ πλῆθος, τὸ servum pecus, ἡ ζῶσα δύναμις τοῦ Ἀπιανοῦ ἔθνους. Ἀναγνωρίζεται ὡς πρὸς τὸ μικρόν της ἀνάστημα, ὡς πρὸς τὸ χρῶμά της πυρροῦ φαιοῦ, καὶ πρὸ πάντων ὡς πρὸς τὰς κογχύλας καὶ τὰ τριχώματα, ὑφ' ὧν αἱ ὀπίσθιαι κνῆμαι της εἰσὶν ἐφοδιασμέναι.

(σχ. 1.) ἐργάτης μέλισ.

Τὰ τρία ζεύγη ποδῶν, οἱ ὁποῖοι συσφίγγονται εἰς τὸ περιστήθιόν της εἰσὶ τὰ ὄργανα τῆς ἐργασίας της. Αἱ δύο τελευταῖαι κνῆμαι εἰσὶ μακρότεραι τῶν τεσσάρων ἐμπροσθίων. Παρουσιάζουσιν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μέρος ἔκθλιψιν τριγωνικὴν, ὀνομαζομένην κογχύλην, ἥτις ὑπέρκειται, ἐπὶ τῶν πλευρῶν, ἐκ τριχῶν τραχέων, σχηματιζουσῶν ὡς τοὺς γύρους εἴδους τινὸς κανίστρου, ἔνθα τὸ ἔντομον ἀποθέτει τὴν κόνιν τῶν ἀνθέων. Τὸ μέρος τὸ πλατύτερον τῆς κνήμης συναρθροῦται μετὰ τοῦ ταρσοῦ, σχήματος τετραγώνου, λεῖον κατὰ τὸ ἐξωτερικὸν καὶ ἐφωδιασμένον ἐκ τριχῶν κατὰ τὴν ἐσωτερικὴν αὐτοῦ ὄψιν, τοῦθ' ὅπερ τῷ ἀπέδωκε τὸ ὄνομα τρίχωμα.

Τὸ ἄρθρον τοῦτο χρησιμεύει εἰς τὸ νὰ συγκομίζῃ τὴν κόνιν. Συμπτύσσεται ἐπὶ τῆς κνήμης (σχ. 2.) καὶ σχηματίζει μετ' αὐτῆς εἶδός τι μικρᾶς λαβίδος. Ἕτερον δὲ ὀργανείδιον τῆς ἐργάτιδος Μελίσσης, ἐστὶ τὸ ζεῦγος τῶν κινη-

(σχ.2.) Τέλος ποδὸς μελίσσης (χονδροῦ).

(σχ.3) Προεξοχὴ τῆς Μελίσσης.

τῶν παραφυάδων ἅτινα περικλείουσι τὸ στόμα. Ἐκτὸς τούτου ὑπάρχει καὶ μικρὰ προεξοχὴ (σχ. 3.) ἥτις δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς γλῶσσα.

Διὰ τῶν παραφυάδων τούτων ἡ ἐργότις δράττεται τῶν ἀντικειμένων ἅτινα πρόκειται νὰ κατεργασθῇ. Ἡ προεξοχὴ χρησιμεύει αὐτῇ ὅπως περισυλλέξῃ τὸν ἐπὶ τῶν φύλλων ὑπάρχοντα χυμόν.

ΤΕΛΕΥΤΑΙΑΙ ΝΥΚΤΕΣ
ΤΟΥ ΑΝΤΩΝΙΟΥ.

(Συνέχεια καὶ τέλος, ἴδε τεῦχος Γ.)

Ὁ Ὀκταβιανὸς εἶχεν ἐπέλθη κατὰ τοῦ Ἀντωνίου ὅπως περισυναγάγῃ τὸ εἰς ῥάκη κατατμηθὲν ῥωμαϊκὸν κράτος

Τὰ πλήθη οὐδένα εὑρόντα εἰς τὰ ἀνάκτορα ὥρμησαν πρὸς τὴν ἀγοράν. Ἐγνώριζον, ὅτι οἱ βασιλεῖς των ἐκεῖ συνήθιζον νὰ διέρχωνται τὰς ἐρωτικάς των νύκτας ἰδιοτρόπως. Ἀφοῦ κατησώτευσαν ἑκατομμυρίων περιουσίαν εἰς τὰ ὄργια καὶ εἰς τὴν μέθην ηὐχαριστοῦντο νὰ ζῶσι μεταξὺ τῶν ἑταιρῶν τῆς Ἀλεξανδρείας. Αἱ ἑταίραι ἦσαν Κλεοπάτραι τότε· ἡ Κλεοπάτρα ἦτο βασίλισσα. Νύκτας ὅλας ὠργίαζε μετὰ τοῦ Ἀντωνίου, ὅστις ἀπεβλακώθη πλέον· πολλάκις δὲ θέλουσα νὰ ποικίλῃ τὴν μονότονον αὐτὴν ζωὴν ἐξήγειρεν ἔριδας πρὸς δούλους, πρὸς ἑταίρας, τερπομένη ν' ἀκούῃ τὰς βαναύσους τῶν ἀνεστίων ὕβρεις. Τοῦτο ἦτο φυσικὸν διὰ μίαν Κλεοπάτραν, δι' ἕνα Ἀντώνιον. Ὁ κόρος ματαιοῦται παρὰ τῷ ὄχλῳ. Οἱ δύο βασιλεῖς εἶχον κορεσθῆ, ἀλλὰ τὸν κόρον δὲν ἐννόει οὔτε ἡ Κλεοπάτρα οὔτε ὁ Ἀντώνιος. Πόσον ἦσαν εὐδαίμονες αὐτοὶ οἱ θνητοί. Πόσον ἐγνώριζον νὰ διαθέτωσι τὰς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου χωρὶς τὴν παραμικροτέραν ἐξ αὐτῶν νὰ χάνωσιν!

Οἱ κοιμώμενοι ἐξηγέρθησαν τοῦ ἀπατηλοῦ ὕπνου ὃν δὲν ἔμελλον πλέον νὰ ἐπανεύρωσιν ὅμοιον. Αἱ φωναὶ τοῦ πλήθους παρήγαγον πρωτοφανῆ ἐντύπωσιν εἰς τὸν Ἀντώνιον, ὅστις ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ χάριν τῆς Κλεοπάτρας.

Ὁ πόλεμος ἤρξατο.

Αἱ νύκτες τοῦ Ἀντωνίου ἔληξαν.

Ὅλα εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἔχουσι τέλος.

Ἡμιθανὴς ἔκειτο ἐν τῇ ἀγκάλῃ τῆς Κλεοπάτρας ὁ ἡττημένος Ἀντώνιος.

Ὁ ἄνθρωπος οὗτος εἶχε τὴν δυστυχίαν ὑφ' ὅλων νὰ ἡττᾶται ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἥττῃ του ἦτο εὐδαίμων.

Ἐνικήθη ὑπὸ τοῦ ἔρωτος, ἀλλ' ἡ νικήτρια ἦτο ἡ Κλεοπάτρα. Ἐνικήθη ἐν τῇ μάχῃ ὡς ὁ τελευταῖος τῶν Ρωμαίων ὁ ὕπατος οὗτος, ἀλλὰ δὲν ἀπέθανεν οὔτε ὡς Καῖσαρ οὔτε ὡς Βροῦτος. Οὗτοι ἀπέθανον εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν των, ὁ Ἀντώνιος ἀπέθνησκεν εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς ἐρωμένης του. Ὁποία εὐδαιμονία ἐν τῷ ἔρωτι! Ἐὰν δὲν ἠδυνάμην νὰ γείνω Ἀντώνιος, θὰ ηὐχόμην νὰ ἔχω καρδίαν Κλεοπάτρας.

Ὁπωσδήποτε θλιβερὸν εἶναι ν' ἀποθνήσκῃ τις εἰς τὴν ἀγκάλην ἐκείνης, παρ' ἧς ἀπέλαβε τὴν θερμοτέραν ζωήν. Ὁ σβεννύμενος ὀφθαλμὸς λαμβάνων εἰς ὕψιστον βαθμὸν πυρώδεις τὰς τελευταίας του ἀναλαμπὰς ἀνάγεται εἰς τὸ παρελθὸν ὅπερ βλέπει ἐνώπιόν του ἐξηγιασμένον, ἁγνόν, δεκάκις λαμπρότερον ἢ ὅ,τι ἦτο ἐν τῇ ὑπάρξει του.

Καὶ ἐνεφανίσθη λοιπὸν πρὸ τῆς ὠχρᾶς τοῦ Ἀντωνίου ὄψεως ἡ πρώτη συνάντησις αὐτοῦ μετὰ τῆς Κλεοπάτρας. Εἶδε φαεινὴν τὴν μεγαλοπρεπῆ ἐκείνην τῆς βασιλίσσης σειρῆνος παράταξιν. Εἶδεν ἐκεῖνα τὰ ἐρωτικὰ ὅπλα δι' ὧν ἡ μάγισσα ἡγεμονὶς κατεθάμβωσε καὶ ὑπεδούλωσε τὴν ψυχὴν τοῦ ὑπάτου. Εἶδε τὰς περιχρύσους ἐκείνας ναῦς καὶ τὴν διαλάμπουσαν ἀκολουθίαν, εἶδε τέλος τὴν Κλεοπάτραν αὐτὴν ἀναδυομένην ἐκ τοῦ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης ὡραιοτέραν, τρυφερωτέραν, ἐρωτικωτέραν τῆς Ἀφροδίτης. Εἰς τὴν θέαν ταύτην δὲν ἀντέσχεν ἡ θνήσκουσα τοῦ Ῥωμαίου ψυχή, ὅστις ἀνατιναχθεὶς μετὰ ὀξέος ῥίγους περιέσφιγξεν ὡς σιδηρᾶ ἄλυσσος διὰ τοῦ σώματός του τὴν Κλεοπάτραν καὶ προσεκόλλησε τὰ χείλη του εἰς ἐκείνης τὰ χείλη.

Ὁ Ἀντώνιος δὲν ἔζη πλέον. Ὅλη του ἡ πνοή, ὅλος του ὁ ἔρως, ὅλα του τὰ ὄνειρα εἰσῆλθον εἰς τὸ στόμα της ἐρωμένης του.

Ἐὰν ἦτο χριστιανός τις ἐκεῖ τότε, θὰ ἔλεγεν, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ Ἀντωνίου ἀντὶ τῶν οὐρανῶν ἐπροτίμησε τὰ στήθη τῆς Κλεοπάτρας καὶ εἰσῆλθεν ἐντὸς αὐτῶν.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ

ΚΛΕΑΝΘΟΥΣ ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΗ.

ΠΤΗΣΙΣ.

Πετᾶτε, στίχοι μου πτωχοί,
πετᾶτε, μὴ σᾶς μέλῃ
ἂν κύκλῳ σας βωμολοχῇ
τῶν φαύλων ἡ ἀγέλη.

Πετᾶτε, στίχοι μου, μακρὰν
ψυχῶν ἀσυνειδήτων,
πρὸς τὴν πατρίδα τὴν φαιδρὰν
τῆς Μούσης, τῶν Χαρίτων.

Ἐκεῖ ὁ θεῖος Ἑλικὼν
ὑψοῦται ἀκτινόεις,
ἀνάκτορον ποιητικὸν
μέσῳ ἀνθῶν καὶ χλόης.

Ἐκεῖ τὸ ἄδυτον τὸ πῦρ
τὸ λάμπον ἀπ' αἰώνων
τῆς Μούσης διαχέ' ἡ χεὶρ
μακρὰν τῶν λυμεώνων.

Ἐκεῖ, ὦ στίχοι μου, ἐκεῖ
μυρόεντες πετᾶτε,
ἀφοῦ ἐδῶ σατανικὴ
κακὶ' ἀνακυκᾶται.

Ἐκεῖ θὰ εὕρητε ζωὴν
καὶ φῶς λαμπρῶν ἡλίων,
ἐδῶ ἀφέντες τὴν βοὴν
Ζωΐλων καὶ θηρίων . . .

Πετᾶτε, στίχοι μου πτωχοί,
σπινθῆρες τοῦ νοός μου,
ὅπου σᾶς σ[illegible]
πρὸς [illegible]

Δὲν ἐγεννήθ[illegible]

Ἐπλάσθην ἵνα ἀγαπῶ καὶ ἵνα μ' ἀγαπῶσιν, —
ὤ! μόνον ἐν τῷ ἔρωτι εὑρίσκει τις τὴν γνῶσιν!

Ἔχει ὁ κόσμος ἀρκετοὺς σπουδαίους φιλοσόφους
πωλοῦντας γνώμας εὐθηνὰ Σωκράτους, Καρτε-[σίου·
ἐγὼ πλὴν, ὅταν κολυμβῶ ἢ ἀναβαίνω λόφους,
θέλω ἐγγύς μου τὴν θεάν τοῦ νεαροῦ μου βίου,
εἴτε νὰ σχίζωμεν ὁμοῦ τὸ ὠργισμένον κῦμα,
εἴτε ταύτὸν νὰ φέρωμεν ἐν τῷ λειμῶνι βῆμα....

Ὀλίγος ἔρως! — ἡ ἐμὴ ἰδοὺ φιλοσοφία.
Ἓν βλέμμα ἅπαξ τὸ πρωΐ, — ὦ τέρψις ὑπερ-[τάτη!
Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἄνθος ἕν, — ὁποία εὐτυχία!
Ὁπόταν δὲ ἡ φίλη νὺξ κατέλθῃ γλυκυτάτη,
ἂν δρέψῃς ἐπὶ τουφερῶν ἐρωτικῶν χειλέων
ἓν φίλημα,— δὲν ἔδρεψας ῥόδον Θεοῦ ὡραῖον;

Ἓν φίλημα! ἓν φίλημα! . . . ὦ! τίς καθ' ὥρας [μαύρας
καθ' ἃς τὸ πᾶν ἐσίγησε, καθ' ἃς τὸ πᾶν κοιμᾶται,
καθ' ἃς κινοῦνται ἐλαφραὶ αἱ πτέρυγες τῆς αὔρας,
καθ' ἃς ἡ τρέμουσα ψυχὴ θεᾶται, ἀκροᾶται
μὴ θροῦς τις κύκλῳ ἢ σκιὰ τὸν ὄλβον της ἀργήσῃ,
ἢ ὅλως τὴν συνέντευξιν τὴν θείαν ἐμποδίσῃ....

Ὦ! τίς—ἂν αἴφνης ἀνοιχθῇ παράθυρον ἠρέμα
καὶ κεφαλὴ λυσίκομος προβάλῃ ἐρασμία,
καὶ ἓν λευκὸν μανδήλιον καὶ ἓν ἀγγέλου βλέμμα
κ' εἷς ἁρμονίας ψίθυρος τῷ εἴπωσι: «Καρδία,
» ἥτις σφαδάζεις φλογερὰ εἰς στήθη ἀγαπῶντα,
» καὶ πάλλεις εὐγενῆ παλμὸν, παλμὸν ἐμὲ τι-[μῶντα!

» Καρδία, ἥτις μ' ἀγαπᾷς καὶ μὲ λατρεύεις τόσον,
» κ' ἐγὼ, μὲ βλέπεις, σ' ἀγαπῶ, κ' ἰδού, κ' ἰδοὺ [τὰ χείλη!»
ὤ! τίς εἰς τὰς ἀγκάλας της πιὼν τὴν θείαν δρό-[σον,
τὴν δρόσον τῶν χειλέων της, — τίς, φίλοι, δὲν [θὰ στείλῃ
εἰς διαβόλους ἑκατὸν, καὶ ἀπωτέρω πρέπει,
τῶν φιλοσόφων τὰ σοφὰ πλὴν σεσηπότα ἔπη;

—o=o—

[illegible]ΟΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
([illegible] ἔτος 1878.)

[illegible]ου γλυκεῖα,
[illegible] γλώσω,

Μοῖρα πάλιν σκληρὰ, σκληροτάτη
εἰς τοῦ πόντου μὲ ῥίπτει τὴν ζάλην.

Ἰδοὺ λάμπει γλαυκὸς καὶ ὡραῖος,
ἑστία κάλλους, ὁ οὐρανός σου,
ἀλλὰ οἴμοι! μακρὰν ἀπευκταίως
φεύγει ἔνδακρυς ὁ ὑμνῳδός σου!

Σὲ ἀφίνω, Ἑλλὰς ἀκριβή μου,
σὲ ἀφίνω, πατρὶς πεφιλημένη!
φεῦ! μακράν σου ἐγράφ' ἡ ζωή μου
ὑπὲρ σοῦ νὰ παλαίῃ, νὰ στένῃ. . . .

Ἕλλην ἔξαλλος μοὶ ἐπεβλήθη
νὰ ὑπάρχω, μακράν σου, πατρίς μου,
ὑπὲρ σοῦ νὰ προβάλλω τὰ στήθη,
νὰ ἐκχέω τὸ πῦρ τῆς ψυχῆς μου.

Ἀλλ' ὁ κλῆρος δυσβάστακτος εἶναι,
σὺ νὰ ἦσαι, Ἑλλὰς, γλυκυτάτη,
εὐθαλεῖς νὰ σὲ στέφουν μυρσῖναι,
γῆ δ' ἐμὲ νὰ κρατῇ ἀπωτάτη.

Ἑλληνὶς ἀηδὼν πλανωμένη
φωλεὰν νὰ πηγνύω μακράν σου,
ὑμνῳδός σου νὰ ἦμ' ἐν γῇ ξένῃ,
νὰ ζοῦν δ' ἄλλοι εἰς γῆν τὴν λαμπράν σου!

Χαῖρε, χαῖρε, πατρὶς προσφιλής μου,
χαῖρε, χαῖρε, Ἑλλὰς τρὶς φιλτάτη!
ὁ σὸς πόθος ἱερὸς τῆς ψυχῆς μου,
τὄνομά σου πνοή μου ὑστάτη!

Σᾶς ἀφίνω, ἀκταὶ τῆς Ἑλλάδος,
τῆς Ἑλλάδος βουνὰ, σᾶς ἀφίνω . . .
Στῆτε, ναῦται τῆς μαύρης ὁλκάδος,
λυπηθῆτέ με, δάκρυα χύνω . . .

Ἔτι ἅπαξ τὴν γῆν ἄφετέ με
νὰ φιλήσω μαρτύρων πατέρων,
κ' εἶτα ἄπνουν, νεκρὸν λάβετέ με
εἰς τὸ πλοῖον τὸ τώρα ἀπαῖρον!

—o═o—

ΜΕΛΩΔΗΜΑ.

Πρὸς τί τὸ βλέμμα κλίνεις ὅταν περῶ ἐμπρός σου,
ὦ νέα πλήρης κάλλους, γλυκύτητος καὶ δ[illegible]
ἐνῷ ἐγὼ τὸ βλέμμα σου π[illegible]
Παρθένος σὺ ἀθῶα κα[illegible]
πρὸς τί, πρὸς τί δ[illegible]
νὰ παύσῃ τ[illegible]

Ἀ[illegible]

νὰ ἀναπνεύσω πάλιν τὸν βόρβορον τῆς πλάνης,
ἐνῷ ἐζήτουν ἥλιον νὰ πέσω ἐν σκιᾷ!

Ὦ σὺ ἥτις τοσοῦτον ὡραία καὶ γλυκεῖα
δεικνύεσαι ἐμπρός μου ὡς ἔαρος πρωΐα,
ὡς πλάσμα πολυθέλγητρον χωρῶν ἐρατεινῶν,
ὦ! ἄφες, πρὶν μακράν σου τὸν πόδα μου εὐθύνω,
νὰ σὲ θαυμάσω ἔτι, μικρὸν κἂν νὰ ἡδύνω
τὴν μαύρην καταδίκην μου τοῦ ζῆν ἐντὸς δει-
νῶν!

—o═o—

ΑΒΡΟΚΟΜΗ.

Ὦ Ἀβροκόμη, πλάσμα χαρίτων,
ἡ εὐτυχία ἐν νέφος ἦτον!
ὅταν ἠγέρθης ἦτον ἐμπρός σου
θανάτου θῦμα ὁ φίλτατός σου.

Εἰς ἕνα τάφον ἔδυσαν ὅλα,
ὄνειρα τόσα ἀκτινοβόλα,
πᾶν ὅ,τι λάμπον σοὶ ἐμειδία,
ἐλπίδες, πόθοι, χαρὰ ἁγία.

Ὦ! σὲ λυποῦμαι, νέα, μεγάλως.
Ἡ Μοῖρα πλήττει σκληρὰ τὸ κάλλος....
Βλέπων νὰ κλαίουν οἱ ὀφθαλμοί σου,
πικρῶς στενάζων θρηνῶ μαζύ σου.

Πτηνὸν ἐρώτων, πῶς τώρα μόνον
θὰ διασχίσῃς ὁρμὴν κλυδώνων;
ἂν ἀνηρπάγη ἡ φωλεά σου,
ποῦ θ' ἀναπαύσῃς τὰς πτέρυγάς σου;

« Θάρρει! » νὰ σ' εἴπῃ θέλ' ἡ φωνή μου,
ἀλλ' ἐντὸς κύκλου εἶμαι πενθίμου,
σὺ δ' ἀφοῦ κλαίεις ἐσπαραγμένη
καὶ ἡ ψυχή μου μαζύ σου στένει!

—o═o—

ΜΙΚΡΟΙ ΣΤΙΧΟΙ.

Ὅταν θελήσῃς
νὰ μ' ἀγαπήσῃς
θὰ μοὶ τὸ εἴπῃ βλέμμα σου ἓν,
[illegible] πεειπαθείας,

[illegible]χη!

Πικρῶς στενάζων, ὦ ἄνασσά μου,
μὲ ἄσματά μου
σ' ἀκολουθῶ·
ἂν ἄλλοι ψάλλουν πλούτη καὶ κτήσεις,
νὰ μ' ἀγαπήσῃς
ἐγὼ ποθῶ.

Ἀκτίνων κάλλος σὲ περιβάλλει,
ὡσεὶ ἀγκάλη
καλῆς μητρός·
Ἀκτῖνα δός μοι κ' ἐγὼ νὰ ζήσω,
νὰ μελῳδήσω
κ' ἐγὼ φαιδρῶς.

Ὦ! μὴ θελήσῃς
νὰ μ' ἀπελπίσῃς
σὺ μόν' ἐλπίς μου τρὶς ποθεινή.
ἂς μ' εἴπῃ πλέον, ἐλθὲ, μειδία,
ἡ σὴ γλυκεῖα,
λαμπρὰ φωνή!

—o═o—

Τῇ ἐξ Οὐραγουάης τῆς Νοτίου Ἀμερικῆς
Κυρίᾳ ΕΡΝΕΣΤΙΝΗ ΚΟΡΤΕ.

(Δεκατετράστιχον).

—

Ὅταν χθὲς ὑπερεμάχεις τῆς ὡραίας σου πατρί-
[δος,
εἶχες ἀστραπῶν ἐμπλέους ὀφθαλμούς σου τοὺς
[γλυκεῖς,
κ' ἔρρεον τοῦ στόματός σου, ὡς πηγῆς μελῳδικῆς,
εὐφραδεῖς, ταχεῖς οἱ λόγοι, μαργαρῖται Ἱσπα-
[νίδος.

Δέσποινα, ἐφαίνεσό μοι εἰκὼν νέας ἡρωΐδος,
καὶ σ' ηὐλόγουν ὡς δεχθεῖσαν μεταξύ μας νὰ
[οἰκῇς,
δι' ἐνθέρμων σου βλεμμάτων καὶ φωνῆς σου θελ-
[κτικῆς
φιλοπάτριδας καρδίας νὰ πληροῖς πυρὸς κ' ἐλ-
[πίδος.

Ὦ! τρισμάκαρ ἡ πατρίς σου, ἥτις ὕπερθεν θα-
[λάσσης
καὶ μακρὰν εἰς ξένας χώρας ἔχει τέκνα προσφιλῆ,
ἅτινα μ' ἀγάπην τόσην καὶ μὲ ἔπη εὐμελῆ.

Ἀνυψοῦσι τὄνομά της, ὄνομα ἐθνῶν ἀνάσσης!
ὦ! τρισμάκαρ καὶ σὺ ἥτις, τὴν πατρίδα σου
[ὑμνοῦσα,
εἶσαι καλλονὴ ὑψίστη τὰς ψυχάς μας συγκι-
[νοῦσα!

Ἐν Βραΐλᾳ τῇ 20 Ἰουλίου 1880.

ΓΑΣΤΩΝ ΚΑΙ ΙΩΑΝΝΑ

(Διήγημα Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ).

—

(Συνέχ. ἴδε ἀριθ. 283 Τεῦχος Θ'.)

Πρὸς τὸ ἑσπέρας, ὁ Κ. Μαιλλὰν ἐδέχθη τὸν υἱόν του εἰς τὴν μεγάλην παστάδα τοῦ πύργου, τὴν κεκοσμημένην ἀπὸ τὰς εἰκόνας τῶν προγόνων του.

— Περιμένω τὴν ἀπάντησίν σου, Γάστων, τῷ εἶπε. Ἀλλ' ἡ στάσις σου μαρτυρεῖ ὅτι ἡ ἀπόφασίς σου εἶναι ἀμετάτρεπτος.

— Ναὶ, πάτερ μου, ἀπήντησεν ὁ Γάστων μετὰ φωνῆς ἐπιλειπούσης.

— Λοιπὸν, ἐπανέλαβεν ὁ Κ. Μαιλλὰν, οὔτε αἱ συμβουλαί μου, οὔτε ἡ ἀγάπη μου, οὔτε ἡ εὐτυχία σου, οὔτε ἡ σκέψις τῶν καθηκόντων σου δὲν ἠδυνήθησαν νὰ κάμψωσι τὴν ἀπόφασίν σου;

Ὁ Γάστων ἐτήρησε σιωπήν.

Τότε ὁ μαρκίων ἤνοιξε βραδέως κιβώτιόν τι, ἐξήγαγεν ἔγγραφα, καὶ ψυχρὸς καὶ ἀκλόνητος ὡς τὸ δόγμα, τὰ ἐνεχείρισεν εἰς τὸν υἱόν του.

— Ἰδοὺ οἱ τίτλοι οἱ ἀφορῶντες τὴν περιουσίαν τῆς μητρός σου, εἶπε. Δὲν ἦτο μὲν πλουσία, ἀλλ' ἦτο γυνὴ εὐγενής. Τὸν χρυσοῦν αὐτὸν σταυρὸν, ὁ πάππος σου τὸν ἐφόρει ἐπὶ τοῦ στήθους του, ἀναβαίνων τὴν λαιμητόμον. Ἄρθρον τῆς διαθήκης της μὲ παραγγέλλει νὰ σὲ τὸν δώσω τὴν ὥραν τοῦ γάμου σου, ὅπως καὶ σὺ τὸν μεταδώσῃς εἰς τὸ πρεσβύτερον τῶν τέκνων σου. Ἐκτελῶ λοιπὸν τὴν τελευταίαν θέλησιν τοῦ πατρός μου. Λάβε τὸν σταυρὸν τοῦτον, καὶ τώρα, ἰδοὺ τὸ ὄνομά σου, μαρκίων Μαιλλὰν, καὶ ἐγὼ ἐπίσης σοὶ τὸ μεταδίδω ἀκηλίδωτον, ὅπως τὸ παρέλαβα. Σοὶ ἀνήκει δικαιώματι τοῦ γένους· ἔχετο λοιπὸν, ἐπειδὴ δὲν μὲ εἶναι συγχωρημένον νὰ σοῦ τὸ ἀφαιρέσω. Ὕπαγε εἰς τὴν εὐχὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐξεπλήρωσα πρὸς σὲ πάντα τὰ καθήκοντά μου, δὲν σὲ χρεωστῶ πλέον τίποτε. Εἶσαι ἐλεύθερος τοῦ λοιποῦ· δὲν ἔχω πλέον τέκνον. Δὲν θέλω σὲ ζητήσει ποτὲ λόγον διὰ τὸ ὄνομα τοῦτο, τὸ ὁποῖον ἀπηρνήθης, καὶ θέλω παρακαλέσει τὸν Θεὸν νὰ μὴ σὲ ζητήσῃ ὡσαύτως λόγον περὶ τῆς ἐνδόξου παρακαταθήκης τῆς ἀνατεθείσης εἰς τὴν φύλαξίν σου, οὔτε περὶ τῆς εὐτυχίας τοῦ πατρός σου, τοῦ ὁποίου καταισχύνεις καὶ συντρίβεις τὴν ζωήν.

Ε'.

Τρεῖς μῆνας μετὰ ταῦτα, εἰς Ὠνελίαν, ἐπὶ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Νικέας εἰς Γένουαν ὁδοῦ, ἀνήρ τις νέος καὶ γυνὴ ἔζων εὐτυχεῖς. Οὐδὲν τερπνότερον τοῦ μέρους, ὅπου ἔστησαν αὐτοὶ τὴν σκηνήν των.

Ὁ ὁρίζων αὐτοῦ εἶναι θάλασσα, γλαυκὴ καὶ διαυγής, ὡς μεγάλη λίμνη· αἱ χρυσομηλέαι, οἱ μύρτοι, αἱ ῥοδοδάφναι φύονται τυχαίως εἰς τὰς ἄκρας τῶν ὁδῶν, καὶ ὁ ἀὴρ, ἐν ἑκάστῃ τοῦ ἔτους ὥρᾳ ἔχει πνοὰς ἀρωματώδεις καὶ χλιαράς. Διηνεκὴς ἄνοιξις, τοσοῦτον γλυκεῖα, ὥστε οἱ πάσχοντες ἐξέλεξαν τὰς ἀκτὰς ταύτας ἵνα ζητήσωσιν ἐν χειμῶνι, τὴν ἄνεσιν.

Οἱ νέοι οὗτοι κατῴκουν οἰκίσκον ἁπλοϊκὸν καὶ ταπεινὸν, ἀλλ' εὔθυμον καὶ χαρίεντα. Ἔξωθεν μὲν κλῆμα προσεφύετο τῷ τοίχῳ, κληματίτιδες ἀνεῖρπον περὶ τὴν θύραν, εὐρύχωρος λειμὼν ἐξετείνετο πρὸ τοῦ κήπου, περικλειομένου ὑπὸ φράκτου θάμνων καὶ ὁριζομένου ὑπὸ ῥυακίου, ὅπερ διέβρεχε τὰς ῥίζας τῶν ἰτεῶν διὰ τῶν μινυριζόντων ῥείθρων του. Ἔσω δὲ, ἡ αὐτὴ κομψότης, ἡ αὐτὴ χλοερότης. Πανταχοῦ ἄνθη, κρῖνα, σπάρτα ἱσπανικὰ ἢ ῥόδα. Ἦτο ἀληθὴς παράδεισος Μούσας χαριέσσης, καὶ τὸ μονῆρες ἄσυλον νεαρῶν ἐρώτων.

Οἱ ἐρασταὶ δὲν ἀφίνουν ἀλλήλους οὐδὲ στιγμήν. Εἶχον τοὺς αὐτοὺς στοχασμοὺς, ἐμειδίων τὸ αὐτὸ μειδίαμα, ἔζων διὰ τῆς αὐτῆς ζωῆς. Τὴν πρωΐαν, ἐπορεύοντο εἰς τὰς στενωποὺς, μέσῳ βράχων καὶ βουνῶν. Κατὰ τοὺς καύσωνας τῆς ἡμέρας, νωχελὴς ὡς ἡ αὔρα τῶν εὐτυχῶν τούτων χωρῶν, ἡ Ἰωάννα κειμένη ἐπὶ τῆς στιβάδος, ἀπεκοιμᾶτο νανουριζομένη ὑπὸ τῶν στίχων τοῦ ποιητοῦ, τοὺς ὁποίους ἀνεγίνωσκεν ὁ Γάστων, καθήμενος εἰς τοὺς πόδας της. Τὸ δὲ ἑσπέρας εἰς τὴν θάλασσαν, ἢ ὑπὸ τὰ ὑψήκομα δένδρα, ἐν μέσῳ τῶν μυστηριωδῶν συμφωνιῶν τῆς ἀναπαυομένης φύσεως, ἐπέτεινον τὰς ὀνειρώξεις των ἐντὸς τῶν λάμψεων τοῦ βασιλεύοντος ἡλίου. Ἢ ἄλλοτε πάλιν, ἀπὸ τῆς κορυφῆς λόφου, ὅτε ἀνατέλλει ἡ σελήνη ὄπισθεν τῶν δασῶν στηριζομένη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ συζύγου της, ἡ Ἰωάννα ἠκροᾶτο τὰ μέλη τῶν ποιμένων εἰς τὴν κοιλάδα, καὶ ἄφινε τὴν κεφαλήν της νὰ πίπτῃ ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ φίλου της. Καὶ ὅτε πικρά τις ἐνθύμησις, ὡς ἔλεγχος συνειδότος, ἐπεφαίνετο εἰς τὸ μέτωπον τοῦ Γάστωνος.

— Ἑκάστης ἡμέρας, τῷ ἔλεγεν ἡ Ἰωάννα, εὐλογῶ τὸν Κύριον διὰ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν μ' ἔδωκε. Δι' ἐμὲ, ὁ κόσμος εἶναι ἐδῶ, Γάστων, ἐν σοὶ ὁλόκληρος. Πιστεύω εἰς σὲ, ὡς εἰς τὸν Θεὸν, πίστευε εἰς ἐμέ. Διὰ σὲ θέλω νὰ ζῶ, ὡς δὲν δύναμαι νὰ ζῶ ἢ διὰ σοῦ.

Οἱ πένητες καὶ ὁ ἐφημέριος τοῦ χωρίου μόνοι εἶχον ἐλευθέραν τὴν εἴσοδον εἰς τὸν οἶκόν των· καὶ αἱ ἐφημερίδες τῆς Γαλλίας φέρουσαι, κατὰ μακρυνὰ διαλείμματα, εἰδήσεις ἐκ τῆς πατρίδος των ἤττον τὸ μόνον ἀγαθὸν, ὅπερ συνέδεεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ κόσμου τὸν ὁποῖον ἔφυγαν. Ἐπελθόντος τοῦ χειμῶνος, ἀνεχώρησαν εἰς Ἰταλίαν, τὴν ὁποίαν μόλις διεῖδον. Ἐπῆγον νὰ ἐξακολουθήσωσι τὰ τῆς εὐτυχίας ὄνειρά των ἐπὶ τῶν διωρύγων τῆς Βενετίας εἰς τὰ παλάτια τῆς Φλωρεντίας, διὰ μέσου τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ῥώμης. Ἀπεκοιμήθησαν ἐν Νεαπόλει μακρὰς ἡμέρας. Καὶ ἀφοῦ ἐσπούδασαν ὁμοῦ τὴν ἱστορίαν, τὰ ἤθη καὶ τὰς τέχνας τῶν χωρῶν τούτων, ὅταν εἶδον τὰ πάντα, ἐθαύμασαν τὰ πάντα καὶ ἠσθάνθησαν, ἐπανῆλθον εἰς τὸ σκήνωμά των, ἔνθα ἡ γηραιὰ Μάρθα ἀνέμενεν αὐτούς. Τότε δὲ ὡμίλουν περὶ τῆς περιηγήσεώς των, ἀνεπόλουν ἓν πρὸς ἓν τὰς ἀναμνήσεις των, καὶ αἱ ὧραι παρήρχοντο ταχεῖαι ἐν μέσῳ περιπάτων, ἀναγνώσεων, μουσικῆς καὶ εὐτυχίας.

Ἔρως, εὐτυχία ἰσάγγελος, ἀλλ' ἦτο βραχεῖαι αἱ εὐφροσύναι αὗται! παρῆλθον ὡς ὄνειρος. Οὕτως ηὐδόκησεν ὁ Θεός. Διότι τὴν αὐτὴν ὥραν, μακρὰν, μακρὰν ἀπ' αὐτῶν καὶ ἐν σιωπῇ, ὑπέφερε γέρων τις, ὅστις δὲν ἤθελε ν' ἀκούσῃ παρηγορίας, ἐπειδὴ ὁ υἱός του δὲν ἔζη πλέον δι' αὐτὸν, καὶ ὁ γέρων οὗτος, ὁ πατήρ των, δὲν ηὐλόγησε τὴν ἕνωσίν των.

Τρία ἔτη παρῆλθον. Ὁ Γάστων τὰ πάντα ἐθυσίασεν εἰς τὸν ἔρωτά του, καὶ ἀπὸ μόνου τοῦ ἔρωτος τούτου ἔπρεπε νὰ ζήσῃ. Ἀλλὰ δὲν εἶν' ἔργον ὅσον ὑποτίθεται εὔκολον τὸ ν' ἀποσπασθῇς ἐντελῶς τοῦ κόσμου, ὅταν ἔζησες ἐν μέσῳ αὐτοῦ. Δὲν εἶν' εὔκολον νὰ θραύσῃς διὰ παντὸς σχέδια, τὰ ὁποῖα νηπιόθεν σὲ ἔθελγον, νὰ μεταβάλῃς ἕξεις ῥιζωθείσας, νὰ θέσῃς ὀπίσω εἰς τὸν κολεὸν τὸ ξίφος ὅπερ προητοίμασας εἰς πόλεμον. Ὁ μαρκίων τὸ εἶπεν, ἡ κοινωνία ἔχει τυραννικὰς ἀξιώσεις, δὲν παραβαίνει τις αὐτὰς ἀτιμωρητί. Ὁ Γάστων ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἰσχυρότερον, ἐθάρρει πολὺ εἰς τὴν γενναιότητά του. Ὁ κόρος καὶ ἡ ἀνία κατεκυρίευσαν βαθμηδὸν τὴν ψυχήν του, ἡ ἐνεργητικότης του, ἀνωφελὴς ἤδη, ἐπανέπεσε βαρεῖα ἐπὶ τῆς καρδίας του. Ἡ μονοτονία τῆς εὐτυχίας του κατεβάρυνεν αὐτὸν ὡς ἡ μαρμαρίνη πλὰξ τῶν τάφων. Τὰ νεῦρά του ἠρεθίσθησαν, ἡ ἀπραξία κατέτριψε τὸν νοῦν του, αἱ ὧραι τῷ ἐφάνησαν ἀτελεύτητοι καὶ ὁ ἔρως τῷ ἐγένετο ἐπίπονον καθῆκον. Οὔτε περίπατοι, οὔτε συνδιαλέξεις, οὔτε ἀναγνώσεις ἠδυνήθησαν τοῦ λοιποῦ νὰ διώξωσι τὸν μαρασμὸν τοῦ νέου τούτου, τοῦ ὁποίου ὁ ὀργανισμὸς ἐπλάσθη διὰ τὴν ἐνεργητικότητα καὶ τὴν κίνησιν, ἀλλ' ἤδη καταδεδικασμένου εἰς ἄσκοπον ἐργασίαν, εἰς ῥεμβασμοὺς καὶ ἐκστάσεις. Ὁ ἥλιος τῷ ἐφάνη ἄνευ λάμψεως, αἱ πορτοκαλέαι ἄνευ εὐωδίας, ἡ φύσις ἄνευ θελγήτρων, κενὴ ἰδεῶν. Αἱ ἐφημερίδες τὸν ἐπληροφόρουν τοὺς διορισμοὺς τῶν ἀρχαίων ἀντιπάλων του· πάντες ἀνεβιβάζοντο εἰς ἀξιώματα, διότι δὲν εἶχον ἐκεῖνοι παραιτηθῆ τὰ προνόμια τῆς τάξεώς των, τὰ δικαιώματα τοῦ γένους των. Καὶ αὐτὸς ἐπίσης καὶ ἀρχήτερον αὐτῶν ἠδύνατο νὰ κατέχῃ τὰς θέσεις ἐκείνας. Δὲν τὸ ἠθέλησε. Καὶ ἐρύθημα ἐκάλυπτε τὸ μέτωπόν του καὶ ἡ θέσις του ἐταπείνου τὴν ἀλαζονείαν του.

Ἀλλ' ἔστω· ἂν ἠπατήθη, ἐὰν ἡ μεταμέλεια εἶναι βραδεῖα, ἂς ὑπομένῃ μόνος τοὐλάχιστον. Ὁ ἔνοχος εἶναι αὐτός. Ἂς σιωπᾷ. Ἐὰν δὲν δύναται νὰ ἰαθῇ ἀπὸ τῆς ἠθικῆς νόσου του, ἂς μὴ γνωρίσῃ αὐτὴν ἡ Ἰωάννα.— Καὶ τότε συνέβη ἐν τῇ ψυχῇ τοῦ Γάστωνος πάλη τις τρομερά. Μὴ δυνάμενος διὰ τοῦ καμάτου τοῦ σώματος, νὰ ταπεινώσῃ τὸ διάπυρον ἦθός του, ἠγωνίσθη νὰ ὑποφέρῃ λάθρα. Νυκτὸς ἔχυνε δάκρυα, τὰ ὁποῖα ἄνανδρα καὶ μάταια ἀπεκάλει. Ἀνεσκίρτα εἰς τοὺς ὀνείρους του. Οἱ λόγοι τοῦ μαρκίωνος ἀντήχουν εἰς τὰς ἀκοάς του, ὡς προῤῥήσις τις εἰμαρτή, ὡς ἀρά! Ἐξύπνα παγετώδης, ἱδρῶτι περιῤῥεόμενος. Καταβιβρωσκόμενος ὑπὸ διαρκοῦς πυρετοῦ, παρίστατο ἐνώπιον τῆς Ἰωάννης μὲ χείλη μειδιῶντα. Ἡ ἀργία τοῦ νοός, ἡ ἠθικὴ ἀνία κατέτρωγαν αὐτόν.

Εἰς τὰ ἀνήσυχα βλέμματα ἔρωτος πάντοτε ἀκμαίου δὲν λανθάνει τις εὐκόλως, τηκόμενος. Ἡ Ἰωάννα ἐννόησε ταχέως, ὅτι ὁ Γάστων ὑπέφερε. Ἀλλ' ὅταν ἐγένετο φῶς ἐν τῇ καρδίᾳ της, ὅταν ἐμάντευσε τὸ αἴτιον τῆς ὀδύνης ταύτης, κραυγὴ φρίκης ἐξέφυγε τοῦ στήθους της καὶ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ νὰ τῆς ἀφαιρέσῃ τὴν ζωήν. Καὶ εἶτα, ἀνακληθεῖσα πάραυτα ὑπὸ τοῦ ἔρωτός της αὐτοῦ εἰς τὴν συναίσθησιν τῆς πραγματικότητος, ἐδέχθη καὶ αὐτὴ τὴν κρυφίαν πάλην, καὶ ἀφωσιώθη σιωπηλὴ εἰς τὸ μαρτύριον. Ἐπάσχισε νὰ φαίνεται εὐτυχὴς καὶ εὔθυμος· ἐμειδία, ἐτραγώδει διὰ νὰ τὸν διασκεδάσῃ· οὔτε βλέμμα τί, οὔτε κίνημα, οὔτε παράπονον ἐπρόδοσαν ποτὲ τὴν γενναιότητά της. Ἀλλ' ὅταν ἤρχετο πλησίον τοῦ Γάστωνος, εὕρισκε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐσβεσμένους, κοιλωθέντας ὑπὸ τῆς ἀϋπνίας καὶ ἄνευ ἔρωτος· καὶ αὐτὰ δὲ τὰ χείλη του ἠσθάνετο παγετώδη, ὁσάκις ἐδέχετο τὸν ἀσπασμόν του.

Ἀλλ' ὅμως, καθεκάστην ἀνεζήτει ἀποθαῤῥοῦσα φάρμακον εἰς τὴν ἀνήκεστον ταύτην θλῖψιν· ἐσκέφθη περὶ τοῦ θορύβου, τῆς ζωῆς, τῶν περιηγήσεων. Ἐλάλησε περὶ Γερμανίας, τὴν ὁποίαν δὲν εἶχον ἀκόμη ἐπισκεφθῆ ὁμοῦ. Ἀνεχώρησαν καὶ ἐπέστρεψαν ἐν τάχει, αὐτὸς μὲν πλέον περίλυχος ἢ ὅτε ἀνεχώρησεν, ἐκείνη δὲ συντετριμμένη, ἀπεγνωσμένη καὶ πεπεισμένη ὅτι δὲν ἰσχύει νὰ κάμῃ τὴν εὐτυχίαν τοῦ Γάστωνος. Αἱ δυνάμεις τῆς ἐξηντλήθησαν. Ἔπεσε νενεκρωμένη σχεδὸν, καὶ ὁ θάνατος κατέστη ὁ μόνος λογισμός της, ἡ μόνη ἐλπίς της.

Τότε, ἐννόησεν ὁ Γάστων τὸ μέγεθος ὅλου τοῦ κακοῦ, οὗ πρόξενος ἐγένετο· μέλλων ν' ἀπωλέσῃ διὰ παντὸς τὴν Ἰωάνναν, κατενόησε πόσον περιπαθῶς τὴν ἠγάπα· ἤλεγξεν ἑαυτὸν πικρῶς. Ἦτο λοιπὸν ἀνὴρ τόσον ἀσθενὴς τὴν θέλησιν, ὥστε νὰ μὴ δύναται νὰ καταβάλῃ παράλογόν τινα κακουχίαν; Τὶς τὸν ἐβίασε νὰ συζευχθῇ τὴν Κ. Δελωναίου! Κατ' αὐτῆς ἔπρεπε νὰ πέσῃ ἡ ἐκδίκησίς του· καὶ πολυπληθεῖς ἀποφάσεις συνωθοῦντο ἐν τῇ καρδίᾳ του. Ἡ Ἰωάννα πρέπει, πρέπει νὰ ἦναι εὐτυχὴς, διὰ παντὸς τρόπου, διὰ πάσης θυσίας.

Ἀποκρίνεται ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς εὐτυχίας της. Ἐὰν ἥμαρτεν ἐναντιούμενος εἰς τὴν ἱερὰν βούλησιν τοῦ μαρκίωνος, ἂς μὴ καταστήσῃ τοὐλάχιστον τὰς τύψεις τοῦ συνειδότος του πικροτέρας.

Καὶ ὁ Γάστων τρέπεται εἰς θωπείας, εἰς ἀτελευτήτους διαβεβαιώσεις πρὸς τὴν σύζυγόν του. Δὲν λείπει πλέον ἀπὸ πλησίον της, νυκτὸς καὶ ἡμέρας, τὴν ἐξορκίζει νὰ ζήσῃ.

— Ἰωάννα, Ἰωάννα μου φιλτάτη, λέγει αὐτῇ, πάσχεις, καὶ πάσχεις ἐξ αἰτίας μου! Μὲ εἶδες περίλυπον καὶ ὑπέλαβες σεαυτὴν τῆς θλίψεώς μου παραίτιον· ὄχι μὴ πίστευε τοιαῦτα. Ἡ εὐτυχία μου μὲ εὗρεν ἀγνώμονα· δὲν ἤξευρα οὔτε νὰ τὴν ἐκτιμήσω, οὔτε νὰ τὴν φυλάξω. Ἰωάννα, συγχώρησέ με καὶ ζῆθι!

Ἡ Κ. Μαιλλὰν ζητεῖ νὰ τὸν καθησυχάσῃ. Τὸν εὐχαριστεῖ, ὅτι ἦτο δι' αὐτὴν πάντοτε ἀγαθὸς, προσεκτικὸς, ἀφωσιωμένος· θλίβει τὴν χεῖρά του φιλίως· ἀλλ' ὅταν ἐν ὀνόματι τῆς εὐτυχίας του, τὴν ἱκετεύει νὰ ζήσῃ, ἀπαντᾷ μόνον δύσπιστον καὶ θλιβερὰν μειδιῶσα. Καὶ ὅμως, ἀπέναντι τῶν τρυφερῶν παρακλήσεων τοῦ Γάστωνος, διαβουκολεῖται πάλιν ὑπὸ τῆς ἐλπίδος εὐτυχῶν ἡμερῶν. Ἐπιθυμεῖ τοσοῦτον νὰ ζήσῃ πλησίον του καὶ διὰ τοῦ ἔρωτός του! καὶ ὁ θάνατος φαίνεται αὐτῇ τοσοῦτον τρομερός!

— Ἔστω λοιπόν! θέλω δοκιμάσει, ἀπαντᾷ ἡ Ἰωάννα· ἀλλὰ μὴ ἀπατηθῇς, φίλε μου, εἶναι ἁπλῆ δοκιμὴ καί, ὅταν παύσῃς πλέον ἀγαπῶν με, θ' ἀποθάνω. Θέλω ἀποσυρθῆ τῆς εἱμαρμένης σου, εἰς ἣν εἶμαι βεβαία ὅτι θέλω φέρει μόνον δυστυχίας, καὶ θέλω εὐλογήσει τὸν Κύριον, ἐὰν ἡ τελευτή μου σὲ δώσῃ τὴν εὐτυχίαν τὴν ὁποίαν ἤθελες γνωρίσει ἄνευ ἐμοῦ καὶ τῆς ὁποίας εἶσαι κατὰ πάντα ἄξιος

Ἰδὼν ἐπανερχομένην εἰς τὴν ζωὴν τὴν ὑποτεταγμένην ἐκείνην γυναῖκα, τὴν ὁποίαν εἶδε

παρὰ τὸ σιωπηλὸν καὶ αἰώνιον χεῖλος τοῦ τάφου, ὁ Γάστων ἐπλήσθη ἀφάτου χαρᾶς. Εὐχαρίστησε τὸν Θεὸν μετὰ ζέσεως, καὶ ὡρκίσθη εἰς ἑαυτὸν νὰ λάβῃ γενναιότητα. Ἠπάτησε τὴν Ἰωάνναν, ἠπάτησε καὶ ἑαυτόν. Ἐθεᾶτο τὴν σύζυγόν του μὲ τὴν μέθην τῶν μηκέτι ὑπαρχόντων ἐτῶν. Ἐθαύμαζε τὴν μορφήν της ὡς νὰ ἔβλεπεν αὐτὴν μετὰ πολυχρόνιον ἀπουσίαν, ἢ κατὰ πρῶτον ἐνόμισε τὴν καρδίαν του ἰατρευμένην, καὶ ὅτι νέος ἔρως, ἀπηλλαγμένος τῶν τρικυμιῶν ἀνεγεννᾶτο ἐν αὐτῷ. Εὗρε ὅτι ἡ ζωή, ὅτι ἡ φύσις ἦσαν ὡραῖαι. Καὶ ἡ Ἰωάννα βλέπουσα τὴν μεταβολὴν ταύτην τὴν ὁποίαν τοσοῦτον χρόνον ἐπόθει, ἐπελάθετο τῆς ὀδύνης της. Ἡ ἀσθένεια ἔπαυσε πάραυτα ἡ ὑγεία τοῦ σώματος ἐπανέρχεται τόσον ταχέως ὅταν ἡ ψυχὴ δὲν ὑποφέρει! Παιδίον εὔπιστον, γυνὴ ἀγαπῶσα, ἤλπισε πάλιν εἰς τὸ μέλλον, καὶ ἀφέθη εἰς τὰς ὀνειροπολήσεις νέας καὶ ἀμοιβαίας ἀγάπης. Καὶ ὅταν, καθημένη ἐπὶ τοῦ δώματος ὅπερ ἐπλήρουν πορτοκαλέαι καὶ ἔψαλλον τὰ πτηνὰ εἰς τὸ φύλλωμα, καὶ ἀπέναντι ἐξετείνοντο ὁ οὐρανὸς καὶ ἡ θάλασσα, ἔβλεπε τὸν Γάστωνα μειδιῶντα εἰς τὸ πλευρόν της.

—Ὦ! φίλε μου, ἔλεγεν, εἶμαι εὐτυχής! ναί, ὑπέφερα σκληρῶς βλέπουσα σὲ ὑποφέροντα, μετενόουν ὅτι ἐνέδωκα εἰς τὸν ἔρωτά μου, σήμερον δὲν ἔχω πλέον λύπην, δὲν ὑποφέρω πλέον. Εὐχαριστῶ τὸν Θεὸν ὅτι μὲ διεφύλαξε τὴν ζωήν. Θέλω νὰ ζήσω καὶ δὲν ζητῶ ἄλλο ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ παρὰ τὴν εὐτυχίαν σου! Θὰ ἔχεις ἴσως καὶ ἄλλας δυστυχεῖς ἡμέρας, ἀλλὰ θέλεις μὲ εἰπεῖ τὰς θλίψεις σου, θέλω τὰς ἀνακουφίσει, καὶ ἂν δὲν τὸ κατορθώσω, θέλω κλαίει μετὰ σοῦ.

Οἱ μετὰ τὴν ἀνάρρωσιν τῆς Κ. Μαιλλὰν μῆνες παρῆλθον ταχεῖς καὶ εὐτυχεῖς, ὡς τὸ ἔαρ νέων ἐρώτων. Διὰ νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τῆς Ἰωάννης, ὁ Γάστων ἐπεχείρησε νὰ ἐργάζεται, καὶ ἡ εἰρήνη ἐφάνη ἐπανελθοῦσα εἰς τὸν οἰκίσκον τῆς Ὠνελίας. Ἀλλ' ὁ δαίμων ὅστις εἶχεν ἤδη καταθλίψει τὸν Γάστωνα, ἠγρύπνει ἕτοιμος νὰ ἐπιπέσῃ κατὰ τῆς λείας του. Ἀνωρθώθη ἐκ νέου ἐνώπιον αὐτοῦ ἀόρατος πάντοτε καὶ ἀκατάβλητος. Ὁ Γάστων ἀπώθησεν αὐτὸν ῥωμαλαίως. Ἀλλ' οὗτος εἰσέδυ εἰς τὴν φαντασίαν του, εἰς τὴν διάνοιάν του, εἰς τὴν καρδίαν του καὶ ἐνεσταλάχθη εἰς ὅλον τὸ εἶναι του. Βεβιασμένος νὰ συνάψῃ ἐκ νέου τὴν πάλην, ὁ Γάστων ἐρρίφθη εἰς τὴν κονίστραν ῥιψοκινδύνως, ἐπάλαισεν ὅλαις δυνάμεσι, μετὰ γενναιότητος, μετὰ τῆς πυρετώδους καὶ ἀπηλπισμένης ἐνεργείας τοῦ ψυχορραγοῦντος, παλαίοντος πρὸς τὸν θάνατον. Ἀλλ' ἐὰν αἱ ῥωμαλαῖαι τῶν φύσεων δύνανται νὰ καταβάλλωσι τὰς δυσκολίας τῆς ἀνίας, τὸ δεινὸν τοῦτο, ὅπερ γεννᾶται ἀπὸ τὴν ἀπραξίαν, καὶ τὸν πόθον σταδίου ματαιωθέντος, δι' ἔλλειψιν ὑπολήψεως κοινωνικῆς εἰς ἣν ὁ παθὼν εἶχεν ἀξιώσεις, τὸ ὄν τοῦτο τὸ ἀδυσώπητον, ὅπερ φέρομεν ἐντός μας ἀκατάσχετον, ἀσίγαστον, τὴν ἀνίαν, λέγομεν, οὐδεὶς δύναται νὰ καυχηθῇ ὅτι κατέβαλλεν, καὶ οἱ ἰσχυρότεροι ἡττήθησαν ὑπ' αὐτῆς. Μόνοι, οἱ φίλοι τῆς σκιᾶς καὶ τῶν λεπτολόγων σπουδῶν, τῶν ὁμαλῶν χαρῶν καὶ τῶν ἐνδομύχων ἀγαλλιάσεων, δύνανται νὰ στέρξωσι τὴν μονότονον καὶ ῥεμβώδη ἐκείνην τάξιν, τοὺς στενοὺς ἐκείνους καὶ ἀταράχους ὁρίζοντας. Τὰ ἀσθενῆ φυτὰ αὔξονται καὶ θάλλουσιν ὑπὸ τὴν σκιὰν καὶ εἰς ἀτμοσφαῖραν χλιαράν· ὁ λέων ὠρύεται εἰς τὸ κλωβίον του, ὁ ἀετὸς ἀποθνήσκει, ἀποπνιγεὶς εἰς τὴν εἰρκτήν του.

Πεσὼν δίς, ὁ Γάστων ὡμολόγησε μετ' ἀπογνώσεως τὴν ἧττάν του. Ἐνώπιον τῆς ἀδυναμίας του ταύτης, ἀνέκρινεν ἑαυτὸν διὰ τίνος ἐσπουδασμένης σκληρότητος ἔσωσε τὴν Ἰωάνναν ἀπὸ τὸν θάνατον, ἵνα καταδικάσῃ αὐτὴν εἰς ὀδύνας. Ἔτυπτε τὸ στῆθός του, κατηράσθη τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, καὶ εἶτα, πεσὼν γονυκλινὴς ἐζήτει κραυγάζων ἐκ βάθους ψυχῆς, ἔλεος καὶ εὐσπλαγχνίαν. Ὁ Θεὸς ἐλέησεν αὐτὸν, καὶ τὸν ἐφώτισε. Τὸ ἄλγος αὐτοῦ τὸ γνωρίζει, προέρχεται ἐκ τῆς πληθώρας, καὶ τῆς κρατήσεως τῆς ἰκμάδος, ἐκ τῆς νοητικῆς ἀπραξίας, ζωῆς ἀσκόπου, ἰδιοτήτων φλογερῶν καὶ ἀνωφελῶν. Ὑποφέρει ὅτι εἶναι ἀφανὴς, ὅταν ἕκαστος προτέμνεται τὸν αὔλακά του, καὶ μεγαλύνεται. Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς οἰκογενειακῆς θέσεώς του, τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀνήκοντος εἰς τὸ γένος του, καὶ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, δὲν δύναται ἄρα ν' ἀνοίξῃ νέαν ὁδὸν διὰ τῆς ἐργασίας του, διὰ τῆς εὐφυΐας του, καὶ μηδὲν παρ' οὔτινος δήποτε ἀπαιτῶν. Ἐνώπιον πραγματικοῦ σκοποῦ, δὲν θέλουν τὸν ἐμποδίσει οὔτε μέριμναι, οὔτε ἀγρυπνίαι, οὔτε κόπος. Ἡ σπουδὴ τῷ ἀρέσκει. Ἡ περιουσία αὐτοῦ τε καὶ τῆς γυναικός του τῷ ἐπιτρέπουσι νὰ ζήσῃ, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Παρισίους βίον ἀπηλλαγμένον ὑλικῶν προαπασχολήσεων, θέλει ἀναχωρήσει, θέλει γίνει συγγραφεύς. Ἀντὶ τῆς διπλωματίας καὶ τῆς ἐπιστήμης τοῦ κυβερνᾶν θέλει ἀντικαταστήσει τὴν ἱστορίαν, τὰς τέχνας, τὴν φιλολογίαν. Τὰ διακαῆ πολιτικὰ ζητήματα ἁρμόζουσι πρὸ πάντων εἰς τὸ φιλοπράγμον αὐτοῦ ἦθος. Πιστὸς εἰς τὰς ἀρχάς του, θέλει ὑπερασπισθῆ διὰ τοῦ καλάμου τὰ συμφέροντα, ἅπερ οἱ προγονοί του ὑπεστήριξαν διὰ τοῦ ξίφους. Ἔσεται ὁ υἱὸς τῶν ἔργων του· ἀνοίξει εὐρὺ στάδιον εἰς τὴν φιλοδοξίαν του, καταστήσει εὐτυχῆ τὴν Ἰωάνναν. Δὲν εἶναι τοῦτο ὄνειρον, εἶναι πραγματικότης καταληπτή. Εὗρε τὸ φάρμακον τῶν δεινῶν του. — Ἰάθη.

(Ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΑΡΜΕΝΙΑΣ

—ο—

Ὡς γνωστὸν, ἡ Ἀρμενία ἐστὶ χώρα Ἀσιατικὴ, συνορεύουσα κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους, πρὸς Β. μετὰ τῆς Κολχίδος, τῆς Ἰβηρίας καὶ τῆς Ἀλβανίας, χωρῶν αἵτινες ἐνίοτε περιλαμβάνοντο, κατὰ διαρκῆ διαστήματα, ἐντὸς τῆς ἀρχαίας Ἀρμενίας· πρὸς Δ. μετὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας· πρὸς Ν. μετὰ τῆς Μεσοποταμίας· πρὸς Ν. Α. μετὰ τῆς Μηδίας καὶ Ἀσσυρίας. Ἡ χώρα αὕτη λεγέται ὅτι καλεῖται Μεγάλη Ἀρμενία, πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς ἐν Καπ-

ΤΑ ΦΡΟΥΡΙΑ ΤΟΥ ΒΑΓΙΑΖΗΤ.

παδοκίᾳ Μικρᾶς Ἀρμενίας. Αἱ κυριώτεραι ἐπαρχίαι αὐτῆς ἦσαν ἡ Ἀκιλισήνη, ἡ Σοφιανὴ, καὶ ἡ Γορδυανή. Πρὸς βορρᾶν κατώκουν οἱ Τοάκοι, οἱ Χαλύβαι καὶ οἱ περὶ τὸν Φάσιν ποταμόν. Κυριώτεραι πόλεις αὐτῆς ἦσαν τὰ Ἀρτάξατα, ἡ Τιγρκνοκέρτη, ἡ Ἀρσαμοσύτη, ἡ Ἀμίδη, ἡ Ἀρταγεκέρτη. Ἡ χώρα αὕτη ἐν τοῖς Ἱεροῖς Βιβλίοις καλεῖται Ἀραράτ (1), κατῳκεῖτο δ' ἀνέκαθεν· συγγραφεῖς δέ τινες μάλιστα ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ τιθέασι τὸν Ἐπίγειον Παράδεισον.

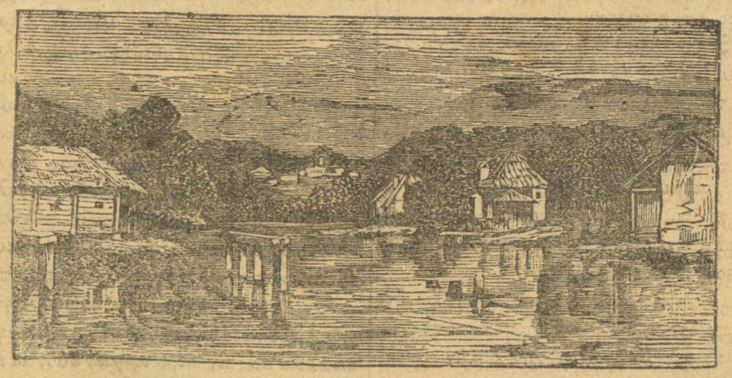

Η ΘΕΑ ΤΟΥ ΧΑΣΑΝ ΚΑΛΕ.

Τὰ ὑψηλὰ ὄρη καθιστῶσι τὸ κλῖμα αὐτῆς ψυχρότατον. Πάλαι ποτε ἀνώρρυσον ἐκεῖσε μεταλλεῖα χρυσοῦ.

Οἱ βασιλεῖς τῶν Περσῶν προὐμηθεύοντο ἐκεῖθεν πλείστους ἵππους. Κατ' ἀρχὰς φόρον ὑ-

(1) Ἀραράτ ἢ Ἀγρὸ Δάγ, ὄρος τῆς Ἀσιατικῆς Τουρκίας, συνορεῦον πρὸς τὸ Β. Α.

ποτελεῖς τοῖς Ἀσσυρίοις, τοῖς Μήδοις καὶ τοῖς Πέρσαις, κατόπιν ἔσχεν ἡ Ἀρμενία ἰδιαιτέρους βασιλεῖς, καὶ πολλάκις διεφιλονεικήθη μεταξὺ τῶν Ρωμαίων, τῶν Πάρθων καὶ τῶν Περσῶν, καὶ μετὰ ταῦτα μεταξὺ τῶν διαφόρων Μωαμεθανικῶν κρατῶν, καὶ ἐπὶ τέλους διαμεμέρισται μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ρώσσων. Τανῦν δ' ὑπάρχει μεμερισμένη μεταξὺ τῶν Τούρκων, τῶν Ρώσσων, τῶν Περσῶν καὶ τινων Κούρδων, φυλάρχων ἀνεξαρτήτων.

ΑΡΜΕΝΙΑ (Μικρὰ), ἀρχαία χώρα τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἐπὶ τῆς Καππαδοκίας. Πρωτεύουσα αὐτῆς Μελετινή. Ἡ χώρα αὕτη ὑπῆρξε θέατρον αἱματηρῶν πολέμων μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Πάρθων, καὶ πάντοτε ὑπέστη τὴν τύχην τῆς Μεγάλης Ἀρμενίας.

Γ. Π.

ΣΥΝΤΑΓΗ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΚΑΤΑΡΡΟΗΣ.

Ἐπὶ τῆς βασιλείας Φρεδερίκου τοῦ Β'. ὑπῆρχεν ἐν τῷ βασιλικῷ θεάτρῳ τῆς Πρωσσίας διάσημός τις ἀοιδὸς ἥτις διεσκέδαζε τὰς ἰδιοτροπίας της ἀρνουμένη ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς, ὁτε μὲν διότι ὑπέφερεν ἀπὸ τὰ νεῦρα της, ὁτὲ δὲ ἀπὸ καταρροήν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐμηδένιζε τὰς παραστάσεις. Ἑσπέραν τινὰ ἐνῷ ὁ βασιλεὺς ἦτο εἰς τὸ θεωρεῖόν του ἀνέρχεται τὸ προσκήνιον καὶ παρουσιάζεται ὁ διευθυντὴς τοῦ θεάτρου.

«Κυρίαι καὶ Κύριοι, λέγει, ἡ διεύθυνσις μετὰ λύπης ἀναγγέλλει ὅτι ἡ πρώτη ὑψίφωνος ἔχει καταρροήν· ἕνεκα δὲ τούτου ἡ ἀγγελθεῖσα παράστασις δὲν θὰ λάβῃ χώραν. . . .»

Μετὰ τὰς λέξεις ταύτας ὁ βασιλεὺς ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ὑπασπιστήν του, τῷ δίδει διαταγήν τινα, ἔπειτα στρέφων πρὸς τοὺς μουσικοὺς τοῖς κάμνει σημεῖον νὰ μείνωσιν εἰς τὰς θέσεις των.

Τί πρόκειται νὰ συμβῇ; . . . Ἓν τέταρτον τῆς ὥρας παρέρχεται· τὸ κοινὸν ἀνυπόμονον περιμένει. Μετ' οὐ πολὺ ἀνέρχεται τὸ προσκήνιον ὁ διευθυντὴς ἐκ νέου παρουσιάζεται:

«Κυρίαι καὶ Κύριοι, μετὰ χαρᾶς ἀγγέλω ὅτι ἡ ὑγεία τῆς πρώτης ὑψιφώνου ἀπεκατέστη ἐκ συμπτώσεως καὶ ὅτι θὰ λάβῃ τὴν τιμὴν νὰ ἀναβῇ ἐπὶ τῆς σκηνῆς».

Καὶ ὄντως ἡ ἀοιδὸς εἰσῆλθεν. Ἦτο ὠχροτάτη ἀλλ' οὐδέποτε ἔμελψε καλλίτερον· ὁ βασιλεὺς τὴν ἐθεράπευσεν αὐθωρεὶ καὶ δίδω μάλιστα τὴν συνταγὴν πρὸς χρῆσιν τῶν ἐνταῦθα διευθυντῶν τῶν θεάτρων μας.

Ἡ ἀοιδὸς, ἧς τὸνομα μοὶ διαφεύγει τῆς μνήμης, ἐκάθητο ἡσύχως παρὰ τὴν ἑστίαν οὐδόλως ἐκ καταρροῆς πάσχουσα, χαίρουσα ἀπεναντίας διὰ τὴν στενοχωρίαν τοῦ διευθυντοῦ τοῦ θεάτρου, ὁπότε ἡ θύρα ἀνοίγει μετὰ θορύβου, καὶ εἷς ἀξιωματικὸς συνωδευόμενος ὑπὸ τεσσάρων ἱππέων εἰσέρχεται.

«Δεσποινὶς, τῇ λέγει, ὁ βασιλεὺς καὶ κύριός μου μ' ἐπεφόρτισε νὰ ζητήσω εἰδήσεις περὶ τῆς προσφιλοῦς αὐτῷ ὑγείας σας.—Ἔχω ἕνα φοβερὸν κατάρρουν. . . .—Ἡ αὐτοῦ μεγαλειότης τὸ γνωρίζει, μ' ἐπεφόρτισε δὲ νὰ σᾶς μεταφέρω εἰς τὸ στρατιωτικὸν νοσοκομεῖον ὅπου ἐντὸς ὀλίγων ἡμερῶν θέλετε ἀνακτήσει πλήρη ὑγίαν.»

Ἡ ἀοιδὸς ὠχρίασεν:

«Ἀστειεύεσθε! ἐψέλλισεν.—Ἀξιωματικὸς τοῦ βασιλέως οὐδέποτε ἀστειεύεται». Διαδοθέντος σημείου οἱ τέσσαρες ἱππεῖς προχωροῦσιν ἁρπάζουσιν τὴν ἀοιδὸν, τὴν φέρουσιν εἰς τὴν ἅμαξαν ἥτις περιέμενεν εἰς τὴν θύραν οἱ ἱππεῖς ἀναβαίνουσι τοὺς ἵππους των καὶ: «Εἰς τὸ Νοσοκομεῖον!» λέγει ὁ ἀξιωματικὸς πρὸς τὸν ἡνίοχον. . . .

Ἡ ἅμαξα κινεῖται.

«Περιμείνατε, λέγει ἡ ἀοιδὸς αἰσθάνομαι ὅτι εἶμαι καλλίτερα. . . .—Ὁ βασιλεὺς ἐπιθυμεῖ, δεσποινὶς, νὰ γίνεται ἐντελῶς καλὰ καὶ ν' ἀναβῆτε ἀπόψε ἐπὶ τῆς σκηνῆς.—Θὰ δοκιμάσω, ἐψέλλισεν ἡ αἰχμάλωτος.—Ὀπίσω εἰς τὸ θέατρον!» διατάσσει ὁ ἀξιωματικὸς τὸν ἡνίοχον.

Ἡ ἀοιδὸς ἐνδύεται σπεύδουσα, ἔπειτα καθ' ἣν στιγμὴν ἀνήρχετο ἐπὶ τῆς σκηνῆς λέγει εἰς τὸν δεσμοφύλακά της:

«Κύριε, ἐπειδὴ ὁ βασιλεὺς τὸ ἀπαιτεῖ θὰ μέλψω, ἀλλ' ὁ θεὸς ἠξεύρει πῶς!—Θὰ μέλψητε ὡς διάσημος ἀοιδός.—Θὰ μέλψω ὡς ἀοιδὸς πάσχουσα ἐκ καταρροῆς.—Δὲν τὸ πιστεύω—Καὶ διατί;—Διότι θὰ τοποθετήσω ἀνὰ ἕνα στρατιώτην εἰς ἕκαστον παρασκήνιον καὶ εἰς τὸ πρῶτον σφάλμα σας οἱ στρατιῶται θὰ σᾶς συλλάβωσι καὶ θὰ σᾶς ὁδηγήσωσιν ἐκεῖ κάτω, εἰς τὸ Νοσοκομεῖον.

Περὶ τῆς καταρροῆς οὐδὲ λόγος πλέον ἐγένετο, καὶ ἡ ἀοιδὸς ἐθαυμάσθη.

μετὰ τῆς Ρωσσίας καὶ μετὰ τῶν μεθορίων τῆς Περσίας. Ὄρος περίφημον ἕνεκα τῶν περὶ αὐτοῦ ἀρχαίων παραδόσεων, αἵτινες ἀναφέρουσιν ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐθεάθη ἡ κιβωτὸς τοῦ Νῶε.